

Şube XXXII. Dönem Yönetim Kurulumuzun görev dönemi XXXIII. Genel Kurulunda sona erecektir. Önceki sayılarımızda belirtildiği gibi Yönetim Kurulumuz iki yıllık çalışma süresince, ülkemizin, kentimizin, mesleğimizin ve üyelerimizin sorunlarına gereken duyarlılıkla sahip çıkmış, kararlı tutum ve çalışmalar ile öneriler geliştirmeye çaba göstermiştir.

24 Aralık '95 Genel Seçimleri sonucunda oluşan Millet Meclisinde ülkeyi demokrasi, bağımsızlık, barış ve laiklik temelinde yönetecek bir çoğunluk anlayışı oluşmamış, yeni hükümet kurulamamış sorunlar orta yerde durmaktadır. Yerel yönetimler planlama anlayışını nerede ise terk etmiş, her konya özel imar karar ve hakları ile kentleşmeyi içinden çıkılmaz hale getirmişlerdir. Aynı karmaşa gün geçtikçe artarak sürmektedir. Bu karmaşanın çözümü imar aflarında aranmakta, basit çıkar hesapları yapılmaktadır.

Böyle önemli olay ve gündemler önümüzde dururken, Genel Kurula gidiyoruz. Genel Kurullarımızda üye ve mesleki sorunlarımıza kalıcı, köklü çözümler geliştirmek; en geniş üye katılımıyla etkin kararlar üretebilmek öncelikli çabamız olmaktadır. Listelerin dar kısır çekişmelerinin değil, bilimsel, işlevsel ve oda örgütlülüğünü güçlendirecek önerilerin ortaya konacağı zengin tartışma platformlarına dönüşen Genel Kurulumuzun gerçekleşmesi bizler için çok önemlidir.

Mimarlar Odası Anayasasının 135. maddesindeki tanımıyla "kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşudur." Bağlı olduğu özel yasalar ve kendi Genel Kurullarında oluşturulan yönetmelikleri vardır. Oda, kişilerin veya Yönetim Kurullarının kişisel tercihlerine göre değil, bu hukuki mevzuata göre yönetilir. Yasaların ve yönetmeliklerin oluşumu da belirli dar çıkar anlayışla değil, katılımcı şeffaf ve demokratik ortamlarla sağlanır.

En geniş üye katılımı ile sürdürdüğümüz iki yıllık çalışmalar sonunda hazırlık toplantılarında saptanmış olan YENİ DÖNEM ÇALIŞMA İLKELERİ önerilerinin hayata geçirilmesi kurumsal süreklilik açısından çok önemli gördüğümüz bir çaba olacaktır.

Şube Genel Kurulunun ortaya konan çalışma anlayışları doğrultusunda, Odayı daha güçlü ve örgütlü düzeye taşıyacak, yönetimlerde en geniş üye katkı ve katılımını sağlayacak, üyelerinin sorunlarının bilincinde, Oda geleneklerine sahip çıkarak geçtiğimiz dönem çalışma anlayışını geliştirerek sürdürecektir bir programı tartışarak onaylaması hedeflenmelidir.

Şube Genel Kurulumuzun en geniş üye katkısı ve katılımı ile gerçekleşmesini, yılların birikimi ile oluşan köklü uygulamaların kesintisiz sürmesini, mimarlığın evrensel sorumlulukları kapsamında üretken ve başarılı geçmesini diliyor, üyelerimizi birlikte olmaya ve katılmaya çağırıyoruz.

YÖNETİM KURULU

"Mimarlıkta Yapının Meydana Gelme Süreci - Mimar İşveren İlişkileri" Prof. Utarit İzgi'nin yoğun ilgiyle izlenen söyleşisinin başlığıydı. Ege Yapı Fuarı bünyesinde düzenlediğimiz etkinliklerden olan söyleşiyi tartışmalarıyla birlikte yayınlıyoruz. Bu son derece keyifli, eğitici tartışmayı ilgiyle okuyacağınızı umuyoruz. Tasarım sürecinde işverenin rolü, işverenin beklentileri, mimarın tasarım özgürlüğü, işvereni bilgilendirme tartışmanın ana başlıklarıydı. Prof. Utarit İzgi söyleşisini Öztürk Başarır, Güngör Kaftancı, Ersen Gürsel, Ülker Seymen'le birlikte gerçekleştirdi. Ege Yapı Fuarı etkinlikleri içinde yer alan "4 Kuşak Mimarlığı Tartışıyor" panelini önümüzdeki sayımızda yayınlayacağız.

"Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması" sürüyor. Salt öğrenci insiyatifiyle gerçekleşen üçüncü buluşmanın teması "Köprü" olarak belirlenmişti. Kıbrıs'ta gerçekleşen buluşmanın öyküsü atölye yürütücüleri ve mimarlık öğrencileri tarafından kaleme alındı. On gün süreyle Kıbrıs'ta bir arada olan geleceğin mimarlarının ürünlerinin ilginizi çekeceğini umuyoruz. Mimarlık öğrencileri arasındaki birlikteliğin, iletişimin kesintisiz devam etmesi dileğimiz.

İzmir Hafif Raylı Sistemi üzerine tartışmalar ve İzmir 1 nolu Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu üyelerinin görevden alınmasına kadar giden olaylar dizisi sürüyor. Bu sayımızda kurul eski üyeleri Numan Tuna ve Erhan Acar'ın konuyla ilgili düşüncelerini okuyacaksınız. Aynı konuyla ilgili Selamet Batur, Sezai Göksu ve Emel Göksu'nun yazıları da konuyu farklı yönlerden ele alıyor.

Yapı-Tanıtım bölümünde Narlıdere Sahilevleri'nde Tufan Arkayın, Yaşar Ata Kurtel, Özen Otağ'ın projelendirdiği uç yapıya yer veriyoruz.

Deriye hayat veren İzmirli sanatçı Ali Yaldır'la Sevgi Molva sizler için keyifli bir söyleşi yaptı.

Gelecek sayıda buluşmak üzere...

YAYIN KURULU

“Mimarlar Odası İzmir Şubesi Ege Bölgesi Birimleri 10. Ortak Toplantısı” 27-28 Ocak 1996 Tarihlerinde İzmir'de Yapıldı

Şubemizin uzun süredir titizlikle sürdürmekte olduğu Bölge Toplantıları'nın onuncusu 27-28 Ocak 1996 tarihlerinde şube binamızda yapıldı. Toplantımıza Mimarlar Odası'nın Ege Bölgesi'nde bulunan birimlerinden Aydın, Manisa, Uşak, Fethiye, Bodrum, Kuşadası, Söke, Ödemiş, Nazilli, Salihli, Temsilcilikleri ile, Didim ve Dikili Mesleki Denetim Görevlilikleri katılmışlardır.

Bölge toplantısında birimlerimizin yetki alanlarında yaşanan sorunlar tartışılmış, ihtisas ayrımı ve mesleki denetimle ilgili karar ve girişimler görüşülmüştür. Çandarlı ve Birgi'de uzmanlık ayrımı ve Vergi Bildirim Formu uygulamaları konusunda belediyelere bilgi aktarılması ve Mesleki Denetim Protokolü önerilmesi kararı alınmıştır.

BÖLGE TOPLANTISINDA ALINAN KARARLAR

- 1- Çandarlı ve Birgi Belediyelerine uzmanlık ayrımı ile ilgili dosya ve Mesleki Denetim Protokolü gönderilmesine, Vergi Usul Tebliği konusunda bilgi verilmesine,
 - 2- Bodrum merkez olmak kaydıyla, imar koşulları ve turizm sektörü ihtiyaçlarının ortaya koyduğu yapı talebinin tartışmaya açılmasına, bu çerçevede öneriler geliştirilmesine, planlama ilkeleri ve belediyenin yıkım kararlarının yöntemlerinin tartışılarda geliştirilmesine,
 - 3- Mesleki Denetim Uygulamaları'nın gelecek bölge toplantısında yeniden gündem yapılmasına,
 - 4- Aydın Temsilciliğimizin şube olma talebi konusunda, gerekli çalışmaların ve görüşmelerin yapıldığı, diğer birimlerle tartışılmış olduğu ve temsilciliğin diğer etkinlik ve aktiviteleri ile faaliyetlerinin derlendiği bir çalışmanın ortaya konmasına, talebin bu çalışmalardan sonra yeniden değerlendirilmesine,
 - 5- Birimlerin aylık mizan ve mizan gereği oluşan merkez paylarının, süresi içinde şubeye iletilmesine özen gösterilmesine,
 - 6- Oda kimlikleri ve yetki belgelerinin zamanında üyelere ulaştırılması yönünde Oda Merkezi'nden talepte bulunulmasına,
 - 7- Fethiye Temsilciliğimizin uygun koşullar sağlanarak Rodos'a kültür gezisi organizasyonu yapmak üzere görevlendirilmesine,
- karar verilmiştir.

“Kapı - Pencere Sistem Fuarı” Mart'ta Yapılacak

Geçen sene büyük bir başarı ile sonuçlanan ve bu sene ikincisi düzenlenen Kapı-Pencere Sistem, Makina ve Aksesuarları Fuarı İstanbul Maslak'ta Hannover Messe (AEF) Avrupa Endüstri Fuarları'nın düzenlediği İstanbul Teknik Üniversitesi Kampüsü Fuar Merkezi'nde yapılacak. Show Service ve Anadolu Tanıtım tarafından düzenlenen fuar, 14-17 Mart 1996 tarihleri arasında açık kalacak.

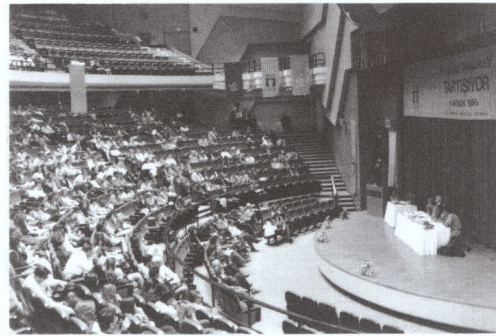
Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yeni Binasına Taşındı

28 Aralık 1995 günü geniş üye katılımıyla açılışını gerçekleştirdiğimiz yeni mekanımız 460 m2 kullanım alanına sahip. 90 kişilik toplantı salonu, sergi salonu, kütüphane, yayın gibi birimlerle düzenlenen Mimarlar Odası İzmir Şubesi üyelerinin çağdaş gereksinimlerine daha kolay yanıt verebilecek. Yeni dönemde çeşitli kurslar, gösteriler, sergiler düzenlenmesi amaçlanıyor.

Üyelerimize, mimarlara yakışan böyle bir binanın alınmasında verdikleri destek için bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Yapı'95 İzmir Fuarı Yapıldı

22 - 26 Kasım 1995 tarihinde İzmir Kültürpark'ta Yapı 95 Fuarı düzenlendi. Şubemizin de bir standla katıldığı fuar çok geniş bir meslektaş kitlemiz tarafından ziyaret edildi. Oda yayınlarımızın ve etkinlik duyurularımızın sergilendiği şube standımız da çok sayıda meslektaşımız tarafından ilgi ile karşılandı. İnşaat sektörü ile ilgili benzeri aktivitelerin kentimizde de artarak sürmesinin mimarlar açısından önemli olduğu Yapı Fuarı'nda da bir kez daha gözlemlendi.

“Ege Yapı Fuarı” İzmir Efes Oteli Convention Center'da Yapıldı

7-10 Aralık 1995 tarihlerinde Efes Oteli Convention Center'da düzenlenen Ege Yapı Fuarı şubemizin etkinlikleriyle zenginleşti. Oda yayınlarımızın satışının ve tanıtımının yapıldığı standımızın yanı sıra D.E.Ü. Mimarlık Fakültesi ve Akdeniz Tanıtım işbirliği ile gerçekleştirdiğimiz söyleşiler yoğun ilgi gördü.

“Prof. Utarit İzgi Mimarlık Çalışmaları Sergisi” Açıldı

Prof. Utarit İzgi'nin meslek yaşamında gerçekleştirmiş olduğu bazı yapılarının plan ve fotoğraflarından oluşan sergi 4 Aralık Pazartesi günü Efes Oteli Convention Center 4. katında açıldı. Açılışta 250'ye yakın mimar ve mimarlık öğrencisi hazır bulundu. Prof. İzgi'nin 1952 yılından bu yana, gerek tek başına gerekse meslektaşları ile birlikte sürdürdüğü çalışmalarında konutlar (yazlık, villa, apartman), iş binaları (banka, büro, çarşı, iş merkezleri vb.), sabit ve hareketli mobilyalar üzerinde yoğunlaşan ürünlerinden çok sayıda örnek sergide yer aldı. Meslektaşlarımız, mimarlık öğrencileri ve Ege Yapı Fuarı ziyaretçileri tarafından ilgiyle izlenen sergi 4-10 Aralık tarihleri arasında açık kaldı.

“Yapının Meydana Gelme Sürecinde Mimar İşveren İlişkileri” Konulu Söyleşi Yapıldı

7 Aralık 1995 tarihinde Efes Oteli, Konak 1-2 salonlarında çok sayıda katılımı gerçekleşen, Prof. Utarit İzgi'nin konuşmacı olduğu söyleşide mimarlık tarihi ile başlayan girişten sonra, yapı eyleminde toplumsal kültürün belirleyiciliği, mimarlık kültürünün tamamlayıcılığı vurgulandı. Güngör Kaftancı, Öztürk Başarır, Ersen Gürsel, Ülker Seymen ve Şevki Vanlı, Cengiz Bektaş, Hasan Özbay ve Gürhan Tümer'in sorularıyla gelişen tartışmalarda, mimarlık eğitiminin niteliği araştırıldı. Kişinin ancak kendisinin mimar olabileceği, hiç kimsenin ve hiçbir kurumun kişiyi mimar yapamayacağı, ancak “Nasıl mimar olunur?”u öğretebileceği görüşü katılanlarca kabul edildi. İşverenlerin mimarla olan ilişkilerinde, her zaman sorunların yaşandığı, ancak mimarın çalışmalarıyla, ikna edici rolünün ön planda olması gerektiği belirtildi. Prof. İzgi meslek yaşamında, işveren konumundaki kamudan, mimarlığı yanlış yorumladığı için özellikle uzak durduğunu belirtti.

Ersin Arısoy “Girit Adası ve Minos Uygarlığı”

Mimar Ersin Arısoy şubemiz salonunda gerçekleştirdiği söyleşisinde Girit'in tarihçesinden, efsanelerine ve günümüz Girit'ine uzanan bir yolculuğu izleyicilere dia eşliğinde sundu.

"4 Kuşak Mimarlığı Tartışıyor" Paneli Büyük İlgi Gördü

8 Aralık tarihinde Convention Center oditoryumunda yapılan Aydın, Manisa, Balıkesir, Denizli, Kütahya, Fethiye, Eskişehir, İstanbul, Afyon gibi çeşitli kentlerden gelen mimar ve mimarlık öğrencileri ile birlikte yaklaşık 1000 kişinin izlediği "4 Kuşak Mimarlığı Tartışıyor" paneli Türkiye'deki mimarlık ortamının ülkenin siyasi ve ekonomik perspektifi içinde değerlendirilmesi açısından ilgi çekiciydi.

Oturum Başkanlıklarını Prof. Dr. Gürhan Tümer ve Prof. Dr. Ahmet Eyüce'nin yaptığı panele konuşmacı olarak Şevki Vanlı, Cengiz Bektaş, Merih Karaaslan, Ahmet Özgüner katıldı.

Ertuğrul Aladağ "Mübadelenin Kültürel Mirası"

Mimar Ertuğrul Aladağ şubemiz salonunda 13 Aralık'ta gerçekleştirdiği söyleşisinde Türkiye'den mübadele yolu ile Yunanistan'a göçmek zorunda kalan Rumların özellikle Muğla özelinde gerçekleştirdikleri yapılardan örnekler sundu. Amerika'da sergilenen Muğla Evi'nin de tasarım uygulamasını Ertuğrul Aladağ gerçekleştirmişti.

Ziyaeddin Bilgin "Unutulan Ge- leneksel Konut Mimarlığımız"

Y. Müh. Mimar Ziyaeddin Bilgin 20 Aralık'ta şubemiz salonunda Türkiye'nin ve Balkan ülkelerinin çeşitli kentlerinden derlediği çok sayıda slaytla geleneksel konut mimarlığı, yöresel yapılaşma üzerine bilgi aktardı. Kentlerde zaman içinde gelişen olumsuz yapılaşmayı gösteren slaytlarda, özellikle İzmir Mithatpaşa Caddesi örneği ilgi çekiciydi.

1. Planlama Kongresi

14 - 15 Aralık 1995 tarihinde, Planlamanın Meşruiyeti ve Plancıların Konumları konulu 1. Planlama Kongresi, TMMOB Şehir Plancıları Odası ve TOKİ katkılarıyla Ankara'da gerçekleştirildi. 5 oturum olarak düzenlenen toplantıların oturum başlıkları ve konuşmacıların bildirimleri sırasıyla;

Çerçeve bildirimleri başlıklı 1. oturumda Prof. İlhan Tekeli "Plancıların Meşruiyetini Oluşturmada Etik Sorunlar", Prof. Dr. Korkut Boratav "Kamu Yararı ve Planlama" Prof. Dr. Ruşen Keleş "Siyaset Dışı Planlamadan Planlamasız Siyasete" konulu bildirimlerini sundular.

Farklı planlama disiplinleri açısından planlamanın meşruiyeti başlıklı 2. oturumda Yiğit Gülöksüz "Planlama - Uygulama Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar", Prof. Dr. Yakup Kepenek "Gelişimci Devlet Kavramına Yeni Yaklaşımlar ve Ekonomik Planlama", İcen Börtüçene "Anayasalar ve Planlama" konulu konuşmalarını sundular.

Mekansal planlama açısından planlamanın meşruiyeti başlıklı 3. oturumda Dr. Baykan Günay "Planlama Yaklaşımlarının Mülkiyet ilişkileri Açısından İrdelenmesi", Akın Eryoldaş "Bürokrasinin Bölge Planlamada Kendini Kabul ettirme Çabaları", Yrd. Doç. Dr. Emel Göksu, Doç. Dr. Sezai Göksu "Çevre Üzerindeki Politik Çatışmalar ve Eleştirel Kuramın Araştırma Stratejisi" konulu konuşmalarını sundular.

Uygulama sürecinde meşruiyet sorunu başlıklı 4. oturumda İsmail Özyay (Çanakkale Belediye Başkanı) "Uygulama Sürecinde Meşruiyet Sorunu", Feridun Duyguluer (B.I.B. TAU Genel Müdür Yrd.) "İmarcılığımızın Sahiplendiği Meşruiyet Biçimleri", Yrd. Doç. Dr. Semahat Özdemir "Meşrulaştırdıkları Yüzünden, Meşruiyetini Yitiren Planlama", Gülten Kubin "İslah Planlarında Kat Artışı Kararlarıyla Gündeme Gelen Meşruiyet Sorunu", Tuncay Karaçorlu "Farklı Katılım Süreçlerinde Kent Plancısı" konulu konuşmalarını sundular. Şehircilik ve Konuttan Sorumlu Devlet Bakanı Ali Dinçer de konu ile ilgili görüşlerini belirtti.

5. oturumda Prof. Dr. Melih Ersoy, Saffet Atik, A. Başer Kafaoğlu, Bülent Tanık ve Remzi Sönmez plancıların değişen konuları ve meslek etiği konularını tartıştılar.

Bu ana temaların bir alt ölçeğinde: toplumsal katılım, örgütlü toplum, meslek etiği, denetim ve yargı mekanizması, kapitalist düzen ve sermaye, kamu yatırım politikaları, rant ekonomisi ve mülkiyet yapısının planlamaya ve planlamanın meşruiyetine etkileri tartışıldı.

- Siyasal, yönetsel erkin yerelleşmesi ve yerel yönetimlerin "yapabilir" kılınması
- Planlamanın devamlılığının sağlanması
- Disiplinlerarası iletişimin, birlikteliğin gerçekleştirilmesi
- Planlamanın siyasi düzeye taşınması
- Kentsel proje yönetimi ve yöneticiliği kavramlarının geliştirilmesi
- Kentsel projelere yeterli kaynağın kanalize edilmesinin gereğine değinildi.

Son olarak bu tür etkinliklerin, atılmış doğru adımlar olduğu, devaminin sağlanması gerektiği belirtildi. Kongrenin ileriki toplantılara ışık tuttuğu ve sağlam bir zemin hazırladığı konusunda fikir birliğine varıldı.

Temsilcilik Seçimlerimiz Yapıldı

SÖKE TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Ramazan Şahin
Üye : Gülay Dirin
Üye : Murat Kaloğlu

UŞAK TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Mustafa Sinemce
Sekreter Üye : İmren Aytekin
Sayman Üye : Erdiç Gökmen
Üye : A. Değer Özkan
Üye : Nuray Yılmaz

BODRUM TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Öktem İren
Sekreter Üye : Elif Türker Serencioğlu
Sayman Üye : Lütfi Şengül
Üye : Hatice Özükkara
Üye : Kaynak Contepe

AYDIN TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Yalçın Yaşan
Başkan Yardımcısı : Kadir Akgül
Sekreter Üye : Nilüfer Öztürk
Sayman Üye : Atilla S. Aksoy
Üye : Tuncay Saray

KUŞADASI TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Yahşi Karamollaoğlu
Sekreter Üye : Adil Geçim
Sayman Üye : Çetin Kocaman
Üye : Güneş Erdil
Üye : Ali Genç

MANİSA TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Muzaffer Gülsuyu
Sekreter Üye : Vacide Merter
Sayman Üye : Nihal Kıyak Özbay
Üye : Abdullah Yetişen
Üye : Ahmet Nuri Köse

NAZILLI TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Erkan Uğurlu
Sekreter Üye : Tüzün Çevik
Sayman Üye : Murat Yumurtacı
Üye : Selma Öncü
Üye : Hamiyet Menderes

ÖDEMiŞ TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Ali Duyal
Sekreter Üye : Esra Birlik
Üye : Hüsnüye Göl

FETHİYE TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Cahit Engin
Üye : Halil Doğan
Üye : Mustafa Karabulut

AKHİSAR TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Aydın Coşkun
Sekreter Üye : Bekir Dürkal
Sayman Üye : Gonca Bilgili

SALİHLİ TEMSİLCİLİĞİ

Başkan : Cevdet Eren
Sekreter Üye : Şefaatt Karabulut
Üye : İrfan Kurmalı
Üye : Emine Altın
Üye : Kübra Özkahraman

Yerel Yönetimlerde Plan Elde Etme Yöntemleri ve Kıyı Kentlerinde İmar Uygulamaları

Son yıllarda kentlerimizde ve kıyılarımızda planlı yapılaşmaya karşı, plan anlayışını reddeden “gelişigüzel” boyutlara varan imar uygulamaları gözlenmektedir. Kamu yararları ilkesinden hızla uzaklaşan, kıyı kentlerimizde yoğun yapılaşma ile kent toprağının rant aracı olarak en önde görünmesine yol açan anlayış Kuşadası özelinde 21 Ekim’de yapılan “Yerel Yönetimlerde Plan Elde Etme Yöntemleri ve Kıyı Kentlerinde İmar Uygulamaları” panel başlığında tartışıldı. Oturum başkanlığı Mimarlar Odası İzmir Şube Başkanı Öztürk Başarır’ın yaptığı panele konuşmacı olarak TMMOB Genel Başkanı Yavuz Önen, Mimarlar Odası Genel Sekreteri Orol Ataman, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi İlhan Tekeli, DEÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi Sezai Göksu, Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şube Başkanı Oktay Ekinci, Şehir Plancıları Odası İzmir Şube Başkanı Tuncay Karaçorlu, Mimarlar Odası Kuşadası Temsilcisi Ergun Yulu katıldı.

Kuşadası’nda oluşan planlama ile ilgili olumsuz gelişmelerin nedenleri, genel plan anlayışından kaynaklanan sorunlar, bunların çözüm önerileri ile ilgili tartışmalara tüm çağrılara rağmen Kuşadası Belediyesi’nin katılmaması panelin tek olumsuz yönüydü. Yönetim erkinin yerel yönetimlerde olması, kıyı kentlerindeki belediye statülerinin farklı olması, çok boyutlu bir yeniden yapılanma konusunda ciddi çalışmalar yapılması panele katılanlar tarafından üzerinde uzlaşılan çözüm önerileriydi. Bu sayfalarda panelin özeti konuşmalarını okuyacaksınız.

Fotoğraflar Ergun Yulu

ÖZTÜRK
birtakım so
yasalar eks
yerleşiyor.

Bu eksik pl
özellikle kıy
halkı çeşitli
sı’nda oluşu
şından kayı
pılabileceği
nızdan dola

OROL AT

konusunu y
olan İmar l
runlardan f
her zaman
süreçlerini
1980’lerde
sağlıksız ke
Asıl sorun
mun örgüt
toplum yap
çıkarmakla
yişi geliştiri
olsun doğru
dış denetim

Seçimle ba
ğında, daha
devreder. F
bireylerden
kararın sor
uygulanam
ortamda ka
nomisinin p
kararlarla c
yağmanın c
kentleri ve l
yağmaya du
rim.

YAVUZ ÖN

istiyorum.
Birincisi bu
uyum içind
dayanak teş
Bunların ba
tüm mekan
çerçevesinc
yasal güç. F
kağıt üzerin
çalışma tarz

YAVUZ ÖN

istiyorum.
Birincisi bu
uyum içind
dayanak teş
Bunların ba
tüm mekan
çerçevesinc
yasal güç. F
kağıt üzerin
çalışma tarz

Öztürk Başarır

ÖZTÜRK BAŞARIR: 'Planlama kuramı Türkiye'nin gündemine girdiğinden beri birtakım sorunlar yaşanıyor, önlemler almak amacıyla yasalar çıkartılıyor. Ama bu yasalar eksik gerçekleştiriliyor. Sonuçta, denetimden uzak bir planlama anlayışı yerleşiyor.

Bu eksik planlama anlayışıyla elde edilen planlar, giderek bugünkü yoğun sorunları, özellikle kıyı kentlerimizde dikkat çeker hale getirdi. Bu sorunlar, uzmanları ve yerel halkı çeşitli tartışmalara itti. Kuşadası'nda yapmış olduğumuz bu toplantı, Kuşadası'nda oluşan, planlamayla ilgili olumsuz gelişmelerin nedenleri, genel plan anlayışından kaynaklanan sorunlar ve bunların çözüm önerileri ile ilgili neler yapılabileceğinin tartışması toplantısıdır. Katkılarından dolayı konuşmacılara, katılımınızdan dolayı sizlere teşekkür ederim."

OROL ATAMAN: Planlamayla katılımcı demokrasinin ilişkisi ve planların sahipliği konusunu vurgulamaya çalışacağım. 1960 - 70'lerde merkezi yönetimin bir organı olan İmar İskan Bakanlığı'nın planlama yöntemlerinden yoksun olduğunu, yerel sorunlardan habersiz planlama ve uygulama yürüttüğünü biliyoruz. Biz de Oda olarak her zaman yerel yönetimlere daha çok inisiyatif verilmesi gerektiğini ve planlama süreçlerinin yerelleşmesini savunduk.

1980'lerden sonra da "yerel yönetimler işi kötüye kullandılar, yağmaya yol açtılar, sağlıksız kentleşmeye ön ayak oldular" diye yakındık.

Asıl sorun merkezi ya da yerel yönetimlerde değil, planların sahipsizliğinde, toplumun örgütsüzlüğünde idi. Planların sahipliğini kazanması için önce örgütlü bir toplum yapısı oluşturulmalı. Bu örgütlü toplum içerisinde, o kentte yaşayan değişik çıkar gruplarının kent planları üzerinde etkili olabilecekleri katılımcı demokrasi anlayışı geliştirilmelidir. Her türlü karar verme sürecinde sistemin kimin elinde olursa olsun doğru işleyebileceği ve karar verme süreçlerinin mekanizmalarının kendi iç ve dış denetimlerini kurabildiği bir süreç yaratılmalıdır.

Seçimle başa gelen krallar yerine, hak ve yetkiler bireyde toplanmalı, birey gerektiğinde, daha sağlıklı kentlerde yaşayabilmek için bu hak ve yetkilerini ilgili yönetimlere devreder. Planlama sürecini sorgulayan, karar süreçlerine müdahale eden, örgütlü bireylerden oluşan bir toplum yapısı geliştirilmelidir. İşte o zaman bireyler verdikleri kararın sorumluluğunu taşımak durumunda olacaklardır. Katılımcı demokrasinin uygulanmadığı, birkaç bürokrat, teknokrat ve politikacının ele geçirdiği bugünkü ortamda karşılaştığımız sorun bilerek hata yapmaktır. Böyle bir yağma ve talan ekonomisinin paylaşımcıları, rant alıcıları olarak halk, seçimle başa gelen kralların verdiği kararlarla oluşturdukları planlara göz yummakla yağmaya iştirak etmektedir. Bu yağmanın doruğa ulaştığı yerler arazinin kısıtlı arazi rantlarının yüksek olduğu, kıyı kentleri ve büyük metropollerdir. Ancak örgütlü ve katılımcı bir toplum yapısıyla bu yağmaya dur diyebilir, sağlıklı yasalar, kararlar ve planlar üretebiliriz. Teşekkür ederim.

YAVUZ ÖNEN: Bazı kavramlar ve bazı durumlar üzerine genel bir kaç şey söylemek istiyorum.

Birincisi bugün Türkiye'de gerçekte sistem, tahmin edildiğinden ötesinde son derece uyum içinde ve güçlü. Neden güçlü? 12 Eylül rejiminden sonra daha önce sisteme dayanak teşkil etmiş güçlere bazı yeni güçler katıldı ve sistemin yönünü değiştirdi. Bunların başında Türk Silahlı Kuvvetleri geliyor. Bir diğer güç de; sermayesi sistemin tüm mekanizmalarını ele geçirdi. Bürokrasiyi kullanarak devleti küçültme programı çerçevesinde kendi işlevlerine yarayacak bir duruma getirdi. Üçüncü bir güç de, siyasi güç. Bugün Türkiye'de 20'ye yakın siyasi partinin programlarındaki farklılıklar kağıt üzerinde kalmış ve pratikte, sistemin pozitiflerini güçlendirmeye yönelik bir çalışma tarzı içindedirler.

Sermaye, bürokrasi, siyaset ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin kurduğu cepheye bir başka güç katıldı: Mafya, Türkiye'deki rant ekonomisinin ortaya çıkardığı yeni bir örgütlenme biçimidir ve 12 Eylül rejiminin çizdiği çerçeveyi delerek onun dışında kalmayı başarmıştır.

Sistemin bu güçlü dokusunu gözönünde bulundurmalıyız. Sistemin bugünkü krizi yüzeyseldir, bu hükümet bunalımlarına rağmen.

Diğer bir konu da denetimsizlik; yapılanın sorgulaması, soruşturması, yargılaması yok. Yerel ve merkezi yönetimler arasındaki farkın pek fazla giderilemediği gerçeğini yaşıyoruz. Yerel yönetimler her ne kadar seçimle gelseler de merkezi yönetimin idaresinden ve finans kıskacından kurtulamamışlardır. Ne yapılmalı? İdari, ekonomik sosyal ve politik boyutlarda yeni bir yerellik kavramı oluşturulmalı. Gerçek anlamda yönetim erkinin yerel olarak örgütlendiği yeni yönetim modelleri tasarlanmalıdır. Hem sosyal dengeler, hem temsiliyet, hem de katılımındaki eşitlik açısından son derece önemli bir konudur. Bir dönüşüm süreci söz konusu olduğuna göre, o dönemde insanın bulunduğu toplumun, kamu çıkarının gözetildiği bir yönetim biçimine ulaşabilmek için tartışmaların siyaset düzeyine çıkarılması ve alternatif siyaset odaklarının yaratılmasına ihtiyaç vardır.

Bir başka konu; yeni dünya düzeninde bize dayatılan yeni kurtuluş ve ekonomik modeller süreci içinde bir Akdeniz ülkesi olarak yerimiz. Avrupa Birliği'nin dünya dengeleri içindeki gücünü arttırmak için Akdeniz önemli bir basamaktır. Akdeniz ülkelerine, Avrupa'nın yeni ekonomik teknolojik gelişimi çerçevesinde yeni projeler üretiliyor. İş bu kapsamıyla düşünürsek, toplumsal sosyal, politik, kültürel çok boyutlu yeniden yapılanma konusunda çok ciddi düşünmek ve davranmak zorundayız.

Biz Meslek Odaları olarak demokrasi boyutuyla mücadelemizi sürdürüyoruz. Tavizsiz, çifte standart olmayan, insanlık ve sosyal mücadeleler tarihinin ulaştığı en yüksek düzeyde bir demokrasiyi sağlama konusunda kararlı ve inançlı olmalıyız. Teşekkür ederim.

İLHAN TEKELİ: Ben planlama düzeyinde bir konuşma yapmaya çalışacağım.

Toplumumuzda ilginç iki eğilim görüyoruz. Bu eğilimlerden biri şu: Arsa ve gayrimenkul sahipleri, plancıları, kendi çıkarları karşısında olan, haklarını ellerinden alan insanlar olarak, planları da bunun aracı olarak görüyorlar. Bir diğer eğilimde bu sözleri sarfedenler de dahil olmak üzere sorarsanız, herkes planlı bir kentte yaşamak istiyor. Yeşili bol, havası temiz, tarihi-doğal değerleri korunmuş bir çevrede yaşamayı arzu ediyorlar. Ama ufak bir farkla "Benim arsam hariç olmak üzere diğer herkes planlara uysun" diyorlar. (Alkışlar)

Toplumumuzda hakim olan bu çifte standart, iki yüzlülük niye? Bu sorunun cevabı Türk siyasetindeki iki temel özellik:

Popülizm ve Himayecilik

İster popülizm isterse himayecilik olsun demokrasiyi, temsili demokrasi olarak görmemizle ilgili. Bir oy veriyorsunuz, oy çoğunluğunu alan siyasi gücü ele geçiriyor ve kral gibi yönetiyor. Siyasal gücün oluşması demokratik olabilseydi bu ikiyüzlülüğe gerek kalmazdı. Temsili demokrasiye dayanan sistem iki sorun çıkartıyor; popülizm ve himayecilik.

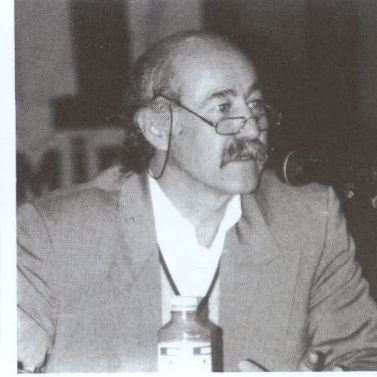
Nedir popülizm? Temsili demokrasinin oy çoğunluğunu elde etmek için toplumdaki kişilerin kısa vadeli çıkarlarını yerine getirmeye çalışmaktır. Popülizmi parti düzeyindeki pratiklere indirgediğinizde, himayecilik diye bir olay ortaya çıkıyor. Himayecilik de parti içinde iktidarını sürdürebilmek için politik sadakat karşılığında çıkar dağıtmaktır ve sınırı yoktur. Peki devamlı olarak rant oluşturan bir sistemde insanlar

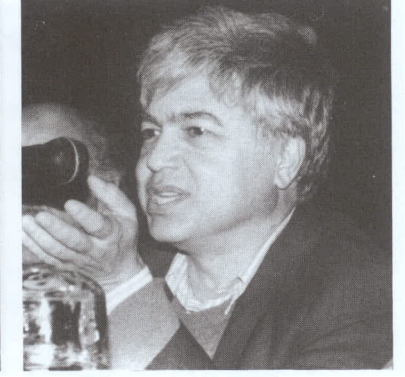
Öztürk Başarır

Orol Ataman

Yavuz Önen

İlhan Tekeli

an imar
nın rant
le Etme
Başkanı
Ataman,
Göksu,
imarlar

unların
dü. Yö-
nülme
lin özet

neden uyanmaz? Çünkü sistem herkese birbiri aleyhine rant oluşturma olanağı verir. Kaybederken kazanırlar.

Türkiye'de planlama mekanizmasının işlemediğinin birinci nedeni siyasi iradenin yokluğudur. Bir diğer neden de vatandaşın oluşmamasıdır. Kentleşme süreci içinde kentleşen bireyler oluşabili. Ama bu bireyler, fırsatçı bireyler oldu. Kentin fırsatlarını sonuna kadar kullanan, toplum karşısında hiçbir sorumluluk duymayan insanlardan oluşan bir toplum yapısı ortaya çıktı. "Benim arsamin üstünde de başkaları kadar hak olsun" diyen vatandaşlar oluşamadı. Bunun nedeni popülizm ve himayecilik. İki aktör, vatandaş ve siyasetçiydi. Bir üçüncü aktör de, plancı. İlk ikisinin durumu o kadar kötü ki plancının eksikleri göze çarpmıyor. Yine de siyasetçiler iyi planlı bulmak, iyi planlar yaptırmak sorumluluğuyla yükümlüdürler. Ek olarak plancının etiği ile ilgili küçük ipuçları vermeye çalışacağım. Plancı 5 farklı rolü dolayısıyla etik sorunlarla karşı karşıyadır.

1- Vatandaş olarak etik sorumluluğu vardır. Belirli sınıfları ya da grupları değil toplumun tümünü düşünmek zorundadır.

2- Kamu görevlisi olarak etik sorumluluğu var. Halka ve siyasetçiye karşı sadakat dengesini doğru kurmalıdır.

3- Bir profesyonel meslek sahibi olarak etik sorumlulukları vardır. Müşteri-işveren ilişkisini sağlıklı bir yapıya oturtmalı, meslektaşlarının haklarına saygılı olmalı, mesleki bilgilerini yenilemelidir.

4- Sosyal bilim kullanıcısıdır. Buradan kaynaklanan etik sorumlulukları vardır.

5- Kişisel rol düzeyindeki iyi toplumun, iyi ferden ne olduğunu ve bununla ilgili değer yargılarını bilmek sorumluluğu vardır.

Tartışmamın ikinci bölümünde "Acaba kıyı kentlerinde nasıl bir plan yapılmalıdır?" sorusuna yanıt aramaya çalışacağım. Kıyı kentlerimizin özelliklerini gözönünde tutan bir planlama geliştirmek durumundayız. Kıyı kentlerimizin bazı dezavantajları vardır: gelirleri az, aldıkları paylar kısıtlı, kent dışından gelen girişimciler yerel bir kamu alanının ve konsensusun oluşmasını önüyor, kapasitesi sınırlı bir yerel yönetim vs. Avantajları; kârlılık ihtimali yüksek olduğu için ortaklık olanakları yüksek, ulusal düzeyde bir lobi oluşturulabilir, küresel dünya yerleşmeler ağıyla ilişki içindedir. Bu durumda acaba nasıl bir plan anlayışı geliştirilmelidir? Bu konuda Türkiye'de bazı denemeler yapıldı. Antalya'da böyle bir yapısal plan anlayışı denendi. Bu konuda 4 öneri ortaya konabilir:

1- Yapısal planlama (stratejik planlama). Plan kararları dondurulmamış olmalı, dinamik bir yapıya sahip olmalıdır. Diğer bazı mekanizmaları eklemek şartıyla yapısal planlama anlayışı işe yarayacaktır.

2- Plan, yerleşme performansı kriterleri denilen bir sisteme dayandırılmalıdır. İnsan haklarına saygılı bir kent planlaması yapılmalı, insan haklarının kentsel ortamda gerçekleştirileceği performans kriterleri belirlenmelidir.

3- Planın denetlenme mekanizması oluşturulmalı. Bu nasıl sağlanabilir? 3 değişik alternatifle cevaplanabilir.

* Yapı sigortası - piyasa mekanizması içinde kaliteyi, plana uygunluğu vs. denetleyen bir sistem. Fakat, bol miktarda gecekondulaşma olan bir sistemde yeterli değildir.

* Yapı polisleri - Türkiye bu sistemi yerine getiremedi. Populistik politika korkulardan ve polis kurumunun kötü geçmişinden dolayı gündeme gelemedi.

* Ombustman - kamu denetçisi - O yerleşmede bilinen bir teknik adam atanır. Vatandaş ve yönetim arasında hakemlik yapar. Kararı kesin ve bağlayıcıdır. Belediye

başkanının karşısında yeni bir meşruiyet noktasıdır.

Gelişmiş bir kapitalist ekonomide tüm bu mekanizmalar birlikte çalışmalı ve herbiri farklı kesimlere yönelmelidir.

4- Kentsel tasarım ve mimari tasarım düzeyindeki çekişmeyi ortadan kaldıran yeni bir tasarım politikası oluşturulmalıdır.

Çok önemli bir noktada, planın sürekliliğinin sağlanmasıdır. İhale edilip, yapıp, tasdik edilip, belediyeye konularak iş bitmemelidir. Plan sürekli bir ofis tarafından devamlı üretilen, halkla ve zamanla bütünleşen bir yapıya sahip olmalıdır. Türkiye yeni planlama sistemini geliştirip kurumsallaştırmak zorundadır. Hem planlama hem de kaynak sorunu çözümlenmelidir. Kaynak meselesini çözemiyorsanız etkin bir hizmet sunmanız olası değil. Kaynak nasıl artırılabilir? Belediye yasalarında değişiklik yapmak gerekiyor. Bazı vergilendirme olanakları 2. konuttan ve turizm tesislerinden ek vergi sağlanabilir. Bir diğer kaynak da ortaklıklarla, belediyeler uluslararası platformlarda işbirliği yoluyla bu çözülebilir.

Türkiye'de özellikle kıyı kentlerinde iş yapmaya istekli, fırsatları iyi algılayabilen, çözümler geliştirilebilen, aktif ortaklıklar kurabilen bir yönetim, yolsuzluklara mahal vermeyen, şeffaf katılımcı bir sistem yaratılmalıdır. Teşekkür ederim.

OKTAY EKİNCİ- Bu panelin Kuşadası'nda yapılmasından da kaynaklanan güncel gelişmelere doğru tartışmayı geliştirmek istiyorum. Planlı büyük bir gerilim ve çıkmaz içinde. Bunun arayışı var. Gerilimin kökeninde Türkiye'deki kalkınma süreci yatıyor. Bu süreç planlamaya ve mimarlığa uygun değil. Etiğe uygun mesleki faaliyet gösterememenin çirpinişi içindeler. Ama bu yeni bir olay değil. Başlangıcı 1950'lere dayanır. 'Plan değil, pilav istiyoruz' sloganıyla başladı süreç. Neden plan değil pilav istedikler? Çünkü 'Her mahallede bir milyoner yetiştireceğiz' hedefine karşı plan ciddi bir engeldi. Bu nasıl sağlanacaktı? 1950'lerde çıkan Kat Mülkiyeti Yasası'yla, kat karşılığı, herkes oturduğu yerden zengin olacaktı, hiçbir riske girmeden, çaba göstermeden. Bu tür politikalarla neler oldu? Kuşadası Kale içinde olduğu gibi geleksel mimarimiz yap-sat sektörünün kurbanı oldu. Buna bağlı planlar gelişti.

Diğer bir slogan da 'Türkiye küçük Amerika olacak'. Nasıl olacak? Yağma kültürüyle, toprak yağmasıyla oldu. 'Altına hücum', kentlere hücum gibi arsaya, kıyılara, 2., 3., 5., konutlara hücum edildi.

Böylece imar kavramı altüst oldu, anlamını yitirdi. İmarla, koruma kavramları karşıt anlamlarda kullanılmaya başlandı. Halbuki imar Arapça'da güzelleştirmek, ihya etmek, bakmak kelimelerinden gelir. İmarın temel felsefesi korumaktır. Her mahallede milyonerler, yap-sat süreci içinde tersine döndü. Sayın Demirel'in ünlü sloganı 'imar ve inşa hamleleri' nedir, imar ve inşa hamleleri? Herşeyi altüst edip, inşaatı yeniden yapma ve toprak rantıyla finans elde etme, paranın oradan alınıp öbür tarafa aktarılmasıdır.

Böyle bir süreç planlamayı ister mi? Bu yüzden planlı ve mimarlar sürekli bir gerilim içindedirler. Her ne olursa olsun batılı, uygar ve demokratik olmak tabii önemli bir hedef. Bu hedefe ulaşmadaki temel tartışma, imar yetkileri, yerleşmeli mi yoksa merkezi otoriteye mi bırakılmalıdır? Bu tartışmanın başlangıcı 1984'lere rastlar. Yakın tarihimiz önemli, 1960'lardan sonra çıkan imar affları varolan gecekonduyun yıkılmaması yönündeydi. 1984 başlarında çıkartılan imar affı, kaçak yapıları imar hakkı sağlayan bir potansiyele kavuşturuldu. Yasalara karşı davranarak kaçak inşaat yapıları bu hakkı kazandı.

Daha sonraları ıslah imar planları çıktı, gecekonduya kat çıkma planıydı. Tapu, tapu tahsis belgeleri de verildi bunun yanında.

Oktay Ekinçi

Sezai Göksu

Tuncay Karaçorlu

Ergun Yulu

1985'de kileri t narşile Biz tür vundul demok yönetir yönetir ulusal SEZAI toplum şünme bir şey bir şey veren, belli b pratik amaçlı eylem lem, z Fakat gelme kişiler ilişkile reklen çok di Böyle mini c ğitimi yurtta: mesin politik olarak söylemlu rumlu ken y ayrıntı rektiri uygul ve eti Dolay dikka mesi iddiao pratik hazırl TUN ğim. vasyo nasıl bağle larını lenm alanl ları k aşam di. Bugü pılan bağılı ğerle Planı süre layic

Metronun İçinden Geçen Kent: İZMİR

Erhan ACAR *
Numan TUNA **

Türkiye'de kıyı kentlerinin çoğunun son otuz kırk yılda yitirmeye koyuldukları ortak değerlerinin başında, daha önce denizle kucaklaştıkları sahil boylarının, onları denizlerinden ayıran duvarlara dönüşmesi gelir. Kimi sahil boyları, sahil yollarına dönüşerek yitti; kimi denizler ise apartman dizilerinin ardında kayboldu. İzmir, bu kaybı en ağır ölçüde ve her iki biçiminde birden yaşadı.

Önce, İmbatin serinliğini parmak parmak kentin içine çeken dar sokakların açıldığı, yeşil bahçeli konakların ve denizi karşılayan şirin evlerin solungaç gibi bezediği Kordonboyu, 1960'ların başında masum bir yenilik olarak beliren, ama hızla artan bir ivmeyle, bir gençlik süresinde bir kentin belleğinin çoğunu yitiren apartmanlarla boğuldu. Ardından, Karadeniz kentlerini Poyrazın köpüğünden, İstanbul kıyılarını Marmara'nın değişkenliğinden koparan Sahil Yolu, Karşıyaka ve Güzelyalı'dan Kordonboyu'na yöneldi. Bir kentin tüm kesimlerinin ortak bir kıyıda buluşma alışkanlığı, ayrıcalıklı apartman manzaraları ve egzoz dumanları ardında unutuldu.

Geriye bir tek Konak Meydanı kaldı. Bir köşesinde direten anılarını korumaya çalışan; amaçsız dolgularla yıldan yıla denizden uzaklaştırılan; çiğnediği denizin dalgalarının hissinin korkusundan çevresine bakmadan geçen yükseltmiş yola feda edilen; ve akla ilk gelmiş ön vitrin projelerinin şantiyelerine terk edilen Konak Meydanı. Tüm başına gelen felaketlere karşın, denizi hala kentin içine çekebilen, kent halkını kıyıda buluşmaya çağırdığı soluğu hala tüketilemeyen, moloz yığınlarının ve çalı yumaklarının altından tekrar meydan olmak için doğrulmaya çabalayan Konak Meydanı.

Bir kıyı kentini, can çekişen bir yakını duygularıyla algılayan, böyle bir bakış açısı, en ılımlı karşıtları tarafından bile romantikle suçlanabilir. Çağdaş yaşamımızın optimizasyon terbiyesi görmüş, gerçekçi ve kıvrak bakışları, duyu bataklıklarına batmış Meydanımızı bir çırpıda üçe bölüp, korunacak yerini koruyup, atılacak yerini atıp, satılacak yerini satıp, çeşitli ulaşım kanallarının ve yollarının kesiştiği sağlam bir düğüm bağlayarak bir anda ayağa kaldırabilir. Meydanın aslında sadece küçük bir köşesi tarihsel anlam taşımaktadır. Denizle ilişkisi zaten, zamanında maalesef (kim tarafından geçirilirdiyse) geçirilmiş olan sahil yoluyla kesilmiş; kıyı, kesinlikle bizden önce yapılmış olan dolgularla zaten uzaklaştırılmıştır. Akli başında olan herkesin de takdir edebileceği gibi, atılmış olan bu adımlardan, yanlış bile olsalar geri dönülemez.

Bir kentin gelecek yüzyılının hayali zamanları, ulaşım mühendislerinin görelî gerçek sayılarının, kredi vadelerinin faizli dakikalarının arasında bulanıklaşır; artık, Metronun gerçekten Konak Meydanından geçmesi gerekir mi, zorunlu mudur, doğru mudur? tartışmasına da vakit yoktur. Gelecek belirsiz ve sahipsizdir, oysa şimdi çok pahalıdır: sayılar, katsayılar olmuştur; fizibilite rantabl değildir; grafiklerin kapasiteleri yatırım görüntülerine dönüşmektedir; denizin görüntüsü viadük bacakları ve metro pencereleri arasından hızla akmaktadır; 21. yüzyılda bir gözetmaktan daha uzun bir bakışa zaman yoktur: Zaman daha hızlanacak... ve Pasaport'un durgun Körfez sularına sabah pusunda çizilen görüntüsünün neden başsağığı durduğunu düşünmeye hiç zaman kalmayacaktır.

Oysa, gelecek yüzyıl bir daha doğmak isteyenler, denizden baktıklarında, gökdelenlerle viadükler arasında kaybolmuş bir İzmir görmek için doğmak istemiyorlar. İşten eve, metrodan vapura, yürüyen köprüden klimalı kabinlere koşturulmak için doğmak istemiyorlar. Onlar da bizim gibi, İmbat'ın kokusunda oyalanmak, vitrin yansımalarında saçlarını uçurmak, terli sıcakta buğulu limonata içmek, Körfezin ufkunda toplanan bulutların soğuk soluğunda ürperirken sevdikleri sıcakları düşünmek istiyorlar.

Geleceğin karabasanlarına teslim olmak, ya da geçmişin güzellik kalıntılarını, elimizden geldiğince geleceğe iletebilmek. Metro'nun içinden geçtiği bir kentle, Metro'nun içinden geçerek geleceğine yönelen bir kent: İzmir Metro'sunun İzmir Kenti'ne sunduğu seçenekler bunlardı...

Metro'nun Güzergâhi: Bir Yamaç, Bir Meydan, Bir Kıyı ve Bir Cadde

... İzmir, Metro'nun içinden geçmeyi başardı ve nice tartışma ile geçen pahalı bir süre sonunda, Metro'yu, kent merkezindeki sit alanları boyunca yer altına aldı. Seçimi İzmir mi yaptı; yanlış seçimi benimsetmeye çalışmak, doğru seçimin kaçınılan

* Y. Mimar, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

** Doç. Dr. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

bedelinden daha pahalıya çıkmaya mı başlamıştı? - hiç birşeyin tek nedeni olmaz... Tartışılmaz diye dayatılan bir güzergâh değişemedi; ama yeryüzünde yarattığı, karabasan düzeyindeki sorunlar, kolektif bilinçaltımızdaki yerlerine dönerek yeniden pusuya yattılar; ve daha uygun olabilecek başka bir güzergahın tartışması, şimdilik öteye itildi. Bahribaba Parkı, Konak Meydanı, Kordonboyu, Fevzi Paşa Bulvarı ve Basmane Garı güzergahında öngörülen geri dönülemez kayıplar, adım adım yerlerini, başa çıkılabilir sorunlara bıraktı.

Bahribaba Parkı ve Varyant Sırtları:

Tarihi İzmir Kenti'nin, Cumhuriyet başlangıcına kadar kente giriş kapısı niteliğini koruyan, farklı dinlerin mezarlıklarının bulunduğu ve eski kentin algılanabilmesinde dramatik fırsatların yakalandığı bu bölge, gündelik çekicilikte bir yeşil alan olmanın ötesinde, kentlinin bilinç haritasında İzmirli için vazgeçilmez bir öge niteliğini koruyor. Cumhuriyet dönemi boyunca, gerek sunduğu gerekse oluşturduğu manzara ile, özellikle iri kıyım kamu yapılarının baskısına, bazen diretebildi, kimi zaman da teslim oldu. Metro'yu yeryüzüne çıkaran tünelin ağzı, bu yamaçta kara bir delik açacaktı. Şimdi ise Konak Meydanından geçecek olan aç-kapa tünelin başlangıcı, Parkın içinde, zamanla kapanacak olan ve özenle açılması gereken bir ameliyat yarasıdır.

Konak Meydanı:

Metro, sit alanlarını geçişinde yeraltına alınmadan önce, Konak Meydanı, Kordonboyu ve Fevzi Paşa geçişini, ayaklar üstünde askılı bir sistem olarak gerçekleştiriyordu. Çeşitli meslek çevrelerinin, gerçek istek hatlarının Konak Meydanı'nın gerisinden geçtiği görüşüne karşın, Konak Meydanı, deniz bağlantısını doğrudan sağlayan bir düğüm noktası olarak değerlendiriliyor; Raylı Sistem düz bir hatta izleyebileceği güzergahını bir kırılmayla uzatarak Konak Meydanı'na uğruyor; Meydan, kendisini denizden ayıran ikinci bir yükseltilmiş ulaşım hattıyla bir daha bölünüyordu. Bu geçişi sağlamak için, önerilen "Tarihsel Sit Alanı Koruma Planı", Meydan'ı, **korunmuşluğu** açısından üç alana ayırıyor ve bu parçalar arasında oluşturduğu koridoru Raylı Sisteme açıyordu. Bu koridor, Koruma Planı öncesinden beri önerilen güzergâhla tıpatıp çakışıyordu. Konak Meydanı'ndan geçişi tartışılmaz veri olarak alan ve yeraltından geçişe yanaşmayan bir yaklaşımın kaçınılmaz bir sonucu olan bu pek faydacı **böl ve geç** yöntemi, Konak Meydanı'nın denize açılan bir kentsel meydan olarak bütünleşme olanağını tümüyle ortadan kaldırıyor. Metro'nun yer altına girmesiyle, bu bölünme büyük ölçüde önlenmiş, sorun istasyon çıkışının konumu ve tasarımı düzeyine indirilmiş oldu. Ancak, Konak Meydanı gerisinden, örneğin Kemeraltı'nın altından derin tünelle geçen; bu bölgeyi canlandıracak önemli bir yaya katkısı getiren ve iskeleye yaya bağlantısını Meydana da canlılık getiren bir eksende sağlayacak alternatif güzergâh tavsiyeleri, alınan kredileri geri ödeme kısıncısındaki Belediye'ye şimdiye kadar ulaşamadı.

Kordonboyu:

Yitirilmiş kıyı kenti İzmir'in günümüze kadar korunabilmiş biricik kentsel kıyı parçası olan Kordonboyu, bir yandan Raylı Sistem, diğer yandan, bu ülkenin kentsel kıyıları için standart çözümü haline gelen Sahil Yolu'nun geçişlerinin sıkıştığı; yayaalara ise, yanında deniz olmasından başka hiçbir kıyı niteliği olmayan Dolgu Parkları'ndan birinin sunulduğu, **çağdaş** bir kıyıya dönüşecekti. Üstelik bu sıkışıklık, faturasını eski Balıkhali'ne çıkarıyor, bu tescilli yapının Gümrük Meydanı'na bakan cephesi, bir bölümü sökülerek geriye taşıyor, yol ancak böyle geçirilebiliyordu. İzmir'in kıyısının tarihinde önemli bir yeri olan bu yapının özgünlüğünün yitirilmesi ötesinde, Kordonboyu'nun, Gümrük Meydanı ve tarihi Kemeraltı dokusuna giriş ile ilişkisinin kopmasına yol açılıyordu. Kordonboyu'na yönelik bu proje izdihamında, önce, Karayolları, zaten arka bölgesinden bir çevre yolu geçirmeye giriştiği bir kentin, zaten metrosu tasarlanmakta olan merkezinden bir de kestirme transit yol geçirmek tutkusundan vazgeçti; ardından Metro'nun da yeraltına alınmasıyla, Kordonboyu'nun, kendini yenileyen özgün durumuyla olabildiğince korunma şansı yeniden doğdu. Bu bölgede, ilerde yeniden proje saldırılarının iştahını çekecek her tür dolgudan kaçınılmalı; eski Kordonboyu'nun korunabilmiş izleri olarak, kıyı çizgisini oluşturan özgün kıyı bordürü, korunabilmiş yapılar, kentsel cephe ve silüet özellikleri, kentsel ölçek, mülkiyet deseninin belirlediği kentsel izler, özenle korunmalıdır. Metro'nun kıyıya bu kadar sokulmasının karşılığında, bu bölgedeki yüzey trafiğinin sınırlı servis dolaşımı düzeyine indirilmesi ve Kordonboyu'nun yaya ağırlıklı bir kıyı özelliğine kavuşturulması gerekir.

Fevzi Paşa'dan Basmane'ye: Yükseltilmiş Raylı Sistem, keskin bir dönüş yöneldiği Fevzi Paşa Bulvarı girişinden başlayarak, Basmane Garı'na kadar, tescilli Erken Cumhuriyet Dönemi yapılarını perdeleyen, bir yol altı caddesi yaratan ve kentsel mekânı boğuculaştıran bir güzergâh oluşturuyordu. İlk önerilerde, ticari hızının düşeceği gerekçesiyle, Basmane Garı önünde yeterli bir dönüş yapamayıp hızını Garın çatısında alıyor, bu simetrik yapının korunma olanağını, diğer yarisinin yaratacağı çağrışımlara terk ediyordu. Tüm bu geçiş boyunca da, ağır ayaklarının gerektireceği sağlam ve kapsamlı temellerinin yapılacağı noktalarda da, çağdaş kent düzleminin hemen altında yer alan antik kent katmanlarının sunacağı değerli sürprizlerin yaratacağı sorunları göz ardı ediyordu. Yeraltından geçiş, tüm bu perdeleme, mekân ve ölçek sorunlarını tümüyle ortadan kaldırırken, Basmane Garı'nın masum çatısını, hiç hakketmediği bir sondan kurtardığı gibi; geçen yüzyıldan beri, iyi ve kötü sonuçları ile birlikte, Batı Anadolu'yu Batı Dünyası'na açan bölgesel demiryolu ağının bitiş noktasını oluşturan bu yapının, meydanı ve çevresi ile ilişkisinin bozulmadan korunmasına olanak sağladı. Ancak, bu güzergâhta yeraltı geçişin yapımında başvurulacak aç-kapa tüneli yönteminin, belki kıyından itibaren, ama Çankaya dolaylarından sonra çok daha olasılıkla, değeri azımsanamayacak antik kalıntılara rastlanması beklenmelidir. Bu bölgedeki çalışmalara girişmeden önce, en son tekniklere de başvurarak yüzeyden tespitlerin yapılması ve gerekirse derin tünele geçilmesi öngörülmelidir.

Kısacası, İzmir, içinden geçmekte olduğu Metro deneyiminden kendi güzergahını izlemekte. Karabasan düzeyindeki bazı sorunlar gerideki tünellerin unutulmaya başlayan karanlıklarında kaldı. Ama, önümüzde birçok yeni tünellerin karanlığı ve son anda birdenbire aydınlanıveren duraklarıyla, yeni güzergah kesişmeleri var. Bir metro yolcusunun en önemli yeteneği de, her bindiği hattı son durağında kayboluncaya kadar izlememek ve hangi durakta inip, gitmek istediği yere daha kolayca ulaşmak için başka bir hattı nasıl seçeceğini bilmektir... □

İzmir'in Metro Sorunu

Selamet BATUR *

Kamuoyunu meşgul eden güncel konu İzmir Metrosu, 1975'de düşünülmesine rağmen trafik ve toplu ulaşım sorunlarının artması neticesi gündeme 10 yıl sonra geldi. 1990 öncesi ve sonrası yapılan çalışmalar sonucu yapıyı 3 yıl evvel kararlaştırıldı. İhalesine rağmen temeli atılmayınca, yerel yönetimlerdeki değişikliklerle kamuoyunda zaten tartışılır olan proje ve güzergâhı, evrensel değerlerimiz ile tekrar alevlendi. Önce METRO İZMİR'E LÜKSTÜR, sonra HAFIF RAYLI SİSTEM OLABİLİR dendi, güzergâhın büyük bir kısmı yerüstüne alındı. Başlangıç ve bitim yerleri değiştirilerek Üçyol'da temeli atıldı. Pek birşey görünmemesine rağmen yapımcı firmaya faizi ile 7 trilyon, projesi için de birkaç yüz milyar ödenmiş olan bu hafif raylı sistemi (HRS) halk benimsemiyor, Anıtlar Kurulu ve Meslek Odaları karşı çıkıyordu. Zaten DÜNYADA EMSALİ OLMAYAN BİR SİSTEM olarak basında da yer alıyordu. Kent değerleri ve kültür mirası hiçe sayılıyordu. Ulaşım kaosunun artması ile birlikte palyatif kararlarla geçici çözümlerin kentimize zarar verebileceği basından da kamuoyuna yansyordu. Bu günlere nasıl gelinmişti?

1. Proje sorunları: Bu hususta tüm çalışmalar tatmin edici olmamıştır. Hesaplamalardaki veriler hatalıdır. 1992'de 1.23 olan ulaşım planlamasının özü, hareketlilik katsayısının 7 yılda %22 artarak 1.5'e nasıl ulaşacağı bilimsellikten uzaktır. Gerçek anlamda İzmir'in ulaşım master planı yoktur. Çalışma ve araştırmaları ulaşım eksperlerinin/mühendislerinin yapmadığı, yeni yapılan ve de yapılmakta olan metrolarla bilgi alışverişinde bulunulmadığı sezilenmektedir. 1990 sonrası etken göç olayı nedeniyle 9 metropol ilçede, bugün 3 milyon olan nüfus 1998'de 3.4 milyon, 2000 yılında 3.7 milyon, 2010 yılında 5.6 milyon, 2020 yılında 8.6 milyon olabileceği dikkate alınmamıştır. İhale dosyasının içeriği, yapılacak işlerin birim fiyatları bilgimiz dışındadır. Üniversitelerden istifa ile süpervizör kullanılmamıştır. Saygıdan susan BİLGİSİZ, ses çıkaran ENGELLEYİCİ ile edildi. İsteklerinin olması yönünde geçmişin BOĞAZ KÖPRÜSÜNÜN İSTEMEZUK E-DEBİYATINI EMSAL GÖSTERENLER olaya ters düşenlerdir. Zira halkın isteği boğazdan, eften - püften değil, tam tersi fevkalade değerlere haiz bir köprünün yapılmasıdır.

2. Yolcu sayısı ve güzergâhı: Fizibilitesi yanlışlarla dolu HRS gerçekleştiğinde getireceği rantla alınan kredinin faizleri bir yana, ne taksitlerini, ne çalışanın ücretini, ne de elektrik giderlerini ödeyemeyecektir. Kentli başka bir deyimle aldatılmaktadır. Çünkü rakamlar 4'e katlanmıştır. Sözde 400.000 günlük yolcu kapasitesi olacağı iddia edilen bu HRS'nin yolcusu gerçekte 100.000 kişidir. Başka bir anlatımla yolcusu yoktur. Çünkü yalnızca Üçyol iskân sahasında istasyonu vardır. Konak ve Basmane'ye bağlanmaktadır. Basmane - Bornova DD yolları hattında günde 170 - 370 yolcu taşınırken HRS yetkilisi, buradan 370.000 günlük yolcu taşınacağı iddiasındadır. BEN İYİ İŞLETMECİYİM MÜŞTERİYİ ÇEKECEĞİM diyor. Oysa Konak'taki bir vatandaş hatıra binaen evi Yeşilyurt'ta iken HALKAPINAR'A GİTMEZ, HRS Basmane-Bornova hattı, Bornova dahil hiçbir iskan bölgesinden ve de yolcu verecek hiçbir aktivite merkezinden geçmemektedir. Ege Üniversitesi kampüsüne uzaktır. Bornovalılar metroya kavuşacaklarını hayal etmemelidirler. Bu hattın yolcusu yoktur. İstasyonları ölüdür. Bu ölü istasyonları canlandırmak için servisle yolcu taşıyacaklarını ancak, çıkmazda olanlar düşünebilir.

3. Hemzemin ve Viyadükler: Kent sel alt yapıyı ve değerlerini kültürel mirasımızı da hiçe sayarak Konk Meydanı, ki İzmir'in simgesi ve tarihi yazgısını taşıyor, Gümrük Meydanı ve Fevzi Paşa Bulvarı viyadükle tahrip edilmektedir. Basmane - Çankaya - Gümrük ve Konak'ta ileride yapılacak her türlü yeraltı ve yerüstü yaya ve de araç geçitlerine engel olunmakta, şehrin geleceğine ipotek konulmaktadır. Araç trafiğine kısmen kapanacak Fevzi Paşa Bulvarının yerini alacak 2. arterin olmadığı İzmir'de 5 - 10 yıl sonra üçe katlanacak araç sayısı ile içinden çıkılmayacak bir kaos yaşanacaktır. Ayrıca Fevzipaşa Bulvarı ile Gümrük Meydanı'ndaki mevcut şebekelerden dolayı viyadük yapımında kentimizle ilgili çok üzücü sorunlar çıkacaktır. BURADA YERİN ALTINA GIRİLİRSE NE ZAMAN ÇIKILACAĞI BELLİ OLMAZ sözünü edenler, günün teknolojisinden bihaber olamazlar.

Konak-Basmane hattı İzmir'in çekirdeğidir. En yoğun ve etken aktiviteler buradadır. Çevreye görüntü kirliliği veren viyadüklerin yapımı ile emsali bulunmayan bir kent çekirdeğinin tahribatına hoşgörülü olunamaz. Atlı karınca gibi seyreden bu HRS hemzemin geçişleri - hatları İstanbul'da yaşandığı gibi fevkalade hız düşürücüdür. Viyadük istasyonlarının 4 mt'lik peronlarına merdiven önünde 10 mt genişlik gerekmektedir. Fevzipaşa Bulvarında bu imkansızdır. Ayrıca bu tip istasyonlarda kötü hava şartlarının yolcuları peşişan edeceği hiç düşünülmemiştir. Viyadük ile yeraltında yapılacak metro km'de 15 - 20 milyon dolar farklıdır. Basmane-Konak arası yeraltından geçilirse fark 30 milyon dolar olacaktır. AYAĞINI YORGANINA GÖRE UZAT sözü, hiçbir zaman metro yapımı için geçerli değildir. Zira metro yapımı, ne insan ne de devletlerin ömürleri ile sınırlıdır. İnsanlarla vardır. Yapımı süreklilik arz eder.

ÖNERİ

A) Yeraltına yapılacak metro, toplu taşımacılığın ve trafik sorununun en etken ve son çözümlüdür. Yatırımı pahalı taşımacılığı ucuzdur. Rahat ve emniyetlidir. Çevrecidir, zaman ve döviz tasarrufludur. Özem araba ve yakıtlı toplu taşıma araçlarının kullanımını caydırıcıdır. Demiryolları ile aynı standartlarda olduklarından yolculara avantaj, şehirliye ve sığınak imkanı sağlar. Yeraltında şehir nüfusunun bir kısmını muhafaza ile, yayaları ve trafiği rahatlatır. Değişmez hava şartları ile sağlıklı ve dinlendiricidir.

B) İzmir'i muassır seviyeye ulaştırarak belli strateji ve projeksiyonlarla metro projesinde 2020 yılının nüfusu, saatte yüzbine yaklaşacak taşıma kapasitesi, ticari hızı 40 km'nin üzerinde, yüksek ivmeli, geçiş aralıkları 2 dakikanın altında, takribi 1.3 hareketlilik oranı esas alınmalıdır. Şehrin mevcut ulaşım planı inkişaf sahaları ile master düzeyde üniversite mensubu süpervizörlerle yapılmalı ve inşaatına bir takvim getirilmelidir. Merkezler yaygınlaştırılmalı, belli meydanlarda yığılmalar önlenmelidir. Konak'taki Belediye Sarayı, Sümerbank ve Merkez Bankası binaları turistik tesis haline getirilerek meydan rahatlatılmalıdır. Önündeki yüksek yol, meydan seviyesine indirilerek deniz kenarına 3 adet yaya tüp geçiti yapılmalı, otobüs durakları kaldırılmalı, çevreye yeni düzen getirilmelidir. Tarih mirasımıza ve çağdaş kentleşmeye modern şehircilik kuralları ile önem verilmelidir. Palyatif günlük çözümler yerini kalıcı plan kararlarına terketmelidir. Bunun için metro (yeraltında) yapılmalı ve iş merkezlerini doyurucu şekilde iskân merkezlerine bağlanmalıdır.

C) Güzergah ve istasyonlar: Narlıdere'de 3 adet - Üçyolcular, Güzelyalı Tansaş'ın önünde - Güzelyalı (F.Göztepe) parkı arka kısmında - Göztepe Kız Enstitüsü önünde - Hatay 13. sokak veya civarında - Üçyol'da - Eşrefpaşa/Altıntaş'da yapılacak istasyonla toplam 400.000 kişilik iskan sahası Salepçioğlu işhanı önünde veya Kemeraltı'nda daha müsait bir yerde Çankaya Gazi Bulvarında - Vasıf Çınar Bulvarı Atatürk Lisesi önünde -yaya yoluna dönüşen Kıbrıs Şehitleri Caddesinin 20mt'lik geniş kısmında yapılacak istasyonlar ile İzmir Fuarı ve tüm ana iş merkezlerindeki 400.000 kişilik aktivite alanı 12 km lik bir metro ile bağlanmalıdır. Maliyeti 600.000 dolar olacak bu hattın günlük yolcu sayısı takribi 800.000 kişidir. Böyle iki hat bulunacak kredi ile yapılabilir. Trafik ve ulaşım kaosunun bitimi ile de şehrimiz yaşanır kent olacaktır. Devreye girecek bu iki metro hattı ağı gibi kente dolanacak 80 km'lik diğer hatları finanse edecektir. Son İstasyon Alsanca Garı ile Halkapınar Metro Deposuna bağlanabilir. DDY Basmane - Bornova - Çiğli koridorlarının değişik değerlendirilmeleri söz konusudur. Ancak bu koridorlarda 6 m derinin hatların döşenmesi, üzerinin 2m toprak örtüsü ile açaçlandırılması, beton yığını, çarpık kentleşmeden ahesde İzmir'e vesil bir gerdanlık hediyesi olacaktır.

Sayın BŞB. Başkanının zaman kaybetmeden gözden geçirme ve yenileme imkanı olan bu hususların değerlendirilmesine delalet buyurmasını dilerim. □

* Y. Müh. Mimar

BİR AÇIKLAMA YA DA HER İKİ YAZIYA AİT GİRİŞ

Plancılar, planlamanın konusu olan mekânsal birimlerle ilgilenirken genellikle geleceğe yönelik olmak üzere çeşitli senaryolar üretmek zorunda kalırlar. Bu, bir anlamda henüz fiilileşmemiş, ama fiilileşmeye hazır ve aday olasılıklardan oluşan bir kategoriden hareketle gelecekte aktüelleşebilecek, yani fiilileşebilecek olanlara işaret etmek demektir. Hakim planlama anlayışı uyarınca, ilgili mekansal birimlere ilişkin olarak, ya plancının gelecekte fiilileşme olasılığı en yüksek olanı resmedeceği bir belge üretilecek, yani gelecek öncelenecek, ya da o mekansal birimin bugün içinde taşıdığı potansiyellerin neler olduğunun tesbiti ile yetinilecek, yani - müdahaleler saklı kalmak kaydıyla - gelecek, tarihin türbülansına bırakılacak. Özellikle birinci halde, plancıların çok özel ve önemli bir konuma yerleştirilmiş oldukları açık. Belki de, meslek çevrelerince istenen de bu. Ne var ki, herhangi bir mekansal birimin geleceğine ilişkin senaryolar sadece plancılar tarafından yazılmıyor. Hemen her toplumsal kesimin kendini merkeze alarak geliştireceği farklı ve çatışan senaryolardan sözedilebilir. Ama, plancıların özellikle senaryolarını ve bunları oluşturma süreçlerini yakından takip ederek öğrenmek ve bilmek durumunda oldukları bir kesim var; politik ve ekonomik gücü ellerinde tutanlar. İster, birinci haldeki gibi geleceği öncelemeye kalsın, isterse ikinci haldeki gibi tarihin türbülansına müdahale etmeye çalışsın, plancıların bu grubun senaryoları hakkında mutlaka bilgi sahibi olmaları gerekir. Çünkü, her iki halde de en güçlü direncin bu kesimden geleceği kabul edilirse, plancıların, böyle bir senaryo çatışmasını çözebilmeleri, bunu önceden bekleyerek karşılayabilmelerine bağlıdır. İzmir kenti de, böyle farklı ve çatışan senaryoların süreli olarak üretildiği bir yerleşme biçiminde algılanabilirse, her kentsel örnek olayın gerçekte ait olduğu senaryonun bir parçası olup olmadığı konusundaki belirsizliklere ve bulanıklıklara ilişkin anlamlı bir tartışma süreci başlatılabilir. Toplumun farklı kesimleri, bu tür tartışmalara katılarak siyaset ve ahlak alanlarında yararıda bulunmaya başlayabilir. Bu da, herhalde hiçbir kimsenin karşı çıkamayacağı demokratikleşme sürecinin önemli bir parçası. İşte, bu yazılar da, böyle bir sürecin sağlıklı çalışabilmesi için önkoşul olarak görülen toplumsal öğrenmeye işaret ederken, politik ve ekonomik erkin İzmir senaryoları üzerine çeşitli düşünceler geliştirmektedir.

Kentsel Siyasette Bilimin Sorunlu Konumu

Hafif Raylı Sistem Tartışmaları ve Çeşme Yarımadası Sit Kararları

Emel Göksu *
Sezai Göksu **

Eğer, tarih önceden kestirilebilir bir süreç olsaydı, planlama problemleri iyi tanımlanmış ve değişmez kılınsaydı ve toplumsal değerler gayet sarıh, tutarlı ve sabit dursaydı, o zaman, planlamanın konuma, duruma ya da bağlama bağlı (context-dependent) karakteri pek de önemli olmazdı. Ama, tarihin ne bir düzeni var, ne de sadece zorunluluklar üzerine kurulu. Planlama problemleri de kötü tanımlanmış olmakla ünlü. Toplumsal değerler ise, çoğul, çatışan, hatta akışkan ve yer değiştiren bir karakterde. Belki de bu yüzden, plancılar, kendi gündelik çalışmalarında, o geniş kapsamlı ve rasyonel olduğu ileri sürülen, problem-çözme tekniklerini uygulama fırsatını bir türlü yakalayamıyorlar.

O halde, planlama eyleminin bizzat kendisinin konumlanmış (situated) bir karakterde olduğu telaffuz edilmeli, yani planlama pratiğinin bağlamdan bağımsız (context-free) bir teknik problem-çözme olan imajı yerine, ilgiye ve dikkate yönelen, pratik ve tikel konumsal taleplere, istek ve iddialara yanıtlar verebilen bir imajı yerleştirmek gerekli. Böyle bir imaj değişikliği ise, kuşkusuz, pratikteki iyileşmelerin teknolojik yenilikler biçiminde beklenilmesi yerine, bunların, moral-etik ve politik biçimler almasını gerektirecektir. Çünkü planlama, bundan böyle, pratik yargılarda bulunmaya ya da toplumsal etkileşimde katılıma yakın olarak, bağlama sorumlu (context-responsive) bir pratik eylem biçimini alacaktır, (Forester, 1988).

Ne var ki böyle bir durum, plancıların çözmesi beklenen iki önemli sorun alanına işaret ediyor. Birincisi, planlamanın çevresinin politik yapısı ve bu yapıyı kuran kodlanmış ilişkiler ağı. İkincisi ise, toplumsal öğrenme (social learning) süreçlerini engelleyen mekanizmaların yarattığı yanılsamalar.

Plancıların, birinci sorun alanından başarıyla çıkabilmeleri, planlama pratiğinin, içinde kentsel siyaset yapma biçimlerinin kurulduğu, bilişsel (cognitive), politik-legal, göreneksel (ritual), ve ekonomik olmak üzere dört katmanlı coğrafyasını haritalandırabilmelerine (mapping) bağlı, (Forester, 1993). Pratiğin bilişsel coğrafyasını, yani sadece kimin ne bildiğini değil, aynı zamanda (yöntemler ve prosedürler dahil olmak kaydıyla) bilgi istemlerinin kurulduğu süreçleri ihmal eden bir plancı, çok az insanın okuyacağı, inanacağı ve kullanabileceği bir döküman üretme riskini göze alıyor demektir. Politik-legal coğrafyanın önemsenmediği bir durumda ise, plancılar, planlamayı destekleyen bir politika yerine, engelleyen bir politika bulacaklar, ve meşru pratik fırsatları kaçıracaklardır. Çatışma örüntülerine, bürokratik olarak kendini koruma altına almaları, sınıf ve grup çıkarlarına kör olan bir plancı destek ilişkileri geliştirmede başarısızlığa düşerken, planlarının, uygulama dışı, hatta takdir dışı kaldığını göreceklerdir. Pratiğin görenek coğrafyasına, yani vatandaşların sıradan ve alışılmış ritüel performanslarına kayıtsız kalan bir plancı, geniş bir vatandaşlar yelpazesi ile güvenilir ilişkiler geliştiremeyecek, sağlam, önemli ve zengin bir ortaklık fırsatını kaçıracaktır, (Kemp, 1988). Kendi pratiklerinin ve pratik kurguların ekonomik coğrafyasına ilgisiz kalan plancılar ise, olabileceklerinden çok daha az etkin ve verimli olacaklardır. Gündemdeki konulara ya da meselelere olan ilgi ve dikkatin toplumsal örgütlenmesine itibar etmeksizin bilgi ve nasihat veren plancılar, tavsiyelerinin belki bir an önce önemsendiğini, ama daha sıkça ezilip gittiğini göreceklerdir.

"Kültür, içinden sevdiğimizizi seçip, geri kalanını ihmal edebileceğimiz bir yemek listesi değildir."

Cornelius Castoriadis

Plancıların, ikinci sorun alanından başarıyla çıkabilmeleri ise, pratik toplumsal eylem olarak planlamanın yapısına sistematik olarak bağlı kapsam (content) ile bağlamı (context) ve bunlarla ilişkili olan kesinsizlik (uncertainty ile belirsizlik (ambiguity) hallerini çözebilmelerine bağlı, (Forester, 1993). Plancının "ne" hakkında konuştuğu ne söylediğinin kapsamıdır. Oysa, "nerede", "hangi konumda" ve "kiminle" konuşmakla, söylediğinin bağlamını tanımlıyordur. Kapsam üzerinden kurulacak bir pratik, ilgi ya da dikkate (attention) ve olaylara ya da gerçeğe ilişkin (factual) iddialarla beslenecektir. Bağlam üzerinden kurulacak bir pratik ise, meşruiyet (legitimation) ve anlam ya da duygu yüklü açıklayıcı (expressive) iddialar ile donatılacaktır. Dikkat edilirse, ortada bir kapsam sorunu varsa kesinsizlik konuları ortaya çıkıyor demektir. Bağlam ya da aktörlerin kurumsal ilişkileri ile ilgili sorunlar varsa, belirsizlik meseleleri var demektir. Diğer bir deyişle, doğruluk iddiaları hakkındaki kuşku kesinsizliği doğururken, meşruiyet ya da anlam kurucu iddialar hakkındaki kuşku belirsizlik yaratır. Bu sonuç iki açıdan önemli; birincisi, kesinsizlik ve belirsizliğin birbirinden tamamen farklı tutumlar gerektirmesidir. Kesinsizlik durumunda, daha fazla kanıt bilgiye ihtiyaç duyulurken, belirsizliklerde pratik ve yetkin otoriter "yargıya" ihtiyaç duyulur. İkincisi, kentsel yönetim ve planlama bağlamlarında, belirsizlik sorunlarının muhtemelen kesinsizlik sorunlarına indirgeniyor olmasıdır. Sonuçta daha fazla bilgi ya da daha fazla bilgi işleme, gerçekte sadece kaçınılmaz olarak yapılması gereken politik ve toplumsal yargı ve hükümleri bulanlaştırır, gizler ve anlaşılmasını zorlaştırır. O zaman, böyle bir durumun, yani belirsizliğin kesinsizliğe indirgenmesinin kurnazca ve uygunsuz bir biçimde depolitiz edici etkilerinden söz edilebilir.

Böyle, içinde pragmatik eylem iddialarının kurulduğu ya da yarıştığı ilgi alanların haritalandırarak bir pratik eylem coğrafyası çizmekle ve planlama pratiğinin, düzenli olarak kesinsizlik ve belirsizlik konuları ile karşı karşıya kalan olumsal (contingent) konumlanmış bir iletişimsel aktivite (communicative action) olduğunu belirtmekle gerçekte, plancıların bilgi, güç, güven ve ilgi ilişkilerinin sürekli yeniden üretiminin duyarlı olmaları bir sürece işaret edilmektedir. Burada şöyle bir soru sorulabilir denilebilir ki, çatışan iddiaların farklı kuruluş biçimlerine göre, plancıların toplumsal öğrenme sürecinin engellere karşı tutumları ne olacaktır. Şayet, iki farklı uç örnek ele alınırsa, bir uçta diğeriyle rekabet halinde olan iddianın çok zayıf kurulduğu ve bir tarafın, diğeri için faziletlerinden bağımsız olarak, basit bir biçimde üstün geldiği, diğer uçta ise her iki tarafın kendi örnek durumunu gayet güçlü bir biçimde, ilgili argümanlarının faziletlerini kamunun tetkiki ve meşru politik tartışma meselesi haline getirerek kurduğu düşünülebilir. Birinci durumda, erk ya da güç, içinde meşru otoritenin kurulabileceği ve yenilenebileceği kamu alanı (public sphere) fonksiyon gören demokratik politikaları ve içinde yarışan açıklamaların geliştirilebileceği, test edilebileceği ve artırılabilir bir eleştiri ve fikir oluşturma alanı fonksiyonu görevi bilimi yerinden etmektedir, (Habermas, 1993). İkinci durumda ise, tartışmanın, müzakerelerin, eleştirilerin ve söylemin kurum ve süreçleri toplumsal öğrenmeyi her il boyutta da, yani hem pratik - normatif olarak, hem de teknik-araçsal olarak mümkün kılmaktadır, (Habermas, 1979).

* Y. Doç. Dr. DEÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

** Doç. Dr. DEÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

İzmir'de, birinci duruma uygun, iki örnek olay yaşanıyor. Birincisi, Hafif Raylı Sistem tartışmalarının, güzergahın Konak geçişi ile ilgili olarak, izlenen bilimsel yöntemle gönderme yapan boyutu; ikincisi ise, Çeşme Yarımadası ile ilgili sit kararları tartışmalarının, daha ayrıntılı incelemelerin gerektiğine işaret eden boyutu. Alanları ve konuları çok farklı gibi görünen bu iki örnek olayın, gerçekte, toplumun öğrenme sürecini engelleyen benzer yönleri var. Örneğin, her iki halde de, çatışan iddiaların güçlü bir biçimde kurulmuş olanları, zıt iddiaların faziletlerinden bağımsız olarak, bilimi çağırıyor. Ama bu, ilginçtir, içinde rekabete konu olabilecek açıklamaların geliştirilebileceği, test edilebileceği bir eleştiri ve fikir oluşturma alanı fonksiyonu görece bir bilim alanı değil. Daha ziyade, bilimin araçsal hale getirilmesi yoluyla, adeta bir meşruiyet kurma zemini fonksiyonu görece bir bilim alanı olarak ele alınıyor. Yani, gerek Hafif Raylı Sistem örneğinde Konak geçişi konusunda ısrar edenlerin, gerekse Çeşme Yarımadası örneğinde sit kararlarına muhalefet edenlerin iddialarını kurma biçimi, belirsizlik ve çatışan normlar problemlerinin teknik kesinlik problemlerine indirgenmek istendiğini gösteriyor. Daha başka bir ifadeyle, ortada, aslında, bir kapsam sorunu olduğu iletilmek isteniyor.

Öte yandan, her iki örnek olayda da, gerek Konak geçişi konusunda ısrar edenler, gerekse sit kararlarına karşı çıkanlar, tartışmalar üzerine kurulacak bir iletişime ihtiyaç olduğu konusunda fikir birliği içerisinde görünüyörler. Halbuki, böyle bir iletişim kapsam üzerinden kurulacak bir iletişim olmanın ötesine geçemiyor. Gerçekte, iletişimin sistematik olarak çarpıtıldığı böyle bir ortamda, belirsizliğin düzenli kaynaklarına karşı tavırlar geliştirmenin ve onları önceden karşılamamanın olanaksız hale geldiği bir pratik başarısızlık yaşanıyor. Çünkü, meşruiyeti moral, etik ve politik tartışma alanlarında asla kurulamayacak olan konular, zorunlu olarak, bilimin aracılığı ile teknik tartışma alanına kaydırılmaya çalışılıyor. Örneğin, Hafif Raylı Sistem güzergahının Konak geçişi ile ilgili olarak yürütülen tartışmalarda, İzmir'de taşınmaz sermayesinin kurulu ilişkilerinde geliştirdiği kentleşme stratejilerinin yeni birikim düzeni bağlamına bağlı Konak senaryoları tartışmaya açılmıyor. Ya da örneği, Çeşme Yarımadası sit kararlarının kaldırılmasına yönelik olarak gelişen muhalefet, doğa ve kültür mirasının korunması ve gelecek nesillere aktarılması gibi bir konuyu tartışmaya yanaşmıyor. Her iki halde de, gerek izlenen bilimsel yöntemin erdemlerinden bahisle, gerekse daha ayrıntılı ve daha fazla bilgi toplamaya yönelik işaret ederek,

sanki ortada bir kapsam ya da kesinsizlik sorunu varmış gibi gösterilmeye çalışılıyor.

Elbette, kesinsizlik hakkında kuşkuya düşüldüğünde, eylem, deney gerektirir. Ama belirsizlik sözkonusu olduğunda, teamül, gelenek, meşruiyet kaynağı, mutabakat temelli yorumlamalar, asla zorlanmamış moral ve politik söylem, tartışma, fikir ileri sürme, müracaat etme, hatta sıradan performanslara ihtiyaç duyarız.

Kentsel siyasetin içinde geliştiği toplumda, belirsizlik konuları, kesinsizlik hallerine indirgenirse, moral ve politik öğrenme fırsatları, olası konsensüs oluşturma, meşru uzlaşma, arabulma ve namuslu pazarlık etme, politik tartışma ve demokratik müzakere fırsatları kaybolur. Politika ve moral söylem konuları depolitize edilerek, experlerin bilgi alanında teknik hale getirilebilir, ama bu, asla politik katılım ve temsil olamaz.

Böyle bir çözümlenme, teknik ya da pratik olarak toplumsal öğrenmenin, aslında, etkileşime dayalı bir pratik iletişim süreci olduğuna işaret ediyor. Eğer bu, proje değerlendirme süreçlerinde, yönetimin bütün seviyelerde yer alan yasama alanlarında, katılım süreçlerinde, kentlileri organize etme çabalarında, ya da kentsel arabuluculuk ve çatışma çözme girişimlerinde yeteri kadar doğru ve anlamlı görülecekse, o zaman plancılardan da geniş demokratik katılım ve söylemi (discourse) kurumsallaştırmaya yönelik girişimleri tehdit eden erk uğraşlarına ve tikel güçlere karşı durabilmek ve onları önceden karşılayabilmek için demokratik öğrenme süreçlerini besleyip geliştirmek zorunda oldukları kabul edilmelidir. □

KAYNAKLAR

- Forester J. (1988) "Critical Theory and Planning Practice", J. Forester (Ed.), Critical Theory and Public Life, MIT Press: Cambridge, 202-227.
- Forester J. (1993), Critical Theory, Public Policy, and Planning Practice: Toward a Critical Pragmatism, State University of New York Press: Albany.
- Habermas J. (1979), Communication and the Evolution of Society, Beacon Press: Boston.
- Habermas J. (1993), Justification and Application: Remarks on Discourse Ethics, Polity Press: Oxford.
- Kemp R. (1988), "Planning, Public Hearings, and the Politics of Discourse", J. Forester (Ed.), Critical Theory and Public Life, MIT Press: Cambridge, 117-201.

İzmir'de Taşınmaz Sermayesinin Kentleşme Stratejileri Üzerine Düşünceler

Sezai Göksu

I. Batıda, post - modern durum bağlamında "esneklik" tartışmaları süredursun, Türkiye gibi batıya eklemleme sürecini, üstü kapalı da olsa, kentleşme endekslilik birikim düzeni ile tarif eden bir ülkede, dolaşım maliyetlerinin, genelde farklı ekonomik birimle arasındaki mesafeye, özeldir ise onların aktivitelerinin mekansal organizasyona bağlı olduğu söylenebilir.

Dolayısıyla, üretimin dolaylı maliyetlerini azaltmak için, mekanı planlamak gibi başlıca role sahip, adeta ihtisaslaşmış bir sermaye olarak taşınmaz sermayesinin öneminden söz edilebilir. Elbette, böyle bir sermaye türünü, üretim sürecini ve artı-değeri kontrol eden sanayi sermayesinden, mal-sermayenin dolaşımını kontrol eden ticaret sermayesinden ve son olarak para-sermayenin dolaşımını kontrol eden mali (finans) sermayeden ayırdetmenin güçlükleri vardır.

Aralarında türlü iç-içe geçmelerin ve çeşitli eklemlemelerin sözkonusu olduğu bir durumda, taşınmaz sermayesi gibi her üçüne de hizmete soyunarak ihtisaslaşmış bir kategori, belki de en iyi biçimde, birikim düzeni mantığı içinde "kentleşme stratejileri" oluşturarak kendisine affettiği bu özel "gündem oluşturucu" rolün kristalleştirilmesi sayesinde ayırdedilebilir. Bunun yolu da planlamayı, taşınmaz sermayesinin planları olarak okumaktan geçiyor.

II.

Geleneksel olarak, dolaşımın, üretim alanı dışındaki (üretim sürecinin öncesinde ya da onu takip eden) tüm aktiviteleri kucakladığı ileri sürülür. Dolayısıyla, dolaşım sırasında herhangi bir değer yaratılmayacağı, yani değer üretimin alanından başka bir yerde yaratılmayacağı söylenmelidir. Sermayenin, bu anlamda, sadece üretim alanında üretken olması, aynı zamanda, taşınmaz sermayesinin üretken emek sağlamadığı, yani artı - değer üretmediği anlamına gelir. Çünkü, tıpkı ticaret sermayesinin taşınır mallar düzeyinde oynadığı rol gibi, taşınmaz sermayesi de taşınmazlar düzeyinde aynı rolü oynamaktadır; yani, daha yüksek bir fiyattan satmak için satın al- mak.

İlk bakışta, taşınmaz sermayesinin kârının yapılaşma sürecinde, yani bina inşaatında üretilen artı-değerden kaynaklandığını kabullenmek mantıklı olabilir. Gerçekte, taşınmaz sermayesinin bir işlevi müteahhitlerin mal sermayesini para biçimine çevirmektir. Buna göre, taşınmaz sermayesi, inşaat sanayiine yatırılan sermayenin dolaşım hızını arttıracak, ve o sanayide yaratılan artı-değerin bir bölümüne el koyacaktır. Dolayısıyla, alıp satma ile sınırlı işlevi gözönüne alındığında, taşınmaz ser-

Izmir'de, birinci duruma uygun, iki örnek olay yaşanıyor. Birincisi, Hafif Raylı Sistem tartışmalarının, güzergahın Konak geçişi ile ilgili olarak, izlenen bilimsel yöntemle gönderme yapan boyutu; ikincisi ise, Çeşme Yarımadası ile ilgili sit kararları tartışmalarının, daha ayrıntılı incelemelerin gerektiğine işaret eden boyutu. Alanları ve konuları çok farklı gibi görünen bu iki örnek olayın, gerçekte, toplumun öğrenme sürecini engelleyen benzer yönleri var. Örneğin, her iki halde de, çatışan iddiaların güçlü bir biçimde kurulmuş olanları, zıt iddiaların faziletlerinden bağımsız olarak, bilimi çağırıyor. Ama bu, ilginçtir, içinde rekabete konu olabilecek açıklamaların geliştirilebileceği, test edilebileceği bir eleştiri ve fikir oluşturma alanı fonksiyonu görece bir bilim alanı değil. Daha ziyade, bilimin araçsal hale getirilmesi yoluyla, adeta bir meşruiyet kurma zemini fonksiyonu görece bir bilim alanı olarak ele alınıyor. Yani, gerek Hafif Raylı Sistem örneğinde Konak geçişi konusunda ısrar edenlerin, gerekse Çeşme Yarımadası örneğinde sit kararlarına muhalefet edenlerin iddialarını kurma biçimi, belirsizlik ve çatışan normlar problemlerinin teknik kesinlik problemlerine indirgenmek istendiğini gösteriyor. Daha başka bir ifadeyle, ortada, aslında, bir kapsam sorunu olduğu iletilmek isteniyor.

Öte yandan, her iki örnek olayda da, gerek Konak geçişi konusunda ısrar edenler, gerekse sit kararlarına karşı çıkanlar, tartışmalar üzerine kurulacak bir iletişime ihtiyaç olduğu konusunda fikir birliği içerisinde görünüyorlar. Halbuki, böyle bir iletişim kapsam üzerinden kurulacak bir iletişim olmanın ötesine geçemiyor. Gerçekte, iletişimin sistematik olarak çarpıtıldığı böyle bir ortamda, belirsizliğin düzenli kaynaklarına karşı tavırlar geliştirmenin ve onları önceden karşılamamanın olanaksız hale geldiği bir pratik başarısızlık yaşanıyor. Çünkü, meşruiyeti moral, etik ve politik tartışma alanlarında asla kurulamayacak olan konular, zorunlu olarak, bilimin aracılığı ile teknik tartışma alanına kaydırılmaya çalışılıyor. Örneğin, Hafif Raylı Sistem güzergahının Konak geçişi ile ilgili olarak yürütülen tartışmalarda, İzmir'de taşınmaz sermayesinin kurulu ilişkilerinde geliştirdiği kentleşme stratejilerinin yeni birikim düzeni bağlamına bağlı Konak senaryoları tartışmaya açılmıyor. Ya da örneği, Çeşme Yarımadası sit kararlarının kaldırılmasına yönelik olarak gelişen muhalefet, doğa ve kültür mirasının korunması ve gelecek nesillere aktarılması gibi bir konuyu tartışmaya yanaşmıyor. Her iki halde de, gerek izlenen bilimsel yöntemin erdemlerinden bahisle, gerekse daha ayrıntılı ve daha fazla bilgi toplamaya yönelik işaret ederek,

sanki ortada bir kapsam ya da kesinsizlik sorunu varmış gibi gösterilmeye çalışılıyor.

Elbette, kesinsizlik hakkında kuşkuya düşüldüğünde, eylem, deney gerektirir. Ama belirsizlik sözkonusu olduğunda, teamül, gelenek, meşruiyet kaynağı, mutabakat temelli yorumlamalar, asla zorlanmamış moral ve politik söylem, tartışma, fikir ileri sürme, müracaat etme, hatta sıradan performanslara ihtiyaç duyarız.

Kentsel siyasetin içinde geliştiği toplumda, belirsizlik konuları, kesinsizlik hallerine indirgenirse, moral ve politik öğrenme fırsatları, olası konsensüs oluşturma, meşru uzlaşma, arabulma ve namuslu pazarlık etme, politik tartışma ve demokratik müzakere fırsatları kaybolur. Politika ve moral söylem konuları depolitize edilerek, experlerin bilgi alanında teknik hale getirilebilir, ama bu, asla politik katılım ve temsil olamaz.

Böyle bir çözümlenme, teknik ya da pratik olarak toplumsal öğrenmenin, aslında, etkileşime dayalı bir pratik iletişim süreci olduğuna işaret ediyor. Eğer bu, proje değerlendirme süreçlerinde, yönetimin bütün seviyelerde yer alan yasama alanlarında, katılım süreçlerinde, kentlileri organize etme çabalarında, ya da kentsel arabuluculuk ve çatışma çözme girişimlerinde yeteri kadar doğru ve anlamlı görülecekse, o zaman plancılardan da geniş demokratik katılım ve söylemi (discourse) kurumsallaştırmaya yönelik girişimleri tehdit eden erk uğraşlarına ve tikel güçlere karşı durabilmek ve onları önceden karşılayabilmek için demokratik öğrenme süreçlerini besleyip geliştirmek zorunda oldukları kabul edilmelidir. □

KAYNAKLAR

- Forester J. (1988) "Critical Theory and Planning Practice", J. Forester (Ed.), Critical Theory and Public Life, MIT Press: Cambridge, 202-227.
- Forester J. (1993), Critical Theory, Public Policy, and Planning Practice: Toward a Critical Pragmatism, State University of New York Press: Albany.
- Habermas J. (1979), Communication and the Evolution of Society, Beacon Press: Boston.
- Habermas J. (1993), Justification and Application: Remarks on Discourse Ethics, Polity Press: Oxford.
- Kemp R. (1988), "Planning, Public Hearings, and the Politics of Discourse", J. Forester (Ed.), Critical Theory and Public Life, MIT Press: Cambridge, 117-201.

Izmir'de Taşınmaz Sermayesinin Kentleşme Stratejileri Üzerine Düşünceler

Sezai Göksu

I. Batıda, post - modern durum bağlamında "esneklik" tartışmaları süredursun, Türkiye gibi batıya eklemleme sürecini, üstü kapalı da olsa, kentleşme endekslilik birikim düzeni ile tarif eden bir ülkede, dolaşım maliyetlerinin, genelde farklı ekonomik birimle arasındaki mesafeye, özde ise onların aktivitelerinin mekansal organizasyona bağlı olduğu söylenebilir.

Dolayısıyla, üretimin dolaylı maliyetlerini azaltmak için, mekanı planlamak gibi başlıca role sahip, adeta ihtisaslaşmış bir sermaye olarak taşınmaz sermayesinin öneminden söz edilebilir. Elbette, böyle bir sermaye türünü, üretim sürecini ve artı-değeri kontrol eden sanayi sermayesinden, mal-sermayenin dolaşımını kontrol eden ticaret sermayesinden ve son olarak para-sermayenin dolaşımını kontrol eden mali (finans) sermayeden ayırdetmenin güçlükleri vardır.

Aralarında türlü iç-içe geçmelerin ve çeşitli eklemlemelerin sözkonusu olduğu bir durumda, taşınmaz sermayesi gibi her üçüne de hizmete soyunarak ihtisaslaşmış bir kategori, belki de en iyi biçimde, birikim düzeni mantığı içinde "kentleşme stratejileri" oluşturarak kendisine affettiği bu özel "gündem oluşturu" rolün kristalleştirilmesi sayesinde ayırdedilebilir. Bunun yolu da planlamayı, taşınmaz sermayesinin planları olarak okumaktan geçiyor.

II.

Geleneksel olarak, dolaşımın, üretim alanı dışındaki (üretim sürecinin öncesinde ya da onu takip eden) tüm aktiviteleri kucakladığı ileri sürülür. Dolayısıyla, dolaşım sırasında herhangi bir değer yaratılmayacağı, yani değer üretimin alanından başka bir yerde yaratılmayacağı söylenmelidir. Sermayenin, bu anlamda, sadece üretim alanında üretken olması, aynı zamanda, taşınmaz sermayesinin üretken emek sağlamadığı, yani artı - değer üretmediği anlamına gelir. Çünkü, tıpkı ticaret sermayesinin taşınır mallar düzeyinde oynadığı rol gibi, taşınmaz sermayesi de taşınmazlar düzeyinde aynı rolü oynamaktadır; yani, daha yüksek bir fiyattan satmak için satın al- mak.

İlk bakışta, taşınmaz sermayesinin kârının yapılaşma sürecinde, yani bina inşaatında üretilen artı-değerden kaynaklandığını kabullenmek mantıklı olabilir. Gerçekte, taşınmaz sermayesinin bir işlevi müteahhitlerin mal sermayesini para biçimine çevirmektir. Buna göre, taşınmaz sermayesi, inşaat sanayiine yatırılan sermayenin dolaşım hızını arttıracak, ve o sanayide yaratılan artı-değerin bir bölümüne el koyacaktır. Dolayısıyla, alıp satma ile sınırlı işlevi gözönüne alındığında, taşınmaz ser-

mayesinin karı sanayi sermayesine referansla açıklanabilir. Ama böyle bir açıklama biçimi iki açıdan oldukça sorunlu görünüyor. Birincisi, inşaat sektörüne yatırılan sermayenin, bir bütün olarak sanayi sermayesi ile karşılaştırıldığında, çeşitli nedenlerden ötürü, görece düşük üretkenlik göstermesi; ikincisi ise, taşınmaz sermayesinin karının inşaat süresinde üretilen artı-değerden kaynaklandığı gibi bir argümanın kendisini yeteri kadar haklılaştıramamasıdır, zira aksi takdirde, kira düzeyleri kent mekanı boyunca inşaat maliyetleri ile sabitlenirdi. Oysa, dört duvarın ötesinde, ödenmesi gereken "avantajlar" var, yani kiralar sadece inşaat maliyetleri ve içinde sabitlenen sermayenin faizine göre belirlenmiyor.

O zaman, yukarıdaki açıklama biçiminin sıkıntıları, taşınmaz sermayesinin hangi koşullarda "yatırıma" kalkışacağına açıklığa kavuşturulması sayesinde giderilebilir gibi görünüyor. Örneğin, çevre tarafından sunulan avantajları karlara dönüştüremedikçe, taşınmaz sermayesinin konut alanına girmeyeceği beklenmelidir. Dolayısıyla, İzmir'de gelişen son dönem "yenileme" söyleminin -taşınmaz sermayesi tarafından manipüle edilen kentleşme stratejileri eliyle- meşruiyetinin nasıl kurulmaya çalışıldığını açıklayabilmek için soruyu şöyle sormak gerekiyor; taşınmaz sermayesinin, avantajları karlara dönüştürmede izlediği yol nedir? Belki, bu sorunun cevaplanması sayesinde taşınmaz sermayesinin kimliği de çözülebilir.

III.

Taşınmaz sermayesinin, yatırıma kalkışabilmesi için çevreden elde edebileceği avantajları arttırmak isteyeceği düşünülebilir. O zaman, ilk olarak gezineceği yer, yüksek-katlı yapılara izin verilecek bölgeler olacaktır, yani birim alan üzerindeki döşeme alanının maksimum olacağı yerler, ki elde edilebilecek "fazla karlar" büyüye-bilsin. İkinci olarak gerçekleştirmek isteyeceği, çevre tarafından sunulan avantajları yansıtan miktari ekleyerek ulaşabileceği kar maksimizasyonudur. Kaldı ki, sözkonusu avantajların mekanda eşit olarak dağılmadığı düşünülürse, talep edilecek bir "tekel fiyatı" ile sonlanacak süreç içerisinde, kamusal yatırımlar aracılığıyla avantajların yatırım bölgesinde artırılması yolunda kurulacak ilişki şebekesinin taşınmaz sermayesi açısından taşıdığı önem daha bir anlaşılır hale geliyor.

Elbette böyle bir strateji, taşınmaz sermayesini ancak "lüks" kategoriler gerekli olduğunda konut alanına yönlendirebilecektir. Ne var ki, (düşük talep esnekliği, uygun konum, vs. gibi) çeşitli sınırlamalar nedeniyle, bu tip yatırımların her zaman mümkün olabileceği söylenemez. Bu durumda, taşınmaz sermayesinin, sürekli ve uzun dönemli getirileri (kiralari) garanti edecek kentin merkez fonksiyonlarının yoğun olduğu- alanlara girmesi daha doğru bir stratejidir. Yani, taşınmaz kapitalizminin öncelikli çıkarları alış-veriş merkezleri ve ofis türü gelişmelerin yer alacağı alanların planlamasında ve donatılmasında yatmaktadır. Ve taşınmaz sermayesi, özellikle böyle bir işlev sayesinde toplumsal sermaye içerisindeki gerçek rolünü oynamaktadır. Taşınmaz sermayesinin aktivitesinin başlıca etkisi, malların dolaşımını ve mali operasyonlar ile bazı idari hizmetlerin yerine getirilmesini hızlandırmak olduğu sürece, böyle bir rol kaçınılmaz olarak ticari ve mali sermaye ile ilişkilidir, çünkü üretken sermayenin dolaşımında içerilen maliyetlerin eninde sonunda azaltılması taşınmaz sermayesinin bu işlevi nedeniyleledir.

IV.

Buraya kadar yapılan sermaye çözümlerinin, yukarıda sorulan temel soru bağlamında birkaç önemli sonucu vardır. Birincisi, Türkiye'nin kentleşme endeksli birikim düzeninin, kendisini İzmir örneğinde çanak-ıçi merkezleşme eğilimlerini güçlendirecek bir kapital yoğunlaşması biçiminde gösterdiği. Taşınmaz sermayesi açısından, çanak-dışının (potansiyel arkeolojik ve doğal sit alanı olma özellikleri ta-

şması nedeniyle) "riskli", ve çanak yamaçlarının yapılaşma açısından yüksek maliyetler sunması nedeniyle, kentleşme/yapılaşma stratejilerinin çanak-ıçi yoğunlaşmalara işaret edecek "yenileme" söylemi etrafında geliştirilmesi kaçınılmazdır. Bu söylemin bilimsel meşruiyeti ise; bozulma, kötüleşme, eskime, çöküntü alanı haline gelme ve rant baskılarının oluşması gibi yanılısalarla planlamanın "teknik -araçsal-aklı" tarafından kurulmaya çalışılacaktır. Burada, taşınmaz sermayesinin planlama işlevine ya da rolüne dikkat edilmelidir. İzmir'in gündemine İnciraltı'nın sokulması bu anlamda çok çarpıcı bir örnektir.

İkincisi, büyük gecekondu bölgelerinin yenilenme süreçlerinin parsel ölçeğinde küçük yap-sat sermayesi eliyle kontrol edilmesi nedeniyle, taşınmaz sermayesinin, en azından şimdilik, (Bostanlı ve Narlıdere gelişmeleri örneğinde olduğu gibi) sınırlı çanak-ıçi olanakların elverdiği kıyı oryantasyonlu bölgelerde - "lüks" konut kategorileriyle- "oyalanmak" zorunda kaldığıdır. Ne var ki, bu tür yapılaşmaların büyük alış-veriş merkezleri ve ofis gelişmeleri ile, yani mal ve para sermayenin dolaşımını rahatlatarak süratlendirecek bir mekansal organizasyon kapsamında, konfigürasyonu sağlanmadıkça taşınmaz sermayesinin umduğunu bulabileceğini söylemek çok zordur. Bu açıdan, gelecekte önemli bir olanak, böylesine kapsamlı bir gelişmeye izin verecek Bayraklı bölgesi olarak görünüyor.

Üçüncüsü, taşınmaz sermayesinin gerçek rolünü oynayacağı bölgenin kentin ana merkezi olduğudur. Başka bir deyişle, topyekün sermayenin içine düştüğü bunalımın aşılacağı yol Konak'tan, özellikle de Kemeraltı'ndan geçiyor. Örneğin, geçmişte Galleria alış-veriş merkezinin, bugünlerde ise Hafif Raylı Sistemin "dayanılmaz Konak ısrarının" ardında bizzat taşınmaz sermayesinin stratejileri yatıyor. Yani taşınmaz sermayesi asıl kurtuluşu bu alanda görüyor. Dolayısıyla, bu bölge üzerindeki imar kısıtlamalarının "şimdilik" büyük bir engel oluşturuyor olması, tam da bunun gelecekte yok edilmesi yolunda oluşacak büyük sermaye baskılarının bir habercisi olarak görülmeli.

Ne var ki, taşınmaz sermayesinin gerçek rolünü oynayabilmek için henüz ana merkezin hazır olmaması, (semt) alt-merkezlerinin giderek güçleneceği, yani taşınmaz sermayesinin bu tür alanlarda yoğunlaşacağı anlamına gelmemeli. Çünkü, "merkezleşme" merkezli birikim düzeni gereği, kentin Osmanlı'dan devraldığı tek-hakim merkez yapısını çözebilmesi pek olanaklı görünmüyor, üstelik tutarlı da değil.

Buna karşılık, taşınmaz sermayesinin bu aşamada izleyeceği strateji, kentin gelişme eksenleri üzerinde oluşturacağı büyük alış-veriş merkezleri yoluyla ana merkezin küçük sermaye gruplarından oluşan perakende ticaret hakimiyetini kırmak ve bu kere ana merkezde yenileme söylemini meşru kılacak bir çökme sürecini başlatmak olacaktır. Böylece, ana merkezde, kapitalist globalleşme sürecinde arzu edilen eklemlemeleri sağlayacağı beklenen, başta mali sermaye olmak üzere önemli büyük sermaye kategorilerine yer açılacaktır. Nitekim, son yıllarda, kentin doğu, batı ve güney eksenlerinde büyük alış-veriş merkezlerinin gerçekleştirilmesi bu temel kentleşme stratejisinin ilginç örnekleridir. Aslında, geçmişte Konak'ta projelendirilen Galleria alış-veriş merkezine en büyük muhalefetin Kemeraltı esnafından geldiği düşünülürse, rekabet şikayetlerinin ardında gerçekte ciddi bir sermaye stratejisinin yaratacağı büyük dönüşüme ilişkin endişeler saklıydı. Dolayısıyla, taşınmaz sermayesi bu temel kentleşme stratejisini izlerken, yani sırası ve yeri geldiğinde ana merkezde gerekli dönüşümleri gerçekleştirirken, burasının hakimiyetini daha da güçlendirerek sürdürmek isteyecektir. Bunu yaparken de, ana merkeze ilişkin yenileme söylemini, neo-klasik kent ekonomisi kuramlarına referansla, merkezdeki arsaların kendi üzerlerinde duran binalardan daha değerli bir hale geldiği gibi bir savaşılarak, aslında tamamen "ideoloji" yüklü bir meşrulaştırma süreci izleyecektir. Ne var ki, taşınmaz sermayesinin planlama rolü ve plançı kimliği ancak böyle bir süreçle kristalize olabilecektir. □

İzmir'de Yaşanan Sel Baskını Raporu

3 Kasım Cuma gecesi yağın yağmur ve fırtına sonucunda, 4 Kasım Cumartesi sabah saatlerinde İzmir'i sel basmıştır. Sel baskınında 60'a yakın ölü ve 10'a yakın kayıp vardır. Kentteki maddi zararın ölçüsü henüz saptanabilmiş değildir. 100 civarında yapının yıkıldığı 200 kadarının hasar gördüğü ifade edilmektedir. Sel olayı resmi verilere göre m²'ye 123.8 kg. yağış sonucu oluşmuş, kentin yetersiz altyapısının iflâsı sonucu, masum bir doğal olay, afete dönüşmüş, insanlar ölmüş ya da çamur içinde kaybolmuştur.

TMMOB İzmir birimlerinden, Mimarlar, İnşaat Mühendisleri, Şehir Plancıları, Makina Mühendisleri, Orman Mühendisleri Odaları'ndan uzmanların katılımı ile bir komisyon kurulmuş, tesbit ve değerlendirme çalışmalarına başlamıştır. Diğer Odalar da alt komisyonlar şeklinde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu çalışmaların verilerine göre yaşanan sel olayının bir afete dönüşmesinin nedenleri irdelendiğinde;

• Ormanların Bilinçli Bir Şekilde Yok Edilmesi

İzmir'in selden etkilenen bölgelerine bakıldığında, Yamanlar sırtlarının, Narlıdere sırtlarının, Güzelbahçe sırtlarının uzak olmayan bir geçmişte bitki örtüsü olarak orman ve ağaçla kaplı olduğu bilinmektedir. Yakılarak, kesilerek ve tahrip edilerek yok edilen bu ormanlık alanlar suyun doğal dağılımını sağlayamamış ve su çıplak yamaçlarda hızlı akış kazanarak, bu alanlardaki yüzey toprak ve çakılları şehrin ilk mahallelerine taşımış, dere yataklarının dolmasına, yapıların yıkılmasına sebep olmuştur. Suyun yamaçlardaki doğal dağılımı engellenmiş ve akış etkisi şiddetlenmiştir.

• Kentte Gerekli Yeşil Alan Azlığı

Plansız gelişme sonucu kentin içinde yeterli miktarda ağaçlandırılmış geniş açık alanlar bırakılmamış, her yer bina ve beton yollarla kaplanmıştır. Suyu tutacak ağaçlandırılmış açık alanlar olmayınca, sular yolları dereye çevirmiş, yıkıcı etkisi ve zararı artmıştır. Modern bir kentte kişi başına en az 7 m² yeşil alan olması gereken İzmir'de kişi başına en çok 0.80 m² yeşil alan düştüğü resmi belgelerde açıklanmaktadır.

• Derelerin Yokedilmesi - İslah Edilmemesi - Dere Yataklarının Doldurulması

Sel olayından çok etkilenen bölgelerden Yamanlar, Çiğli ve Karşıyaka'da daha önceden su tahliye eden 4 tane dere olduğu bilinirken, bugün iki tanesi tamamen yapılaşma ve yol nedeniyle yok olmuştur. Mevcut derelerin de ıslah çalışmasının yapılmadığı ortadadır. Özellikle yıkılan binaların çoğunun dere yataklarına yapılmış olduğu, beton yol, su ve elektriğin de derenin içine kadar belediyelerce yapıldığı gözlenmiştir. Aynı bölgelerin geçmişte imar affı kapsamında yasallaştırılan ve ıslah planları ile yapılaşması süren yerler olduğu görülmektedir.

Sürekli arttırılan yapı yoğunluğu, kentin altyapısı zaten yetersizken, bu tür uygulamalarla sorunları iyice içinden çıkılmaz hale getirmiştir. Dere yataklarındaki yapıların yıkılması can kaybını arttırmış, aynı yapıların molozları ve diğer süprüntü maddeler köprü altlarına yığılarak, sel sularının derelerden değil yollardan akmasına yol açmıştır.

Kentin otopark sorunu bile derelerin kapanmasında rol oynamış, bazı araçlar köprü altlarına sürüklendiği için derelerin suyu akıtmasına engel olmuştur. Öyle ki, Bostanlı'da yerleşim alanları 70 - 80 cm. su altında iken Bostanlı deresi 1 mt. düşük kotta kalmış, derenin duvarı iş makinesiyle yıkılarak yollardaki su dereye akıtılmaya çalışılmıştır. Dere neredeyse boşken mahalle ve yollar 70 - 80 cm. su altında kalmıştır. Kentin sırtlarına yeni yeni mahalleler eklenirken, alt kotlarında hiçbir altyapısı geliştirilmemiş mahallelerin kendisine bile yetmeyen altyapı kesitleri, böyle bir sel olayında tamamen devreden çıkmış, zararın artmasına neden olmuştur.

Karşıyaka'da, şehrin ortasından geçen demiryolu derelere dik durumda ve kot olarak daha yüksekte bulunmaktadır. Tıkanmış olan tahliye kanallarına ve derelere gide-meyen su, demiryolu arkasında baraj şeklinde birikmiş, o bölgedeki yerleşimleri etkilemiş, kütlesinin artması ile demiryolunun istinat duvarlarını da patlatarak demiryolu ile deniz arasındaki bölgelerde yoğun tahribat yapmıştır. Yoğun su ile kaplı yollardan geçen büyük tonajlı araçlar ise yarattıkları dalga etkisi ile mağaza ve işyerlerinin vitrinlerinin parçalanmasına, mal kayıplarının ve zararların artmasına sebep olmuştur.

• İmar Affı ve İslah İmar Planları Uygulamaları

İmar afflarının kentlerin gelişmesine ve sağlıklı büyümesine her zaman olumsuz etkisi olduğu 1950'lerden beri ülkemizde çok canlı bir şekilde izlendiği halde, politik çıkar uğruna yine gündemde tutulmuş ve izinsiz yapılaşma hiçbir altyapı düşünülmeden özendirilmiştir. Uygulamalarda gerekli koşullar yerine getirilmeden islah planları hazırlanmış ve uygulanmıştır. Dere yatakları ve deltaları korunmamıştır. Yanlışlıklar ve sorumsuzluklar sel olayında iyice ortaya çıkmıştır. Bulunduğu yerdeki zararın yanı sıra aslında şehrin alt kotlarında bulunan mahallelerin su altında kalmasında tamamen yukarılardaki plansız yapılaşmanın etkisi olmuştur. Plan tadilatları ve islah imar planlarıyla, dere yataklarının yetmeyen kesitleri, böyle bir sel olayında tamamen devreden çıkmış, zararın artmasına neden olmuştur.

• Kentin Drenaj Planı Olmaması ve Yetersizliği

İzmir'de bazı bölgeleri (Üçkuyular, Güzelyalı, Alsancak, Bostanlı gibi) çoğu zaman normal yağışlarda bile su basmaktadır. Buralardaki altyapı zaten yetersizdir. Bu sürekli yaşandığı halde drenaj olayı unutulup gelecek baskına kadar beklenmektedir. Bu yağışta kentin drenaj planının olmaması, doğal olarak varolan dere yataklarının da tahrip edilmesi, sonunda sel felaketinden başka bir sonuç getirmemiştir. Deniz kenarında drenajı iyi yapılmayan dolgu yol set işlevi görmüş, suların yerleşim bölgelerinde birikmesine neden olmuştur. Kesiti yetersiz beton büzler tıkanıp için dolgu yolun arkasında bazı yerlerde, 48 saate yakın birikmiş sular boşalamamıştır. Dere yataklarına yapılan köprülerin de yetersiz olduğu gözlenmiştir.

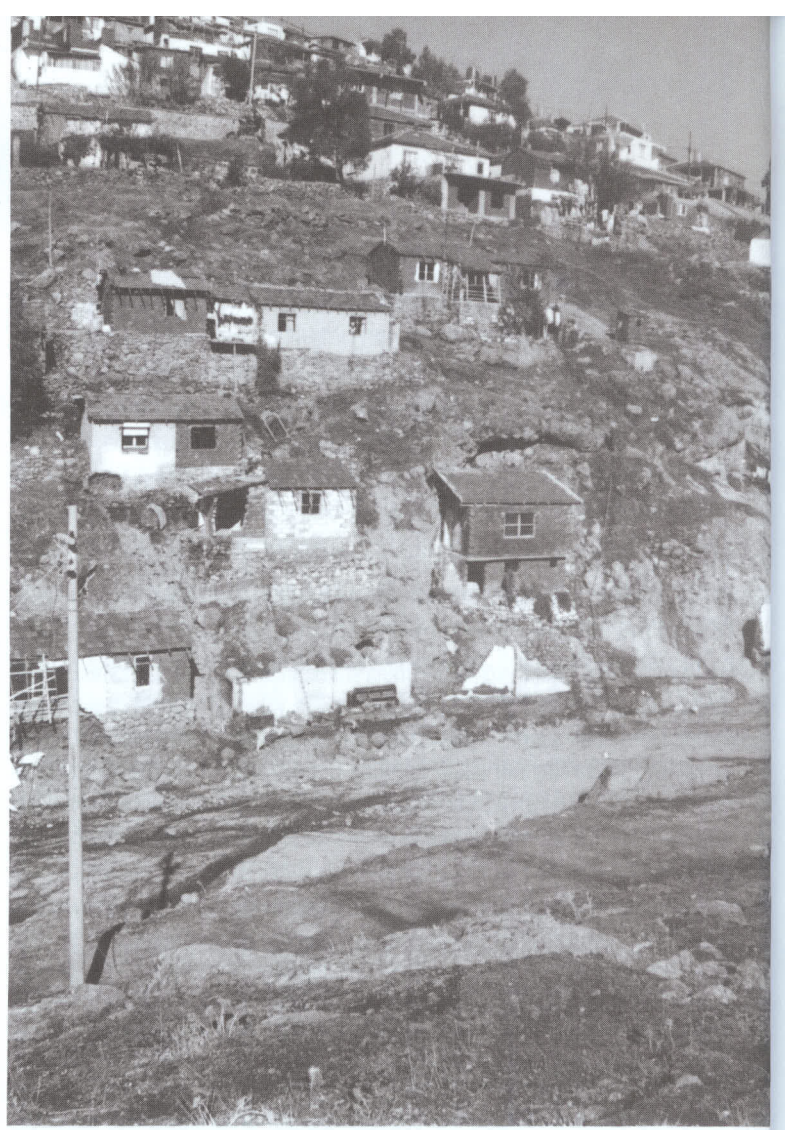
• Yap-Sat Yapılaşmasının Etkileri

Kentte sel olayından etkilenen mahalle ve semtlerde, yapılaşmalarda teknik hatalar da gözlenmektedir. Özellikle yıkılan yapıların tekniğin gerektirdiği koşulları taşımadığı ortadadır. Bunun yanısıra planlı ve imarlı bölgelerde de yapı tekniği hep çıkar hesabıyla uygulanmıştır. Yol seviyesinin altında, gerekli tedbiri alınmadan iskana izin verilmiştir. Teknik literatürümüze bile subasman olarak yerleşmiş olan inşaat seviyesi dikkatli uygulanmadığı ve çıkar amacıyla yolla aynı kota düşürüldüğü için başarısız olmuştur.

• Sonuç

Yukarıda açıklanan gözlem ve incelemeler ışığında bakıldığında böylesi plansız gelişmenin kentte başka türlü bir sonucunun olamayacağı ortaya çıkmaktadır. Bu olayın verileri iyi değerlendirilerek gerekenler süratle yapılmalıdır. Daha 5 ya da 10 yıl önce karar verici durumunda bulunanların ve politikacıların bugünkü sonuçtan kendilerini tamamen soyutlamaları doğru değildir. Bütün sorumlular, sorumluluklarını kabul etmeli ve bundan sonra yapılacak yanlışlar hep birlikte önlenmelidir. İzmir'de olan bir tayfun ya da kasırga değildi, sıradan, belki biraz fazla bir yağmurdu. Bu unutulmamalıdır.

MİMARLAR ODASI İZMİR ŞUBESİ YÖNETİM KURULU

Beşi Genel Olmak Üzere Yapılan Dokuz Toplantı...
Ankara - İstanbul - İzmir Arasında Katedilen Yollar...
... ve Dokuz Ay Yirmiüç Gün Süren Sancılı Bir Süreç...

TÜRKİYE
MİMARLIK
ÖĞRENCİLERİ

Kıbrıs - Kantara '95 Buluşması

Eğitim kurumlarının beyinlerimizin çevresine çizdiği belirli ya da belirsiz sınırların ötesindeki dünyayı keşfetmenin heyecanı ve birbirini tanımayan ama aynı sorunları yaşayan bir dolu insanın bir arada oluşundan elde edeceğimiz çıkarımlar bir kez daha bir araya getirdi bizleri... Kantara'da sayıları ikiyüzü aşan mimarlık öğrencisi mimarlıkla, eğitimle, sanatla, müzikle, felsefeyle, sinemayla, tiyatroyla, edebiyatla, mizahla ve birbirleriyle köprüler kurmak için buluştu. Ve buluşma, hiçbir kurumun dayatması ve güdümü olmadan üçüncü yılını doldurdu. İletişimin gerekliliğini kavramış öğrencilerin istek ve çabalarıyla şekillenen buluşmada bu yıl; ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Abdi Güzer** ve **Ayşen Savaş** "Bir Köprü Projesi", ODTÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nden **Aras Özgün** ve ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Ersan Ocak** "Deneysel Video Film Atölyesi", İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Arda Inceoğlu**, **İpek Yürekli** ve **Zeynep Yürekli** "Kırmızı Başlıklı Kız", ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Arda Tunçman** ve **Tülay Ağca** "Sınırlar, Gerçeklik, Yaratıcılık", İTÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Cem Erözü** "Müzik ve Mimarlık", Yönetmen **Faruk Karaçay** ve **İshak Öztürk** "Mizah ve Mimarlık", DEÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Gürhan Tümer** "Çirkin Güzeldir" ve "Ezberle Çizimler", ODTÜ Fen-Edebiyat Fakültesi'nden **Handan Doğan** "Duyumsa! Karanlık Görüyor...", MSÜ Güzel Sanatlar Fakültesi'nden **Kaan Hanoğlu** ve **Bülent Çınar** "Neden Heykel?", Yönetmen **Mehmet Eryılmaz** "Sinema", Mimar **Melda Keskin** ve **Nuri Aydın** "Tai-Chi" ve "Beden Öyküleri", Mimar **Mustafa Kemal Akpınar** ve Heykeltıraş **Esin Turhan** "Anlam - Köprü - Anlatım" ve "Totem", ODTÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Necdet Teymur** "Proje Köprüsü", Ressam ve Felsefeci **Orçun Haşlakoğlu** ve **Pinar Haşlakoğlu** "Mekan Algısı ve Yorumu", MSÜ Güzel Sanatlar Fakültesi'nden **Remzi Köklü** "Papmaşe, Elek Kağıt, Cam ve Ebru Çalışmaları", MSÜ Güzel Sanatlar Fakültesi'nden **Tuğçe Ulugün** "Anatomisi", Tiyatro Sanatçısı **Tuncel Kurtiz** "Dağlardan Denizlere..." ve DÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Yaşar Subaşı** "Köprü'nün Gözlerinden Geçmişe Bakış" isimli atölyeleri hazırlayıp yürüttüler. Çevirmen ve Felsefeci **Ahmet Soysal**, Yazar **Feyza Hepçilingirler**, DAÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Nurten Aksugür** ve ÇÜ Mimarlık Fakültesi'nden **Savaş Al** da söyleşi ve tartışmalarla buluşmaya katıldı.

Üç yıldır gerçekleştirilen buluşmaların birincil amacı, buluşma kavramının mimarlık gündeminde kalıcılığını sağlamak, çizgisinden ödün vermeksizin buluşmayı olağanlaştırmak, araçsallaştırmaktır. Buluşma sonrasında, bunun bir ölçüde gerçekleştiği görülüyor. Ülke çapında iletişimi sağlayacak aylık bülten, haftasonu aktiviteleri ve kış buluşması fikirleri, "BULUŞMA"nın kapsamını geliştirici, olumlu girişimler. Tüm eksikliklerine rağmen Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması'nın, bu girişimler sayesinde yakın gelecekte, Türk Mimarlığı'nda bir kilometre taşı olarak kabul edileceği inancındayım. Tüketim çılgınlığının bizleri çepeçevre sarıp sarmaladığı şehirlerden koparak, birşeyler üretmek adına buluşan öğrencilerin biraraya gelmesi bile, bu ülke ve bu ülkenin mimarlığı için umut verici bir gelişmedir.

Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması, buluşmaya ilişkin kaygıların farklı alanlara taşınabildiği, örgütlenmelerin ortamları üretebildiği gün, misyonunu tam olarak yerine getirmiş olacaktır. Süregelen bu yolculukta bizlerden desteğini esirgemeyen ve Kıbrıs - Kantara '95'in gerçekleşmesinde emeği geçen; **Mimarlar Odası Genel Merkezi, Mimarlar Odası İzmir Şubesi, Yapı Endüstri Merkezi, KKTC Meclis Başkanı Ayhan Halit Acarkan, KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı, KKTC Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Dairesi, KKTC Eğitim Bakanlığı, KKTC Turizm Dairesi, Eminönü Rotary Kulübü, Şişecam, Desan-Yasan Boya ve Kimya San. A.Ş., İzopoli Ltd. Şti., Zeytinoğulları A.Ş., M.N.G. İnşaat ve Dış Ticaret A.Ş., Coşkun Kırtasiye, Gür Ozalit - Kırtasiye, SÜ-ER İnşaat Ltd. Şti., İmpo-Pimapen Doğrama San. A.Ş., Eti Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş., Gazi Mağusa Limanı Tersanesi, EKTAM - Kıbrıs Ltd. Şti., Süper Kola Meşrubat San. Ltd. Şti., Nihat Dilber ve Bülent Çelik'e teşekkür ederiz.**

İlker ÖZDEL

Burak ALTINIŞIK

yolculukumutbeklentikarşılaşmagörevayıkideposarhoşlukdışlamabirlikruhkomedis
oytarılıkkabalıktanışmadüşükrikılgıkişiliktidarantipatihırsrekabetokulinsanatölyed
ansheykelmeditasyonkoşutotemköprüfilmkalemüzikgitarkahakakaranlıkduyumsam
açılınlıközgürlüktaıgeyikoyuneğlencebirlikteliktorslikorsuzlukkaçışaçlıktansiy
onkarartiyatropatetikheyecansürprizinkarajitasyonsaygıbozuşmafırtınaberaberlikyan
ılsamakargaşaishaltartışmaşoveğitimmarlıkbokpaylaşımSORUCEVAPÖĞRENMEKEŞİF
sistemotonomidenemearşiyerözbiçimparadoksamatörparatecimalternatıfsanıkanı
pçatışmakutupengizisyonsahıpgünahkeşisesaretçözümkimnenasılıskıntıbunalımfıy
askomaceraburuksoruışaretleri.....!?

Biz - nasıl da aldatırız
kendimizi tam da bir
"biz" aldatmacasıyla -
sanki
bilinçliymişiz, bilinçleniyormuş
uz gibi; "yüce" bir
"düşünsel derinlik" olarak
anlaşılacak - öyle anlaşılın
diye - yazdığımız -
çiziktirdiğimiz - bir takım
tümcelerle -
Biz - ve bilinç!: nerede?-
Oruç Aruoba

... Hayat, ... keşifler, ... paylaşım

Boğaçhan DÜNDARALP

"Hayat bir karmaşadır."

Hayatı, belirsizlikler ve soru işaretleriyle birlikte yaşarız. Biz de dahil olmak üzere her varlık, her an bir başkasına dönüşmeye hazır bir potansiyel taşır. Bu devinim içinde konumlanan insan, hayata ve kafasındaki soru işaretlerine yanıtlar arar. Bulunan her yanıt bir keşiftir ve sizi bu devinimlerin bir parçası yapar.

Benim için herbiri farklı keşifler içeren buluşmaların en önemli yanı da insanların farklı ortamlar arayışının bir parçası olmaktan öte "birlikte oluş" ve "birlikte eyleme" nin doğurduğu potansiyellerdir. Üç senedir buluşmalarda, mimarlığın uçları belirsiz sınırlarını keşfetmeye çabalarken, bu arayışı paylaşan diğer insanlarla birlikte yeni şeyler yaşıyor, yeni şeyler paylaşıyorum. Buluşmalar her defasında kendimi, hayatımı, ortamımı ve mimarlığı yeniden değerlendireceğim vizyonlar kazandırıyor.

Keşfedilenler ve paylaşılanlar mimarlık öğrencilerini biraraya getirmeye devam etmektedir. Gözümüzde büyüttüğümüz buluşma içindeki aksaklıklar bile bu keşiflerin bir parçasıdır. Artık yaz buluşmalarıyla yetinmek istemeyen bizler, mimarlık öğrencilerinin istedikleri zaman buluşabilecekleri, sürekli birbirlerinden haberdar olabilecekleri yeni bir iletişim ortamı yaratmaya çabalıyoruz.

Bunun mekanizmalarını kurmuş durumdayız. Yeter ki bu mekanizmayı çalıştıracak potansiyelleri harekete geçirebilelim. Bunu harekete geçirecek olan, birbirini arayan, keşifler peşinde koşan, heyecanlı mimarlık öğrencilerinden başkası değildir. Sürekliliğin de anahtarı budur, paylaşımın da...

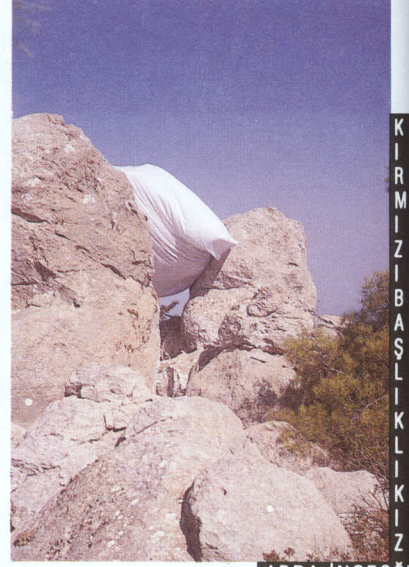
T.M.Ö. Buluşması, Paylaşması, Yaratması

Özgür Deniz EMİR

Her defasında farklı kazanımlar elde ettiğimiz, paylaşımları, yaratılanları değerlendiren, sorguladığımız bir buluşmayı daha geride bıraktık....

Daha önceki buluşmalardan farklı olarak, KANTARA 95'e ait sorgulamaların ve eleştirilerin, buluşmanın işlerliğine yönelik olduğu söylenebilir. Belki de buluşmanın iç disiplinlerine yönelik bu sorgulama yaşanmalıydı. Yazılı bir yasa, şartı, "Yaratma"ya ilişkin hiçbir kısıtlayıcı kuralı bulunmayan, hiçbir katılımcının disiplin altında bırakılmadığı bir alternatif eğitim düşüncesiyle dünyaya getirilen bu birlikteliğin, doğrulara - yaşayan bir komün gibi - yanlışlar yaparak ulaşması doğaldır.

Ancak yapılan hataların buluşmanın işlerliğine ışık tutması, birlikteliğe zarar vermeden buluşmanın sürekliliğini sağlaması gerekmektedir.

ARDA İNCEOĞLU
İPEK YÜREKLİ
ZEYNEP YÜREKLİ

KAAN HANOĞLU
BÜLENT ÇINAR

NECDET TEYMUR

Kantara'dan Çıktım Yola...

Kantara 95'in küçük sarı broşürü elime geçtiğinde, herşey o kadar kısa, öz, açık, özgür ve yaratıcı bir üslupla anlatılmıştı ki... heyecanlandım. Ve hemen peşinden bir kayguyu çağırıyor bu heyecan; umarım bu broşürdeki yazılar birkaç güzel kafanın ürünü değildir ve ortak bir metindir, çevresinde dolaşılabilir, anlaşılabilir bir metindir diye düşündüm.

"BULUŞMA" ne güzel seçilmiş bir kelimeydi ve "olağan, sınırlı, sıradan, kurallı, vb. nitelermelerin dışında hatta tüm tersi anlamlar içeriyordu bizim için..."

Genel amaç ülkedeki mimarlık öğrencilerinin aralarındaki iletişimi sağlamak olsa da, esas olan; farklı ilgi alanlarıyla öğrencilerin tanışıp, yaratıcı potansiyellerini açığa çıkartabilecekleri, özgür bir ortam oluşturmaktır. Herhalde bundan daha anlamlı bir genel amaç olamazdı. Bu küçük broşürdeki alıntılara devam ederken, yeniden bir hatırlama yaptığım gibi, hem de neredeyse bir manifesto niteliğindeki bu yazı-dileklerin ne kadar önemli olduğunu da hatırlatarak, altını çizmek istiyorum. Evet, genelde insanın, özelde öğrencilerin yaratıcı potansiyellerini açığa çıkarabilecekleri özgür bir ortam oluşturmaktır...

Ütopik bir küçük toplum modeli sanki, her türlü baskıdan: anne baba baskısından, okulda eğitim sistemi baskısına, toplum baskısından, medya yönlendirmesinden, sevgili ilgisinden uzak, olabildiğince özgür bir ortam oluşturmaktır.

Doğrusu iyi seçilmiş bir mekandı Kantara yöresi, Girne sıradağlarının neredeyse en yüksek noktası, çamlar içinde, uzakta hayal meyal deniz ve yakınımızda tarihi bir kale... Cenneti oluşturmak mekanla bitmiyordu tabii. Bize egemen olan baskılar, dışarıda değil de içeride miydi acaba? Beynimizin içinde mi yani!... "Özgür Ortam" öncelikle kafaların özgürlüğü mü idi? Belki de bu sınırdan on gün boyunca.

Hani, toplu yaşamın getirdiği bir takım işler elbirliği ile yapılacaktı? Üstelik, üçüncü yılına giren bir tecrübeye rağmen... Hep koşuşturan, genel işlere bakan, benzer simaları hatırlıyor gibiyim. "Buluşma", *birlikte düşünmek, tartışmak, üretmek, soru sormak ve yanıt aramak için* iken, herhalde aynı okul öğrencilerinin kendi aralarındaki birlik kastedilmemişti... Benzer okul öğrencilerini benzer etkinliklerde beraber anımsıyorum. Tabii ki zorla iletişim, birliktelik olmaz. "Tarihte Zor'un Rolü" diye bir kitabı anarken, kişisel olarak

toplumsal zordan çok, insanların içlerinden gelen, kendi seslerinin, hislerinin, hayata geçerken karşılaştığı engellere karşı ürettiği, yarattığı zor'dan söz etmek istiyorum. Ya da kısaca öz ve ego çatışmasından.

Öz: bütün o broşürdeki güzel dilekleri yazdıran; ilahi kaynak, noksanz mükemmel, herkesin sevgisiyle kabul edebileceği, herkese kendi olma imkanını tanıyan, öyle kabul eden, dilde maddeleşen kavram. Öz ego'yu zorlamadıkça, ego'ya zor kullanmadıkça, insanlığın tüm güzel amaçları hep sekteye uğramış olduğu gibi, uğrayacaktır da. Gerçek mahşer ve savaşın insanın kendi içinde olduğunu düşünüyorum.

18-22 yaş arası, ikiyüze yakın genç insanın (ülke şartları gözönüne alındığında kutlanacak) doğal bir ortak yaşam adacığı oluşturma çabasını saygıyla karşıladım ve biraz da merakla izledim bu **buluşmayı**.

Köprü teması, benim alanımda olsa olsa İNSAN; KENDİNE GİDEN YOLDA KENDİNİN KÖPRÜSÜDÜR cümlesini de kurarak, bu kavram içinde sinema yapmış ustalarımızı biraz tanıtmak ve birlikte düşünce, soru ve yanıtlar üretmek olabilirdi. Pasolini'yi, Tarkovski'yi, Bergman'ı filmleriyle tanımak ve onların dünyalarından bir renk, bir koku yakalamaktı amacım, katılan arkadaşlarla birlikte... Tatmin edici bir üç gündü, fakat önemli olan sinemadan da öte, bir yaşam tarzının birlikte yaşanabilmesiydi. Sevgili Tuncel'le (Kurtiz) kararlaştırdığımız bir tarzı yaşamak, sabahleyin güneşi doğurma koşusundan, ulaşacağımızı bilmeden denize ulaşma çabasına, akşam birlikte içip, birlikte dans etmeye ve hep birlikte karşılıklı bir alışveriş içinde üretip paylaşmanın tadına varmaya çalıştık.

Akşam sohbetlerinde sabah koşularının heyecanı farkediliyordu ama, ilk günün haricinde hep uyku daha ağır bastı galiba. Bizler de her sabah saat 6'da kalkıp spor yapan iki insan değildik belki, ama işte burası Kantara'ydı, özel bir alandı, yaşama alanıydı ve **buluşma** alanıydı. Her sabah güneşi doğurmaya koşmak özlemimizdi bizim, gündüzü güneşle, geceyi ayla beraber yaşamak, gecenin heyecanlı sözlerini sabaha taşımak... Sözle eylemi, bedenle ruhu uyum içinde buluşturmak. Olduğu kadarıyla, biz yine de çok mutlu olduk, önce kendi adımıza, sonra birlikte paylaştıklarımızdan.

İnsanın geleceğe merakı, başka dünyalara merakı, NASA'nın filminde de ortaya çıktı. Oysa, kadim-eski bilgiler gelecekte çok, bu anın önemli olduğunu söylerler, bu anın dolu dolu yaşanması gerektiğinden ve başka dünyaları merak etmekten çok, insanın en yakınındaki "yabancı"nın farkında olmamasından yakınırlar, yani KENDİSİNDEN.

Farkındalığın önemli olduğunu düşünüyorum ve FARKINDA çok arkadaş vardı Kantara'da, ama sevgili Necdet Teymur'un "Köprülere Giriş" cümlesinde olduğu gibi:

"Gerçek köprülerin inşası zor gibi gözükür. Metaforlar ise herkesin ağzından, kaleminden ya da fırçasından kolayca dökülür."

Kendi bedenlerine basarak, kendilerine KÖPRÜ olma yolundaki tüm arkadaşlarımı sevgiyle kucaklıyorum.

Yeni, yeni köprülere.....

DESTANI
SEYHİBENİ
DRETTİN

TUNCEL KURTİZ
MEHMET ERYILMAZ

Görünmez Köprüler

İki köprü arasına yerleştirmek istiyorum bu harfleri: Onlar da, bir uçtan öteki uca, sonuçta bir köprü oluşturuyorlar çünkü: Yazan el ile okuyan göz arasında. Ama, halâ bilmiyorum: Ayırır mı köprü, yoksa buluşturur, birleştirir mi?

(Enis Batur, 40pare, 1993)

Görünmez bir köprü tasarlarlarken amaç ya "diğerine" ulaşmak ya da bir engeli aşmak olabilir.

Bunu başarmak için boşluklar doldurulabilir ya da geçilebilir.

Ayrımadığı varsayıldığında köprüler, anlaşmazlıkları ortadan kaldırmamanın, sürekliliği oluşturmanın, bütünlüğü kurmanın, mekânı çeşitlendirmenin aracı olabilirler.

Bir amaç olduklarında, yeniden keşfetmek ve çoğaltmak adına kullanılabilirler.

Köprüler ve şehirler: Adil olmayan terazisi Coğrafyanın! Kavuştuğunuzu sanmanızı engeller hep ayrılışlar.

(Ibid. 1993)

Görünmez bir köprü tasarlarlarken amaç "diğerinden" uzaklaşmak ya da bir engel oluşturmak olabilir. Bunu başarmak için boşluklar yeşillendirilebilir ya da duvarlar örülebilir.

Ayrıdığı varsayıldığında köprüler anlaşmazlıkları su üstüne çıkarmanın, parçalamanın, bölge tanımlamanın ve mekânı bölmenin aracı olabilirler.

Bir yargının simgesi olduklarında sürekli tüketen ve yıpratıcı bir araç olarak kullanılabilirler.

Hayatımız, köprüdür... Çocukken seyrettiğimiz "Kwai Köprüsü", gençken dinlediğimiz "Bridge Over Troubled Water" yaş aldıkça sökülüp, yıkılan, yenileri yapılan nice köprü bizi artık geri dönemeyeceğimiz bir yakaya ulaştırıyor.

(Ibid. 1993)

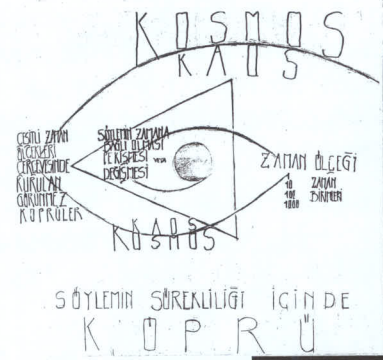
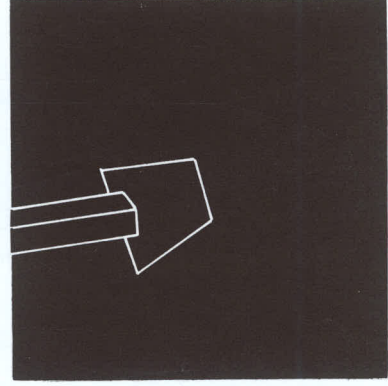
Görünmez köprüler bir kez geçildiğinde artık geri dönüşü olmayabilir. Mekan için tasarlanan devamlılık zaman içinde sürekli bir değişmeyi çağırabilir.

Leonardo da, Michelangelo da İstanbul için köprü tasarlamışlardı. Onların üzerinden geçemediğim için hayıflanıyorum. Aşık olduğum Cevleti şeyhini daha sık görebilmek için Sarayburnu'ndan Harem'e köprü kurmayı düşünmüştü bir Osmanlı padişahı. Onun üzerinde, piyade, yol alamadığım için hayıflanıyorum. Sinan ki bir köprüperestti, Ortaköy kıyısında dikilip, karşıya yönelik bir hendeseden geçmemiş olabilir miydi? Ona da.

(Ibid. 1993)

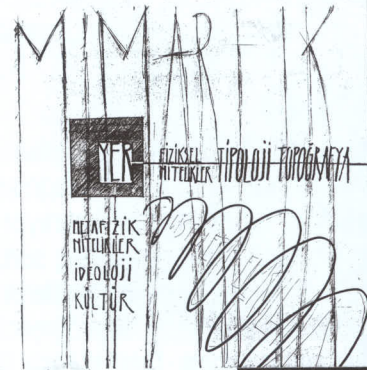
Görünmez olduklarında değil de hiç inşa edilmediklerinde, köprüler anlık ya da asırlar sürececek bir pişmanlığa neden olabilirler.

Enis Batur'un kısa yazısında çeşitlenen "görünmez köprüler" mimarlığın anlatım araçları ile ya da bire bir inşa edilerek varlık kazanabilirler. ...projenin amacı "köprüyü" bir araç, amaç, simge ve bir nosyon olarak irdelenmek ve mimari platforma taşımaktır.

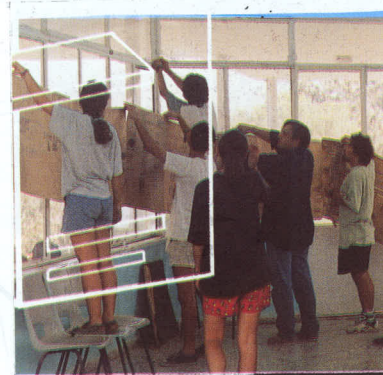
K
Ö
R
Ü
N
Ü
M
L
E
R

ABDİ GÜZER
AYŞEN SAVAŞ

Ü
R
Ü
N
L
E
R
İ
N
D
E
N
A
T
Ö
L
Y
E

ABDİ GÜZER
AYŞEN SAVAŞ

S
E
R
G
İ
L
E
N
İ
R
K
E
N
İ
A
T
Ö
L
Y
E
Ü
R
Ü
N
L
E
R
İ

ABDİ GÜZER
AYŞEN SAVAŞ

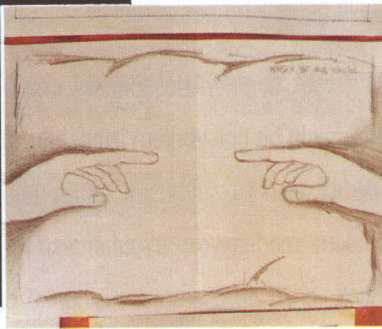
NECDET TEYMUR

K
Ö
P
Ç
R
Ü
R
K
Y
K
E
N

PROJE KÖPRÜSÜ

A
T
Ö
L
Y
E

PROJE KÖPRÜSÜ

A
T
Ö
L
Y
E

PROJE KÖPRÜSÜ

A
Ç
A
L
I
Ş
M
A
S
I

Proje Köprüsü

KÖPRLERE GİRİŞ

Gerçek köprülerin inşası zor gibi gözükür. Metaforlar ise herkesin ağzından, kaleminden ya da fırçasından kolaylıkla dökülür. Örneğin, köprü'nün güç bir mühendislik sorunu olduğu varsayılır, ancak herkes Türkiye'nin iki kıta arasında bir köprü olduğunu, köprüden geçinceye dek dayı denmesinin gerekliliğini ya da köprü'nün altından ne suların aktığını bir şair akıcılığıyla söyler. Gerçek köprüler, taşı taşın üstüne, metafor köprüler ise taşı gedliğine koyarak oluşur.

"EĞİTİMSEL PROJE" KAVRAMI

Tek - tek program ve projelerle oluşan geleneksel mimarlık ve tasarım projelerinin eğitici olduğu varsayılır. Oysa eğitim, hem hedefleri, hem yöntemleri, hem ortamları, hem de seçenekleri esnek, çoğulcu ve açık uçlu olduğu sürece eğitici olur. Böylesi bir eğitim, hem yaratıcı ve özgür, hem de sorumlu ve ayağı yerde bir yaklaşımdır. Özellikle de, okullar-üstü bir kendini-eğitme çabası olan yaz ve kış okullarında, alışılmış "proje" tipinden çok, "eğitimsel proje" diye tanımlayacağım bir yöntemi uygulamak ilginç olabilir.

KÖPRÜ PROJESİ x "PROJE KÖPRÜSÜ"

Bu yaklaşım çerçevesinde önerilecek olan "Proje Köprüsü" bir "Proje Köprüsü"nden çok, projeler yoluyla yeni köprüler kurma projesidir. "Neler arasında köprü?" diye sorulabilir: Kurulmaya çalışılacak bu köprüler, katılanların, gerek mimarlık eğitimleri, gerekse bunun öncesinde ve dışında sahip oldukları, buldukları, yitirdikleri ya da geliştirdikleri kendi yetenek, eğilim, bilgi, görgü, hobi, cehalet, ustalık, düşünce, saplantı, inanç, mimarlık yaklaşımı ve dünya görüşleri ile yaşadığımız kültürel, kentsel, medyatik, tarihsel, ... evren arasında olabilir.

Yöntem, bir tek değil bir dizi "projeler"den oluşacak ve ucu açık sorular, kavramlar ve ipuçları ile çok ciddi uzantıları olan eğitici, eleştirel ve eğlenceli bir eğitimsel yaklaşımı içerecek.

Daha fazla açıklamanın oyunu bozacağını varsayarak, hayalinizin köprü başlarını açık tutmayı yeğliyorum. İyi yolculuklar!

PROJE KÖPRÜSÜ

A
S
T
E
R
G
L
Y
E
L
E
R
N
İ
N
L
K
E
R
N
İ

NECDET TEYMUR (O D T Ü M İ M A R L I K F A K .)

Kantara Kampında Üç Gün.....

Yıl 1995, mevsimlerden yaz, aylardan Temmuz, günü hatırlamıyorum, ama o gün bir telefon alıyorum... Telefondaki ses şöyle diyor...

- Faruk Bey...

- Evet benim...

- Ben mimarlık öğrencileri adına arıyorum. Bir eylemde bulunacağız da, acaba siz de katkıda bulunur musunuz?

- Eylem mi, ne eylemi? Bu eylem eylemciyi birşey mi?

- Biz Türkiye'deki tüm mimarlık öğrencileri, bu yıl üçüncüsü gerçekleştirecek buluşmamızı Kıbrıs'ta yapıyoruz...

- Ya niye o kadar uzağa gidiyorsunuz, Taksim'de bir yerde buluşmanız olmaz mı?...

- Ne diyorsunuz katılabilir misiniz acaba?

- Ne olarak katılınacak?

- Bize kısa film sağlayabilir ve de atölye yürütücüsü olabilirsiniz.

- Tabii, size gösterim için film bulabilirim ama bu atölye nedir? Nasıl yürür?.. Atölye yürütmek için ehliyet gerekli midir? Kaza riski nedir?.. Daha bilimum dir ve dir'li sorular...

Evet, sorulara gerekli yanıtlar alındıktan sonra, karar verildi ve 23-27 Ağustos tarihleri arasında K.K.T.C.'nde bulunan buluşma yeri Kantara kampına, atölye yürütücüsü arkadaşım İshak ile gidildi...

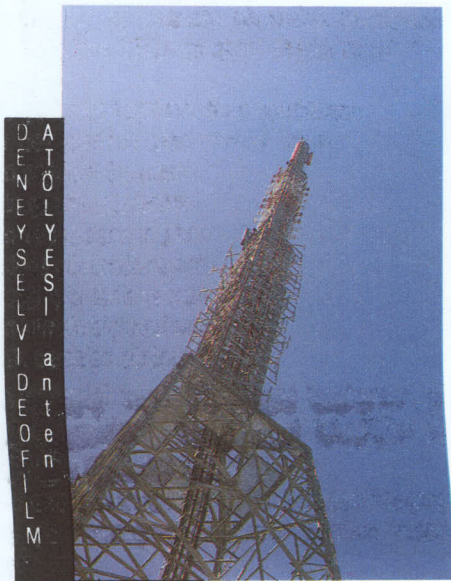
Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinden sanırım 250 kadar mimarlık öğrencisinin bulunduğu bu yerde, güzel ama kısa üç gün geçti. Bu üç gün içinde İshak ve ben üstümüze düşen görevleri yerine getirmeye çalıştık. Bu arada araştıran, tartışan ve üreten mimar adaylarıyla tanışabildiğimiz kadar tanıştık... Açıkçası benim en çok haz duyduğum bu insanların, her yıl böyle bir buluşmayı gerçekleştirmesi ve birarada olma, birbirlerini tanıma çabalarıydı...

Bu zamanda pek olmayan birşeyi gerçekleştiriyordu bu insanlar... Hergün çeşitli atölye çalışmaları gerçekleşiyor ve hemen herkes bu çalışmalar içinde yerini alıyor... Kimi film çekimi yapıyor, kimi öyküler yazıyor, kimi tartışıyor ve birşeyler üretmeye çalışıyordu.

Böyle bir çalışmanın içinde yer almak, belirttiğim gibi keyif vericiydi...

Bir dahaki buluşmada yine beraber olmak, sanırım aynı keyfi tekrar yaşatacaktır. Tüm mimarların tekrar buluşması dileğiyle...

ARAS ÖZGÜN
ERSAN OCAK

ARAS ÖZGÜN
ERSAN OCAK

ATÖLYESEL
VİDEO FİLM

Sınırlar, Gerçeklik, Yaratıcılık

Köprüleri yapanlar, onun üzerinden boşluğu aşanlardır gerçekte. Yapımında çalışanlarsa, onların *aşma* arzularını gerçekleştirmek için uğraşırlar sadece. Köprü ve durağanlığın birinin olduğu yerde diğeri yaşayamaz ve köprüler anlamlarını ancak *harekette* bulurlar. Eğilim *gitmekse* amaç, her göz kırpsı bir köprüdür...

Tüm olası coğrafyanın -duygusal ya da fiziksel- bir *çilehane* haline aldığı *yolculuk* eylemi kişinin geçmiş beninde bir kırılmayla yansımaya bulur. Bu ise yaratıcılığın en önemli unsuru olan *bir başınalı* durumunun belli belirsiz bir başlangıcıdır.

Bir yerlerinde gerçek benle yüzleşebilecek etken bir eylemdir gitmek. Oysa bunun için bir çok yöntem izlenebilir ve/veya üretilebilir. İçimizdeki suskun sesin yükselmesini sağlayabilecek gevşeme egzersizleri, birtakım meditasyon uygulamaları gibi yöntemler ve bunları izleyecek -belki de izlemeyecek, çünkü bunlara söylenenlerle bir tutarlılık içerisinde atölye katılımcılarının ortak/bireysel kaygıları, arzuları, ihtiyaçları, niyetleri, artniyetleri doğrultusunda karar verilebilir- sözlü, yazılı, sesli, sessiz, renkli... ama dışavurumcu bir yaratıcılık ile duyumsanabilir.

Sessizliği sese dönüştürmek için ve yüreğimizin haritalarında yitirmek ve öncelikle kendimizi üretmek için buluşalım.

ARDA TUNÇMAN
TÜLAY AĞCA

YARATICILIK
SINIRLAR GERÇEKLIK
kiisi

Duy

Tek ba
tam ol
serini

Yalnız
nesne
dur. E
doğrul
serini y
algılayı
durum:

Sanırım
ninin ç

Çalışma
doğas
kirleri -
yumsar
oluşturu
den olu
yetileri y
rübe edi

Çalışma
buluşma
leşemed

ATÖLYE

Katılımcı
pardik;
gün sür
mizden

Başlang
branda t
yönden,
durumu

çalışmas
sonrada
Bundan

topladıkl

Çalışma
Gece sa
Bu topl
Atölye, y
lasyonur

SERGI (GE

Atış: Neydi

"Her karaltı

Neydiler o k

Var mıydılar

Yoksa birer

Yer: Pin-pon

men patika u

Gece/Saat:

↓

Merak

↓

Gece

↓

Beyaz çadır

↓

İnsanlar

↓

Bekleyiş

↓

Lütfen girin

↓

Koku + Mi

↓

Dokunuş

↓

DUYUMS.

Duyumsa! Karanlık Görüyor

Tek başına resim ve heykel her şeyden önce insanlarca yaratılan "görsel" ifadelerdir ve ancak <göz> tarafından tam olarak anlaşılabilir sanat eserleri olarak nitelendiriliyor olabilir. Kuşkusuz görme eylemi, bir sanat eserini izleyenlerin ilk etapta kullandığı ve diğer duyu-algı yetilerini bastırabilen bir eylemdir.

Yalnızca baktığımız şeyleri "görürüz". Bakmak bir seçme edimidir. Bu edimin sonucu olarak gördüğümüz nesne -her zaman elimizle dokunabileceğimiz anlamına gelmesede- ulaşabileceğimiz bir alana getirilmiş olur. Bunun sonucunda, uzaktan gözlemediğimiz bir sanat eserine, düşündüklerimiz ya da inandıklarımız doğrultusunda ulaşmış sayarız kendimizi. Oysa, gözlemediğimiz eser olarak bir heykeli düşünün. Sanatçı eserini yaparken, kullandığı araçların yardımıyla da olsa yaşadığı her türden duygularını, tutkularını, yaşamı algılayışını; kendi iç dünyasını, **ellerini** kullanarak biçimlendirir. Bu durumda onunla kendimizi ilişkili bir duruma sokabilmek; "görebilmek" için, o esere mutlak **dokunmak** da **bakmak** ile birlikte yapılmalıdır.

Sanırım bu giriş, düzenlediğimiz enstalasyon çalışmasında çok önemli bir yer tutan karanlığı kullanma nede-niminin çıkış noktasını belirtiyor ve çalışma hakkında ilk ipucunu veriyor.

Çalışmanın bütününde iki önemli unsur var: katılımcılar ve izleyenler. Her insanın içinde oluşturduğu bir **özel doğası** vardır. Yaşam tecrübeleri, hayalleri ve bunlar sonucunda biçimlendirdiği imgeleri, düşünceleri, fikirleri -kendi iç dünyası- bu özel doğayı oluşturur. Bu özel doğasıyla doğru orantılı olarak gördüklerini duyumsar. Bu düzenlemeyle denemek istediğim, izleyenlerin kafasındaki salt görselliğin elverdiği, nesnelere oluşturulmuş hazır imgeleri duyumsamaları değil, iç dünyalarında barındırdıkları önceki yaşam tecrübelerinden oluşan kendi hislerini, hayallerini ve imgelerini, dolayısıyla göz-lem harici dokunma, duyma, koku-algı yetileriyle onlara sunulan bu süreci yaşayabilmeleri, katılımcı arkadaşları ve beni yani **bizi** ve kendilerini tecrübe edebilmeleriydi.

Çalışmanın esası üç kısımdan oluşmaktaydı: Atölye, sergi, söyleşi. Söyleşi kısmı, izleyiciyle sergi sonrası bir buluşmaydı. Fakat, çalışmanın bütününde önemli bir yeri olan bu buluşma, bazı nedenlerden dolayı gerçekleşemedi.

ATÖLYE SÜRECİ

Katılımcı arkadaşlarla orman içinde bir yer belirledik ve o yeri beyaz branda bezi ile sınırlayıp ormandan kopardık; kendi mekanımızı oluşturduk. Atölye sürecinde yaratıcılık üzerine çalışmalar yaptık. Amaçlanan, altı gün sürecek sınırlı bir zaman içinde, kafamızda devinen düşünceleri, imgeleri, iç dünyamızdaki birikimlerimizden dışa vurmak istediklerimizi **yaratma bunalımından** kurtarıp, birer **yaratı** olarak ifade etmektir.

Başlangıç olarak ilk iki gece tamamen ışısız, karanlık bir ortamda atölyemizin çevresini oluşturan beyaz branda bezinin üzerine, yağlı boyalarla özgürce, istediğimiz her türlü araçla ve doğrudan ellerimizle, ne estetik yönden, ne eleştirmek ve eleştirilmek yönünden hiçbir kaygı taşımaksızın-gözümüzle kendimizi sınırlama durumundan sıyrılmış olarak- yalnız ve yalnız imgelerimizi resimlemeye çalıştık. Buna bir çeşit "ısındırma" çalışması diyebiliriz. Oldukça "yoğun" bir grupta çok tatlı bir karmaşa içinde boyaya bulandık. Birçok arkadaş sonradan yapacakları düzenlemenin temelini, bu iki gece boyunca yaptığımız ön çalışmada oluşturduklar. Bundan sonraki süreç içinde, katılımcılar tamamen kendi fikirlerinden yola çıkarak yansıtmak istediklerini, topladıkları her tür malzemeyi kullanarak biçimlendirdiler.

Çalışmalar belirli saatlerle sınırlandırılmadı. Herkes dilediği saatte, gündüz veya gece atölyeye gidebiliyordu. Gece saat 10.00'dan sonra da o zamana kadar oluşturduklarımızı değerlendirmek amacıyla toplanıyorduk. Bu toplantılar, konuşarak ve tartışarak yapılanları geliştirmeye yönelikti. Hummalı bir çalışma gerçekleştirdik. Atölye, yaptığımız düzenlemelerin çalışıldığı farklı mekanları içerdiği gibi, bu çalışmaların bütünü olan enstalasyonun da kendisini oluşturmaktaydı. Her katılımcı, enstalasyonun bir parçası durumundaydı. Dolayısıyla,

süreklili ve sıkı bir çalışma olabilmesi için katılımcı sayısı baştan sınırlı tutuldu. Ayrıca sergi gününe kadar atölye, katılımcılar dışındaki herkese kapalı idi. Bunun nedeni de mekanın ve düzenlemelerin, sergi öncesi algılanmasını önlemektir.

SERGI (GECE)	SERGI (GÜNDÜZ)
Afif: Neydiler? "Her karallı kuşkuludur bir bakıma. Neydiler o kuşku karallılar? Var mıydılar gerçekte: Yoksa birer düş ürünü müydüler?" Yer: Pin-pon masalarından Restorana inen patika üzerindeki beyaz çadır Gece/Saat: 23.00 / 03.00 arası	Yalnız döngü
Merak ↓ Gece ↓ Beyaz çadır ↓ İnsanlar ↓ Bekleyiş ↓ Lütfen girmeyiniz! ↓ Koku + Müzik + Karanlık ↓ Dokunuş ↓ DUYUMSA! KARANLIK GÖRÜYOR	İsimsiz İşeyen Adam Anlam-sızlık Konstrüksiyon İsimsiz Sınırlanmış... Artık hiç kimseye zarar vermeyecek Yapıntı Maske Handan?

M
E
L
K
U
Ş
T
U
R
M
A
K

HANDAN DOĞAN

L
G
Ü
T
R
M
E
N
Y
İ
N
İ
Z

DUYUMSA!

S
E
R
G
İ
-
G
E
C
E

KARANLIK

S
E
R
G
İ
-
G
Ü
N
D
Ü
Z

HANDAN DOĞAN

S
E
R
G
İ
-
G
Ü
N
D
Ü
Z

GÖRÜYOR...

TMÖB - Kıbrıs'ın ve Ötekilerin Bence Öyküsü

BULUŞMA MEKANLARININ ANATOMİSİ ÜZERİNE

Hep gizli saklı buluşmalar. İssiz, hiç gidilmedik değilse de, az gidilen yerlerde, zor yerlerde. Konforsuzluğu yeğlediler, kendilerini soyutlamayı, kentlerden, özellikle de büyük kentlerden uzaklaşmayı. Otelleri, restoranları değil, çadırları, aşevlerini yeğlediler. TMÖB'ün buluşma mekânı felsefesi böyle oldu hep. Bu bir seçimdi besbelli.

Ya peki bu seçimin ardında yatan nedenler neydi?

İşte onlar pek açık değil bana sorarsanız. Belki bir neden, düpedüz, genç olmanın ta kendisiydi. Zorluklar vız geliyordu Türkiye mimarlık öğrencilerine. Çadırda yaşam, kırdan bohem bir zevkti onlar için. Neden olmasın?

Ama duydum ki, bir neden de şuymuş: Eğer çevresi zengin mekânlar seçilirse, buluşmaya gelen öğrenciler pek buluşamazlarmış ve dağılıp giderlirmiş. Doğru.

İşte biraz daha kuşkucu, hayli paranoyak bir varsayım: Acaba bu gençler, bir yandan, atölye yürütücülerine çağrılar çıkarırken, bir yandan da, bilinçaltı bir dürtüyle, ne de olsa daha yaşlı olan bu insanların oralara gelmeyeceklerini ve böylece, başlarını dinleyeceklerini mi umuyorlardı?

Başka nedenler de sıralanabilir belki ama, sözü fazla uzatmamak için, geçiyorum onları.

GÖKÇEADA'YA GİTMEK YA DA GİTMEMEK

Ve geliyorum hemen Gökçeada'ya.

İlk buluşma oradaydı. O uzak, gizli, belirsiz, otelsiz adada.

Oraya gitmedim, gidemedim. Uzak, gizli, belirsiz, otelsiz olduğu için değil yalnızca. O da vardı ama, daha başka nedenler de vardı. Yurtdışına, uzaklara, bilmediğim yerlere, gizli tatlar aramaya gitmişim. Oralarda oteller pek boldu ama, oralarda o kadar çok dolar istiyorlardı ki insandan, Gökçeada'daki TMÖB çadırları gözümde tütüyordu. TMÖB - Gökçeada'ya katılamadım.

ÇAVDARHİSAR

İkinci buluşma, biliyorsunuz, Çavdarhisar'daydı.

Ne yalan söyleyeyim, kırk yıl düşünsem, Çavdarhisar'da bir buluşma düzenlemek aklımın köşesine bile gelmezdi.

Neresi mi gelirdi? "Atatürk Kültür Merkezi" ne güne duruyor? derdim herhalde. Ya da Çeşme, Altinyunus da fena olmazdı.

Türkiye mimarlık öğrencileriyle, Çavdarhisar'da da. Gökçeada için belirttiklerime çok benzer nedenlerle buluşamadım.

VE KANTARA

Sonra, üçüncü buluşma geldi çattı.

Kantara'daydı.

Kantara nerede miydi?

Kıbrıs'ta. Hem de, Kıbrıs'ın içinde değil, tepesinde, bir dağ başında. Yani bir re kordu. Üç buluşmanın incisiydi bu açıdan.

Gitmeli mi, gitmemeli mi? Gitmeli. Gitmemeli. Hem gitmeli hem gitmemeli. Gidilmez oralara. Ama gitmek istiyorum. Merak ediyorum nasıl buluştuklarını Türkiye mimarlık öğrencilerinin.

Tam o sırada bir telefon: "Geliyorsunuz değil mi? Bekliyoruz."

Hani "Farz oldu" derler ya, işte öyle oldu. Tamam, geliyorum. Evet gidiyorum.

Uçağa binmeyi yasakladığım için kendime, bu "tamam"dan, bu "evet"ten bir saat sonra Kıbrıs'ta olamadım. Önce İzmir'den Mersin'e, sonra Mersin'den Taşucu'na kara otobüsüyle, daha sonra, Taşucu'ndan Girne'ye deniz otobüsüyle, daha sonra Girne'den Gazi Mağusa'ya, Kombos firmasının otobüslerinden biriyle, daha da sonra da, oradan, müthiş lüks bir taksiyi, Kantara'ya gittim.

Uzun bir yolculuktu. Ama iyi oldu, yakınımıyorum hiç, çünkü ilginç deneyimler yaşadım. Örneğin, beni İzmir'den Mersin'e bir gecede götüren otobüsün şoförü, gülmeye başladığında, koskoca aracı karayolunun kenarına çekip, seccadesini asfalta yayıp, sabah namazını kıldı. Namaz sırasında motoru durdurmadı, aracın arkasında, eşyalarını zosun sesini dinleye dinleye, dumanını soluya soluya yaptı ibadetini. Ve ilk kez bir yolculukta ödedim bir taksiye kırkbeş dakika için tam bir milyon lira.

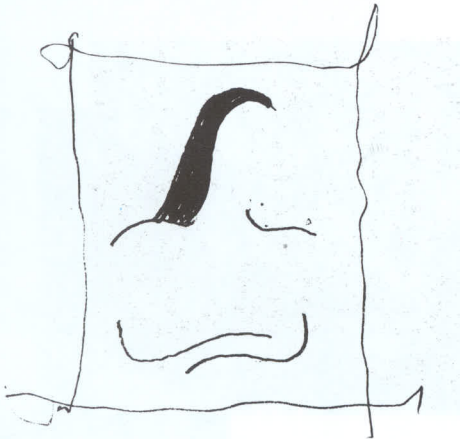
Beni telefonla arayan İliker, "Burada ortam çok güzel, çok hoş" demişti. Girne'de oturan, Mağusa'da çalışan bir öğretim üyesi arkadaşım da aynı şeyi, bir gün önce Kantara'da olduğunu, capcanlı, cıvılcıvı, pek hoş bir gece geçirdiğini söyledi.

O zaman, buraya gelmekle, ne kadar yerinde bir karar verdiğimi düşünerek mutlu oldum.

Ertesi gün, öğle saatlerinde yukarıya vardığımda, biraz durgun bir havayla karşılaşmıştım. Hani neredeydi atölyeler? Yoksa TMÖB'ün buluşma mekânı felsefesini uygun olarak, onlar da mı gizli bir takım mekânlara saklanmışlardı?

Gerçekten de, birileri, aşağılarda bir yerlerde, ağaçların arasına çarşaf lar germişlerdi, ipekböceği gibi, içeride birşeyler yapıyorlardı. Ama onlar bir yana, buluşma süresinin henüz ortalarında olunmasına karşın, atölyelerin birçoğu ne yazık ki bir şey yapmıştı. Birçok atölye, ununu eleyip eleğini duvara asmıştı. Atölye yürütücülerinin birçoğu toplanıp gitmişti. Gökçeada'da, Çavdarhisar'da da öyle miydi bilmiyorum ama, Kantara'da, buluşmanın süresinin, atölyelere bol geldiği görülüyordu. Birkaç gün sonra, Kantara'nın ıssız zirvelerine çekilmenin, Türkiye mimarlık öğrencilerinin on gün boyunca buluşmaya bağlı kalmalarını sağlayamadığı ve TMÖB'ün buluşma mekânı felsefesinin iflâs ettiği görülecekti. Öğrenciler, Kıbrıs'da gezmek istiyorlardı. Haklıydılar.

Yapacak bir şey yoktu. Biramı, daha doğrusu biralaramı aldım, açtım kitabımı, mimarlık kitabı değil bu, eşcinsel iki yazardan sözededen bir kitaptı, okumaya başladım.

BENİM ATÖLYELERİM

Ama Kantara'ya, elbette ki yalnızca bira içmeye ve kitap okumaya gitmemiştim. Bir atölye açmam da bekleniyordu.

Açtım. Hem de bir değil, iki atölye birden.

Aslına bakılırsa, kolay, deyim yerindeyse, ayaküstü, ikişer saatlik atölyelerdi bunlar. Zaten daha fazlası için de, ortam hiç mi hiç uygun değildi. Dedim ya, bir çözüme yaşıyordum. Ben şanslıydım yine de, çünkü atölyelerime yeterli sayıda müşteri buldum. Az önce sözünü ettiğim arkadaşım, iptal etmek zorunda kaldı atölyesini. Hem ki, öğrencilere, Bölüm Başkanı olmayı ve mimarlık eğitimi programlarını, istedikleri, düşündükleri gibi düzenlemeyi önermişti.

İlk atölyem, "Çirkin Güzeldir" başlığını taşıyordu. Orada, adı üstünde, güzelin yalnızca güzelde aranmaması gerektiğini, güzelin, çirkinde, daha doğrusu, birçoklarının yalnızca çirkin olarak nitelendiklerinde de bulunabileceğini anlatmaya çalıştım, bir başka deyişle, "cici güzel" e karşı çıktım.

Böyle bir değerlendirmenin anlaşılması belki biraz zordu ama, asıl önemli ve ilginç olan şeydi: Katılımcılardan, çirkin, özellikle çirkin bir şey tasarlamalarını istediğimde, "Yapamayız, böyle bir şey yapamayız, olamaz" dediler. En güzeli ararken en çirkinini yapabilen insanlar, şimdi, en çirkinini yapamayacaklarını söylüyorlardı.

Belki haklıydılar. Keşke yapabilsediler, keşke deneseydiler, çünkü ben inanıyorum ki, o bilinçli çirkin, güzel olacaktı. Ama bunu anlatamadıysam, suç ne bende, ne de ötekilerdeydi. Suç, eğer varsa, konunun kendisindeydi. Ortada, çirkinin güzel olması gibi, güzelliği bulmak, güzelliğe varmak uğruna, çirkinini aramak gibi bir çelişki vardı. Ve böyle bir çelişki, düz mantıkla çözülemezdi, çözülemedi.

Dolayısıyla, "Çirkin Güzeldir" atölyesi, güdük, kadük kaldı. Bence yeterince verimli olmadı.

İkinci atölyemin adı, "Ezbere Çizimler" di ve bu, daha verimliydi, daha başarılıydı.

Konusu ne miydi?

Adından belli değil mi?

Ezbere çizimlerdi.

Ama yine de, biraz daha açayım:

Altı tane, dünyaca ünlü, yani herkesin mutlaka bildiği, eğer kör cahil değilse, mutlaka adını duyduğu, altı yapıtı konu olarak verdim katılımcı öğrencilere. Bu öğrenciler, Türkiye'deki çeşitli mimarlık fakültelerinden geliyorlardı. Bir de, Gazi Mağusa'daki Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde çalışan bir asistan vardı. Yapıtlarsa şunlardı: Eiffel Kulesi, Ronchamp Şapeli, Şelâle Evi, Ayasofya, Mona Lisa, New York'taki Özgürlük Anıtı. Ve soru da şöyleydi: "Haydi bakalım, bunların en az üç tanesini, elinizde kitap, önünüzde fotoğraf, resim olmaksızın, şu Kantara'da, şu dağ başında, aklınızda kaldıkları biçimiyle, dilerseniz soyutlayarak, çizim kağıtlarınıza. Ayrıca, bu yapıtları, üç tümcüyle ya da daha iyisi, üç sözcükle, yani olabildiğince kısa bir biçimde, sözcüklerle de anlatın."

Burada amaçladığım, merak ettiğim şeydi: Acaba Eiffel, Ronchamp, Ayasofya ve ötekiler, ne hale geleceklerdi ezbere çizildiklerinde? Koruyacaklar mıydı temel özelliklerini, yoksa bambaşka birşeylere mi dönüşeceklerdi? Seçilen sözcükler, tümceler, ne kadar yansıtacaklardı o özellikleri? Neler getiren, neler götüren soyutlamalarla karşılaşacaktık? Bir başka deyişle, bu yapıtlardan, akıllarda neler kalıyordu? Bu soruların yanıtları, bir yandan, katılımcıların, o yapıtlar hakkındaki bilgi düzeylerini, onları ne kadar tanıdıklarını, bir yandan, onların soyutlama becerilerini, o yapıtların temel özelliklerini görüp göremediklerini, bir yandan da, o özelliklerin neler olduklarını ortaya koyacaktı.

Süre sınırlı, kısıtlıydı. Aradan aylar geçtiği için tam ne kadardı anımsamıyorum ama, yanılmıyorsam bir saat dolaylarındaydı. Yani bir anımsama, yıldırım bir soyutlama ve yıldırım bir çizim sözkonusuydu.

Ortaya çıkan ürünleri bu sayfalarda bulacaksınız ve kendi değerlendirmelerinizi kendiniz yapacaksınız, kendi yorumlarınızı kendiniz getireceksiniz.

Bana sorarsanız, genelde başarılı elde edilen sonuç. Bence, çizimler arasında sıradan olanlar, biraz kaba bir biçimde ele alınanlar da var ama, çok şık Eiffel'ler, çok şaşırtıcı bir Mona Lisa soyutlaması, ironik bir Özgürlük Anıtı, hayli ilginç bir Ronchamp da var.

Bunlara baktıkça, TMÖB - KIBRIS'in, her şeye karşın boşa gitmediğini, benim ta oralara boşuna gitmediğimi düşünüyorum.

Buluşma mı! Nerede ve Ne Zaman?

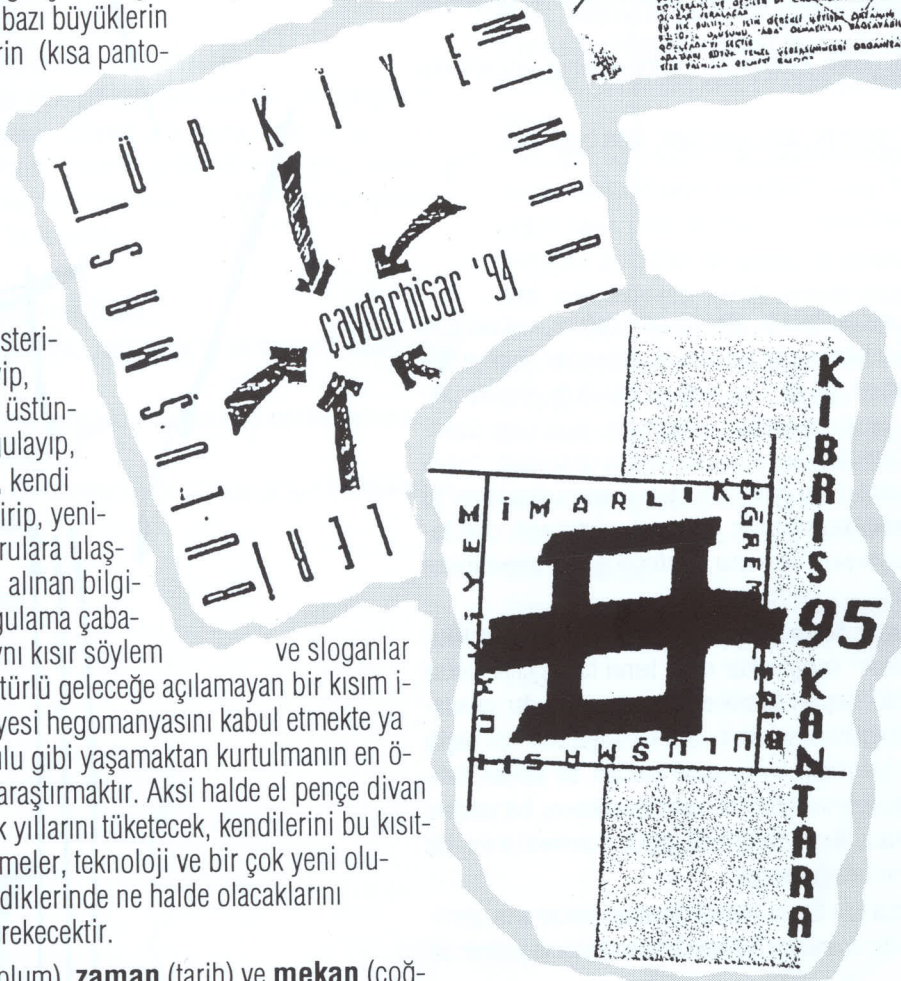
Bilgi aktarma temeli üzerine kurulu olan eğitim düzenimiz, öğrenciyi hiçbir konuda özgüven (insiyatif) vermediği gibi onun sorumluluk almasını da gerektirmemektedir. Tüm eğitim düzeylerinde tek bir yükümlülükten söz etmek mümkündür: Kendisine verilen bilgileri öğrenmek ve sınavlarda öğrendiklerini geri vermek. Öğrencilerin öğrendiklerini anlamak diye bir sorumluluk yoktur, yorumlamak ondan kesinlikle beklenmez, hele kendisinden bir şeyler katarak genişletmek söz konusu bile değildir.

Özellikle mimarlık eğitimi öyle bir süreçtir ki; zevkler, renkler, hatta açılar konusunda zamanla kemikleşen güçlü bir şartlanmadan geçirir kişileri. Eğitilen kişiler (mimarlar) de bu şartlanmalarını tekrarlaya tekrarlaya (katlaya katlaya) uygulamalarında artık başka türlü düşünemez/çizemez olurlar. Yeni eğilimlere kızar, tepki duyar hale gelirler. Mimarlık ve mimarlık eğitimi yeniliğe açık olmak, sürekli gelişen bilim ve teknolojiye ayak uydurmak zorundadır. Teknolojinin ve iletişimin inanılmaz gelişimi karşısında, galiba statik düşünceye sahip bazı büyüklerin (babaların) ve de küçüklerin (kısır pantolonluların) biraz canlanıp dinamikleşmesi; öncelikle bu kişilerin, neyi, niçin, nasıl ve ne zaman yapacaklarını iyice özümsemeleri gerekmektedir.

Öğrenciler, kendilerine gösterilen doğruları kabullenmeyip, temelde soruların/içeriğin üstünde devamlı düşünüp, sorgulayıp, sunulan bilgileri test edip, kendi düşünce süzgecinden geçirip, yenden üretmeye ve yeni doğrulara ulaşmaya, farklı disiplinlerden alınan bilgileri kendi eğitimlerine uygulama çabaları gerekirken, yıllardır aynı kısır söylem ve sloganlar çerçevesine hapsolüp bir türlü geleceğe açılmayan bir kısım idareci/yönetici/öğretim üyesi hegemonyasını kabul etmekte ya da ettirilmiştir. Emir kulu gibi yaşamaktan kurtulmanın en önemli yolu düşünmek ve araştırmaktır. Aksi halde el pençe divan durma acizlikleri daha çok yıllarını tüketecek, kendilerini bu kısıtlı ortamdaki çıkartıp, gelişmeler, teknoloji ve bir çok yeni oluşumlarla karşı karşıya geldiklerinde ne halde olacaklarını bugünden kestirmeleri gerekecektir.

Bunun içinde **yaşam** (toplum), **zaman** (tarih) ve **mekan** (coğrafya) üçgeni ile **teorik** (çeşitli öğretim araçları ile alınan), **pratik** (deneme ve gözleme dayalı) ve **güvene** dayalı (meslek pratiği) bilgi üçgenini kesiştirerek elde edilen bilginin ortaya dökülmesine (**açık bilgiye**) değil, temel ilkelerin yepyeni problemlere uygulanmasına ve sonuçların yorumlanıp anlamlandırılmasına (**sessiz bilgiye**) yönelinmesi gerekir.

Onun için **buluşma nerede ve ne zaman?**

Mimarlıkta
ğimiz, Prof
Öztürk Baş
malarıyla t

MİMARL
Mimar -

UTARIT IZGI
fırsatı veren Od
lektaşlarım ve

Bu söyleşi esas
pacağız, Öztürk
Lütfen buyurun

Genelde mimar
farklı ortamlarda

Söyleşilere katı
den Ersen beni
yor, ben de dah

Bir yapı sorunu
nedir, nasıl baş
vererek sizin bi

Galaksimizin ka
uç farklı ortamı

Bütün türler için
sıdır.

Bunun gerçekleş
Barınma
Korunma

Üreme
eylemlerine day

Genelde doğal
veremiyor. Bun
bölgenin seçilm

güdülmüştür veya
koşullarını olun
göç başlıyor.

Bunun yanında
yarlık gerçekleş
Veya bazı canlıl

tına sığınıyorlar
Bütün bu olayla
larda rastladığı

rini ve güçlerini

Mimarlıkta Yapının Meydana Gelme Süreci "Mimar - İşveren İlişkileri" 7 Aralık'ta Ege Yapı Fuarı bünyesinde düzenlediğimiz, Prof. Utarit İzgi'nin değerli katılımıyla gerçekleşen söyleşinin başlığıydı. Söyleşide Prof. Utarit İzgi'nin yanısıra Öztürk Başarrı, Güngör Kaftancı, Ersen Gürsel, Ülker Seymen'de konuşmacı olarak yer aldı. Aşağıda bu söyleşiyi tartışmalarıyla birlikte sunuyoruz.

MİMARLIKTA YAPININ MEYDANA GELME SÜRECİ

Mimar - İşveren İlişkileri

UTARIT İZGI - Önce ben de teşekkür ediyorum, hepinize ilginizden dolayı. Bana bu fırsatı veren Odaya, Akdeniz Tanıtıma, Üniversiteye, buraya gelen dostlarıma, meslektaşlarıma ve özellikle gençliğe teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu söyleşi esnasında biraz benim söyleşim; ama, bunu meslektaşlarımla beraber yapacağız, Öztürk var, Güngör, Ersen, Ülker var.

Lütfen buyurun. Teker teker çağırmayacağım, herkes buyursun.

Genelde mimarlık yapının meydana gelme sürecini çeşitli evreleriyle zaman zaman farklı ortamlarda ele alıyoruz.

Söyleşilere katılan değerli meslektaşlarımız genelde değişiyor, fakat en az değişenlerden Ersen beni yalnız bırakmıyor, yüreklendiriyor, katılımlarından herkes yararlanıyor, ben de dahil, bunu değişik evrelerde ele alıyoruz.

Bir yapı sorununun mimarlık kavramına dönüşmesi ne zaman oluyor; yapı eylemi nedir, nasıl başlar, onu da yine ünlü mimarlık tarihçilerinden, doğadan bir iki örnek vererek sizin bilgilerinize sunmak istiyorum.

Galaksimizin kavramsal mekanında, Güneş sisteminin içinde yer alan gezegenimizin, üç farklı ortamı; karalar, denizler ve havalarda değişik canlı türleri yaşamaktadır.

Bütün türler için geçerli olan ilke: Yaşamın sürdürülmesi ve kendi türünün gelişmesidir.

Bunun gerçekleşmesi ise:

Barınma

Korunma

Üreme

eylemlerine dayanır.

Genelde doğal çevremiz bütün bu eylemlerin gerçekleşmesine çok rahatlıkla cevap veremiyor. Bundan ötürü, ya bu doğal çevrenin içinde olumlu sonuç verebilecek bir bölgenin seçilmesi, ya doğanın oluşturduğu bir barınağın değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir veya göç başlamıştır. Ayrıca bir canlı neslin belirli bir süre içinde yaşam koşullarını olumlu olarak bulduğu bölgede bu koşullar değişmeye başladığında da göç başlıyor.

Bunun yanında bu kalemler gibi canlılardan bir kısmı çok özel bir adaptasyon, yararlılık gerçekleştiriyor; çevresinin rengini, karakterini, dokusunu taklit ediyor. Veya bazı canlılar yaşamlarını yavaşlatıyor, kış uykusuna yatıyor, yahut toprağın altına sığınıyorlar.

Bütün bu olayları pasif olay olarak değerlendirebiliriz. Aktif olay ise, yine bazı canlılarda rastladığımız gibi; arılarda, kunduzlarda, kuşlarda, karıncalarda; kendi emeklerini ve güçlerini kullanarak barınaklarını gerçekleştiriyorlar.

İnsan her iki aşamayı da yaşamış durumda. Başlangıçta doğal koşulları değerlendirilmiş, sonra da giderek Eskimo'nun örneğinde olduğu gibi doğada bulunduğu parçayı, o doğadan koparmak ve bunu emeği ile biçimlendirerek, kendine uygun bir mekan yaratmak.

Bu olay yapı eyleminin başlangıcı.

Bütün canlılar da gelişme evresini geçirdikten sonra içgüdüsel bir davranışla kendi yuvasını yapmaya doğru yöneliyor. İnsan da öyle. İnsan da başlangıçta doğal koşullardan yararlanıyor, ondan sonra onu kendi eliyle, o doğal koşulların dışında başka koşullara ulaştırdığı bir mekan kurgusuna gidiyor.

Esasında canlılar arasında bunu yapan çok; arılar, termitler, öylesine ilgi çekici örnekler sunuyorlar ki; termitlerin kuleleri, yer çekimiyle alay edercesine yükseliyor ama, sadece insan bütün canlıların içinde içgüdüsel davranışın yanında, aklını kullanarak bir mekan yaratma serüvenine giriyor, bu çok önemli. İnanılmaz örnekler, çabalar, savaşlar görüyoruz. Bunları kısa geçiyorum.

Esasında bir mekan kurulması, özünde bir boşluk yaratmaktır. Yani çevrenin içinde gereksinmesine cevap veremeyen bir ortamda, bu ortamdan bir parçayı ayırarak, sınırlandırarak, bu mekandan soyutlayarak kendi gereksinmelerine uygun bir mekan kurmak.

Bu boşluğun sınırı, çevresi başka bir mekanın kurucusudur. Dış mekan, çevre mekanı, şehircilik mekanı dediğimiz şehircilik kavramı, bir iç mekan olgusunun sınırlarıyla birden fazla ayrı mekan kurgusunun birleşerek meydana getirdiği bir olgudur ve yapıda olduğu gibi mimarlık kavramında da mekan ile kitle birbirinden ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır.

Onun için (araya sıkıştırırım) mimarlığın iç mekanı, dış mekanı, iç mimarı, dış mimarı olmaz.

Bir yapı ne zaman mimarlık olayına dönüşür?

Kurduğunuz mekan genelde somuttur; uzunluğu, eni, yüksekliği onu meydana getiren isteğine, gereksinmesine bağlı olarak biçimlendirilir, ölçülendirilir ve bu mekânın amacı belirli işlevi yerine getirmektir. Barınmak, korunmak ve üremek ana amaçtır.

Ama milattan çok önceki yıllarda, içinde yaşanan mekânın duvarında rastladığımız resimler, semboller, renkler kolaylıkla somut işlev olarak değerlendirilemez. Bu, özünde soyut bir işlemdir, bir duygunun dışı vuruluşudur ve mimarlık sanatının meydana gelmesinde işlevsel yanın bitişiğinde duygusal olayın önemini ve hatta mekân kurgusunda öncelikle ele alındığını gösterir tarih boyunca.

Mimarlık yapının meydana gelmesinin ilk örnekleri Mısır'da ve Anadolu'da gerçekleşmiştir ve farklı nedenlerden kaynaklanmıştır.

Mimarlıkta Yapının Meydana Gelme Süreci “Mimar - İşveren İlişkileri” 7 Aralık'ta Ege Yapı Fuarı bünyesinde düzenlediğimiz, Prof. Utarit İzgi'nin değerli katılımıyla gerçekleşen söyleşinin başlığıydı. Söyleşide Prof. Utarit İzgi'nin yanısıra Öztürk Başarır, Güngör Kaftancı, Ersen Gürsel, Ülker Seymen'de konuşmacı olarak yer aldı. Aşağıda bu söyleşiyi tartışmalarıyla birlikte sunuyoruz.

MİMARLIKTA YAPININ MEYDANA GELME SÜRECİ

Mimar - İşveren İlişkileri

UTARIT İZGI - Önce ben de teşekkür ediyorum, hepimize ilginizden dolayı. Bana bu fırsatı veren Odaya, Akdeniz Tanıtıma, Üniversiteye, buraya gelen dostlarıma, meslektaşlarıma ve özellikle gençliğe teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu söyleşi esnasında biraz benim söyleşim; ama, bunu meslektaşlarımla beraber yapacağız, Öztürk var, Güngör, Ersen, Ülker var.

Lütfen buyurun. Teker teker çağırılmayacağım, herkes buyursun.

Genelde mimarlık yapının meydana gelme sürecini çeşitli evreleriyle zaman zaman farklı ortamlarda ele alıyoruz.

Söyleşilere katılan değerli meslektaşlarımız genelde değişiyor, fakat en az değişenlerden Ersen beni yalnız bırakmıyor, yüreklendiriyor, katılımlarından herkes yararlanıyor, ben de dahil, bunu değişik evrelerde ele alıyoruz.

Bir yapı sorununun mimarlık kavramına dönüşmesi ne zaman oluyor; yapı eylemi nedir, nasıl başlar, onu da yine ünlü mimarlık tarihçilerinden, doğadan bir iki örnek vererek sizin bilgilerinize sunmak istiyorum.

Galaksimizin kavramsal mekanında, Güneş sisteminin içinde yer alan gezegenimizin, üç farklı ortamı; karalar, denizler ve havalarda değişik canlı türleri yaşamaktadır.

Bütün türler için geçerli olan ilke: Yaşamın sürdürülmesi ve kendi türünün gelişmesidir.

Bunun gerçekleşmesi ise:

Barınma

Korunma

Üreme

eylemlerine dayanır.

Genelde doğal çevremiz bütün bu eylemlerin gerçekleşmesine çok rahatlıkla cevap veremiyor. Bundan ötürü, ya bu doğal çevrenin içinde olumlu sonuç verebilecek bir bölgenin seçilmesi, ya doğanın oluşturduğu bir barınağın değerlendirilmesi yoluna gidilmiştir veya göç başlamıştır. Ayrıca bir canlı neslin belirli bir süre içinde yaşam koşullarını olumlu olarak bulduğu bölgede bu koşullar değişmeye başladığında da göç başlıyor.

Bunun yanında bu kalemler gibi canlılardan bir kısmı çok özel bir adaptasyon, uyarlılık gerçekleştiriyor; çevresinin rengini, karakterini, dokusunu taklit ediyor. Veya bazı canlılar yaşamlarını yavaşlatıyor, kış uykusuna yatıyor, yahut toprağın altına sığınıyorlar.

Bütün bu olayları pasif olay olarak değerlendirebiliriz. Aktif olay ise, yine bazı canlılarda rastladığımız gibi; arılarda, kunduzlarda, kuşlarda, karıncalarda; kendi emeklerini ve güçlerini kullanarak barınaklarını gerçekleştiriyorlar.

İnsan her iki aşamayı da yaşamış durumda. Başlangıçta doğal koşulları değerlendirilmiş, sonra da giderek Eskimo'nun örneğinde olduğu gibi doğada bulunduğu parçayı, o doğadan koparmak ve bunu emeği ile biçimlendirerek, kendine uygun bir mekan yaratmak.

Bu olay yapı eyleminin başlangıcı.

Bütün canlılar da gelişme evresini geçirdikten sonra içgüdüsel bir davranışla kendi yuvasını yapmaya doğru yöneliyor. İnsan da öyle. İnsan da başlangıçta doğal koşullardan yararlanıyor, ondan sonra onu kendi eliyle, o doğal koşulların dışında başka koşullara ulaştırdığı bir mekan kurgusuna gidiyor.

Esasında canlılar arasında bunu yapan çok; arılar, termitler, öylesine ilgi çekici örnekler sunuyorlar ki; termitlerin kuleleri, yer çekimiyle alay edercesine yükseliyor ama, sadece insan bütün canlıların içinde içgüdüsel davranışın yanında, aklını kullanarak bir mekan yaratma serüvenine giriyor, bu çok önemli. İnanılmaz örnekler, çabalar, savaşlar görüyoruz. Bunları kısa geçiyorum.

Esasında bir mekan kurulması, özünde bir boşluk yaratmaktır. Yani çevrenin içinde gereksinmesine cevap veremeyen bir ortamda, bu ortamdan bir parçayı ayırarak, sınırlandırarak, bu mekandan soyutlayarak kendi gereksinmelerine uygun bir mekan kurmak.

Bu boşluğun sınırı, çevresi başka bir mekanın kurucusudur. Dış mekan, çevre mekanı, şehircilik mekanı dediğimiz şehircilik kavramı, bir iç mekan olgusunun sınırlarıyla birden fazla ayrı mekan kurgusunun birleşerek meydana getirdiği bir olgudur ve yapıda olduğu gibi mimarlık kavramında da mekan ile kitle birbirinden ayrılmaz bir bütünün parçalarıdır.

Onun için (araya sıkıştırırım) mimarlığın iç mekanı, dış mekanı, iç mimarı, dış mimarı olmaz.

Bir yapı ne zaman mimarlık olayına dönüşür?

Kurduğunuz mekan genelde somuttur; uzunluğu, eni, yüksekliği onu meydana getirenin isteğine, gereksinmesine bağlı olarak biçimlendirilir, ölçülendirilir ve bu mekanın amacı belirli işlevi yerine getirmektir. Barınmak, korunmak ve üremek ana amaçtır.

Ama milattan çok önceki yıllarda, içinde yaşanan mekanın duvarında rastladığımız resimler, semboller, renkler kolaylıkla somut işlev olarak değerlendirilemez. Bu, özünde soyut bir işlemdir, bir duygunun dışı vuruşudur ve mimarlık sanatının meydana gelmesinde işlevsel yanın bitişiğinde duygusal olayın önemini ve hatta mekan kurgusunda öncelikle ele alındığını gösterir tarih boyunca.

Mimarlık yapının meydana gelmesinin ilk örnekleri Mısır'da ve Anadolu'da gerçekleşmiştir ve farklı nedenlerden kaynaklanmıştır.

İnsanlar ve canlılar için en önemli olay, kutsal olan yaşamın bitmesidir. Mısır'da, bunu insanlar düşünce aşamasında kolay kolay kabul etmemişlerdir. Onun için senaryolar meydana getirmişlerdir. Mısır'da toplum ölümün bir geçit olayı olduğunu kabul etmiştir. Ölümün bir süre sonra, tıpkı doğada izlediği bir ritmin benzeri bir ritme yeniden yaşama dönüşmesi olayına inanmıştır. Şu anda Kahire Müzesi'nde yatan yüzlerce mumya hala bu dönüşümü beklemektedir.

Mısır'da ölüm bir köprüdür. Asıl yaşam, hiç bitmeyecek olan yaşam, kavram olarak, ölümden sonraki aşamayla, Ba ile Ka'nın birbirlerine kavuşmalarıdır. Onun için ölüsünü gömmez, beraber yaşamaya başlar, bozulma ve çürüme olunca, kurutmayı dener ve daha sonra mumyalama tekniğiyle bir bakıma fiziksel olarak ölümsüzlüğe kavuşturur.

Yaşam yeniden başlayana kadar geçecek olan sürenin uzama olasılığı, kurulan mekanın zaman aşımına karşı direnecek nitelikte olmasını olayın kutsallığı da. Mekansal kurguda estetik değerlerin yer almasını gerektirmiştir.

Ayrıca bunu destekleyen başka bir olay da var; o da uygarlık sürüyor. Yani Mısır, Mezopotamya'nın aksine çok stabl bir çizgi gösteriyor. Dolayısıyla hem ölümler, hem ölümler için yapılacak yerler korunarak günümüze kadar ulaşmıştır. Mumyanın bozulma korkusu mumyanın benzerini kendi katkısıyla fiziksel benzerinin gelişmesine yol açıyor.

İşte bütün Mısır sanatının anahtarı bu. Yani niçin Mısır sanatı bu kadar realist? Nasıl oluyor, bir firavununun 100 yerde bulunan heykeli inanılmaz derecede birbirine benziyor? Hatta bir mezar tapınağın birden fazla sayıda heykelle donatılması girişimi buna dayanıyor.

Yani, mekan sadece somut bir işlevin karşılanması amacıyla gerçekleşmiyor. Bu somut işleve duygusal bir yön, estetik bir yön de ilave ediliyor. Mesela pek çok mimarlık tarihçisi yazarı mimarlığın ve ona bağlı olarak sanatın, en azından heykeltanatının... Yine başlangıç noktasını böyle tanımlıyor.

Mezopotamya'da ise Mısır'ın aksine, ölüm herşeyin bitmesi, yok olması, çürümesi, yaşamın son bulması. Tabii bunu kaldırmak kolay değil. Bu varsayım niye böyle, niye farklı? Farklı, çünkü Mısır'da çok dengeli bir çizgi var, Mezopotamya'da ise sürekli yer değiştiren kavimler var. Birbirleriyle çarpışıyor, dövüşüyor, herbiri kendinden sonrakine av oluyor, yok oluyor.

Bu çizginin içinde bir mezarın anıtsal olarak ele alınmasına ve kurgu olarak böylesine bir mekanın meydana gelmesine olasılık az.

Başka bir değer çıkıyor, o da güç. Mısır'da bu olay bir yerde birleşiyor. Abu simbelde tapınağın genel mekanı böyle kurgudan kaynaklanıyor; girişine Ramses'in 4 heykelinin büyük boyutta konması Ramses'in gücünü de simgeliyor. İşte, mimarlığın ve sanatın birlikteliğinin ana nedeni.

Şimdi burada duruyorum, bundan sonraki esasında bizim konumuz değil zaten. Şu andan itibaren ele alacağımız olayı kısaca tanımlayalım müsaade ederseniz. Mimarlık yapının meydana gelme sürecinde, bu sürecin evrelerini şöyle sıralamamız mümkün:

Birinci evre bir gereksinme; demin verdiğimiz örnekte ölünün korunması, bir başka örnek de topluma yönelen bir binanın meydana getirilmesi.

Bu gereksinme belirli bir ortamda meydana gelecek. Böyle bir ortam varsa, bu ortamın içinde gereksinme meydana gelmek üzereyken, mimarın, işverenin, toplumun ve çevrenin durumu nedir? Yani, nasıl hareket edilir, ne olur, katkıları nelerdir? Çünkü, mimar esasında mesleğini uygulamaya daha henüz başlamamıştır; ama bir an için bu çevre eğer gelişmiş bir çevreyse, başka mimarların, belki de o mimarın bu çevrede katkısıyla meydana gelmiş yapılar vardır. Bu, o yapıların içinde yaşayan insanları, sadece onları değil, o çevrede dolaşan diğer bütün insanları da etkiler, bilinçlendirir.

Prof.. Utarit Izgi

mekân kurgusuna geçmeden önce, bu çevrenin koşullandırılması, çevrede yaşama insanların bilinçlendirilmesi yoluyla gereksinmenin, bu çevrenin içinde bulunan parselin sınırları içinde bir olay olmadığını, aksine onu çok aşan, bütün toplumu gilendiren bir sorun olduğunu savunmalıdır. Bu ancak, yarının mimarları olan siz ve demin söylediğim gibi bu işlerle uğraşan, vakıf kurarak, yazılar yazarak, konferanslar vererek, dolaşarak çevredeki insanları bilinçlendirerek, Cengiz'in yaptığı gibi o insanlara böyle bir çevrenin erdemlerini tanıtmakla kabildir ve mimarın görevidir. İşverende nasibini almalı; yani ne kadar nasibini alabilirse, ne kadar o kültürel mirasın sahibi olduğunun bilincine ulaşabilirse, başarı bunlara bağlıdır.

Bu kısımda söyleyeceklerim bu noktada özetlenebilir. Ancak bu sorunu, burada meslektaşlarım belki farklı bir açıdan görebilirler, işaret edebilirler. Bunun için benim belki söylemediğim konuda eğer hakikaten vurgulamak istedikleri bir yorsa kendi ağızlarından dinleyebilir veya bana soru yöneltebilirler.

Bir şey daha, tabii sınırlandırmıyoruz; söyleşi bittiği zaman sıkılmazsanız, sürdürme isterseniz, bütün herkesin soru sorma hakkı da var.

Evet, buyurun efendim.

ÖZTÜRK BAŞARIR - Efendim, ben şöyle bir soru sorarak deşmek istiyorum olar. Dediniz ki, "iç mekân ve dış mekân bir bütündür. Önemli olan, mekânın düzenlenmesi planlamasıdır." Ancak, tabii bunu sadece söylemede bırakmak pek işe yaramıyor. Çünkü, bugünkü gerçekler şunu gösteriyor ki, hatta çok genel bir söylem haline geldi, mimarlık mesleği doğurgandır. Neleri doğuruyor? Önce planlama içerisinde şehircilik dalını doğuruyor. Daha sonra iç mekân düzenlemesinde iç mimarlık mesleğini doğuruyor. Daha sonra binanın hemen dışında bahçe düzenlemesi mesleğinde peyzaj mimarlığını doğuruyor. Ve bakıyoruz giderek herkes değişik dallarda geliştikçe mimarlık mesleğinin alanı sanki daralıyor gibi oluyor. Yani, giderek böyle bir parçalanmada mimarın yapacağı şey kalmayacakmış gibi görünüyor.

O demin söylediğiniz ve yüreğten katıldığım iç ve dış mekânın bir bütün halinde ele alınması doğru olmakla beraber, pratikte böyle bir gidişat var, bir yönlenme var. Bunun arasındaki ilişki, çözüm, gibi konulardaki sizin görüşünüzü rica edebiliriz nasıl gelişebilir?

Bu tabii şununla da bağımlı sanıyorum: Yine sözünüzün sonunda şöyle bağladım örnek de verdiniz iki isim belirterek; "Mesleğini sürdürürken, bunun yanında eğitme eğitime görevini de yapması lazım mimarın" dediniz. Doğru, yapması lazım. Yani bir mimar gerçekten mimarlık mesleğini sürdürme çabasında ise, en azından işverenliği didişmeye başlıyor, onu eğitmeye çalışıyor, gittiği yerlerde mesleğini tanıtmak için bir takım şeyler yapıyor. Belki çok dar çerçevede yapıyor ama bu gayreti gösteriyor. İstedığınız kadar mimar uğraş versin, pek de öyle önemli bir aşama kaydetmiyor. Ben mesela 35 yıl önce mezun oldum, o zaman da bu söylem vardı, halâ bunu konuşuyoruz. Ama toplumun da bir adım ileri gittiğini ben görmedim.

GÜNGÖR
yorum.

Aslında bu düşünce vardı hep aynı y veya geri, i

Burada önce dönük bir tersine olu

Ben konuy tıkları yapılarla değil, toplumu çabalarıyla, yaveren - mizalarıyla, konuşmalarıyla bilinçlendirmeleri konudaki söz konusudur, mimarın öyle de bir göredeneyimler vardır.

Sanıyorum

birbazı işlevse versite öğretim üyelerinin bulunması da, yineme verile çevrenin sorunlarına bir destek adamının, belliğinde o mimarın katkı yapmasının söz konusu oldu çok değişik çikacaktır.

Siyaacaktır.

Doğrusu bu bredetmek, olmasa ger Şimdi ben düzeyde el tutmalı vey

Sonra da fı üzerinde de labilir, eko

böyüta ula daha farklı. münden bir aydınlatma

ERSEN Gİ
taleplerinin gösteriyor

Gördüğüm var, bir de l

Şimdi merz sorumluluğ Bu konuda

UTARIT İ
olayının me bir mekân tamdaki ist

Öztürk Başarır

GÜNGÖR KAFTANCI - Bu konuda, hemen Öztürk'ün bıraktığı yerden almak istiyorum.

Aslında bu toplantının konusu içinde mimar-işveren ilişkisi diye bir sözcük, bir düşünce vardır. Bu çok ilginç. Şimdi Öztürk'ün söylediği de buna bağlı, yani toplumun hep aynı yerde kalması. Toplumun bir defa aynı yerde kaldığını sanmıyorum, ileri veya geri, iyi veya kötü, güzel veya çirkin değişiyor sanıyorum.

Burada önemli olan, toplumun daha uygar, daha güzele dönük, daha mutlu yaşama dönük bir değişim içerisine girmesi özlemimizdir. Türkiye'de belki bu oluyor, belki tersine oluyor, mutlaka durağan değildir.

Ben konuyu bu noktadan itibaren, toplum - mimar, daha doğrusu daha somuta işveren - mimar konusuna indirgemek istiyorum doğrusu ve Sayın Hocamızdan bu konudaki düşüncelerini öğrenmek istiyorum çok uzun, geniş, engin ve çok yararlı deneyimlerinin sonucu olarak.

Sanıyorum ki, bir mimarlık eyleminin içinde bazı veriler vardır onu meydana getiren; bazı işlevsel veriler, ekonomik veriler, sosyal veriler, konstrüksiyon olanakları, malzeme verileri gibi. Bunların içinde çok önemli bir tanesi de, toplumun bir aynası niteliğinde olan işverenin verileridir. Özellikle konut yapılarında her mimarın karşısına çok değişik kültür, çok değişik olanak, çok değişik eğitim düzeyinde olan işverenler çıkacaktır. Bunların istekleri bir veri olarak mimara yansıtacaktır, ister istemez yansıtacaktır.

Doğrusu benim düşündüğüm mimarlık, bunu tam veri olarak almaktadır. Yani bunu reddetmek, bu zat şöyle bir yer istiyor, ben bunu yapamam demek doğru bir yaklaşım olmasa gerek. En azından onu eğitmek sorunu vardır bir mimarın.

Şimdi ben Sayın Hocamızdan, acaba bunu nasıl kavramalı, hangi boyutta, hangi düzeyde ele almalı, bu esnada gerilimler olursa, bu gerilimi hangi ölçüde gergin tutmalı veya koparmalı, bu konudaki görüşlerini almak istiyorum.

Sonra da fırsat kalırsa, bu mimar - işveren ilişkilerinin farklılıklarını doğuran etmenler üzerinde de durmasını veya durulmasını istiyorum. Bu etmenler kültür farklılıkları olabilir, ekonomik farklılıklar olabilir. Sadece ülkemiz içinde bile, İzmir'de farklı bir boyuta ulaşıyor işveren - mimar ilişkileri, İstanbul'da farklı, Ankara'da günümüzde daha farklı. Bunların nedenlerine girsek, sanırım mimarlık eyleminin oluşması yönünden bir sonuca, bir yeni sonuca varabiliriz diye düşünüyorum. Bu konularda bizi aydınlatmasını rica edeceğim.

ERSEN GÜRSEL - Efendim, yukarıdaki sergiden de görüleceği üzere, size gelen iş taleplerinin sanıyorum seçmece bir davranışla elimine etmişsiniz, sonuçlar onu gösteriyor ve size en uygun olan yapıtları ortaya çıkarmışsınız...

Gördüğüm kadarıyla, sosyolojik tanımıyla özel alanlı yapılar var, evler var, villalar var, bir de kamu alanlı yapılar var, bunların projelerini yapmışsınız.

Şimdi merak ettiğim bir şey var; acaba işverenler mimarın topluma ve çevreye karşı sorumluluğunun farkındalar mı? Bunu sadece işi yapan bir kişi olarak mı görüyorlar? Bu konuda deneyiminizi dinlemek istiyorum.

UTARİT İZGİ - Önce yanlış anlaşılmasın için yeniden vurgulayacağım. Mimarlık olayının meydana gelmesinde mekân çok defa başlangıç noktasıdır. Çünkü, özünde bir mekân kurma noktasından hareket ederiz, böyle bir gereksinim vardır. O dış ortamdaki istediğimiz koşullar gerçekleşmediğinden ötürü biz özel bir ortam yaratmaya

doğru gideriz. Bu ortam da, deminki örnekte verdiğim gibi, özünde bir boşluktur; ama bu boşluk yalın olur, kompleks olur, birbiri içinde pek çok mekân kurgusunun birleşmesi söz konusu olabilir yahut da tek bir mekân kurgusu içinde işlevler farklı gerçekleşir.

Ancak, bu boşluk meydana getirme olayı bir sınırla biter, çevrelenir, çerçeveselenir. Bu sınırı ince bir zar olarak düşünürsek, iç mekânın kurgusundan meydana gelmiştir bu sınır, ama hemen bu sınırın dış tarafında şehircilik mekânı vardır, yani buna isim olarak ne verirse verelim, toplumun kullandığı mekân vardır. Bu mekân kurgusunu da mimar ister istemez ele almak ve çözümlenmek zorundadır. Ve bu olay öylesine birbiri içindedir ki, bunun içi burasıdır, dışı burasıdır, içini ben yapayım, dışını ben yapayım yahut da sen yapamaz. Mimarlık bir bütündür. Bu bütünün içinde tabii çok başka şeyler de vardır, ama genelde özet olarak mimarlık bir mekânın, bir boşluğun kuruluşudur ve bu boşluğun kitesinin, sınırlarının ona bağlı olarak, (illa ki onu ifade etmesi şart değil) ama ona bağlı olarak ele alınması ve bir bütün olarak bitirilmesi lazımdır.

Ancak, bazı özel vakalarda, herhangi bir işlevden ötürü bu iç mekân kurgusu başka uzmanlık dallarının da birlikteliğini gerektirebilir. Mesela, eğer bir müzik salonu yapıyorsak, akustik olay bu mekânın biçimlendirilmesinde muhakkak öncelik taşır. Ama akustik olay öncelik taşır diye bir akustik uzmanı binayı, mimarlık yapısını yapmaz. O, bir ekip çalışmasının tasarım aşamasında içine girerek, karşılıklı verileri sunarak, alışveriş yaparak ilişkiler kurarak tasarıma katılır, hatta yönlendirebilir. İç mekânın içindeki olaylar uzmanlık işidir, ama bu herhangi bir binanın iç mekânını dış mekândan, yani dışından soyutlanmasını gerektirmez. Bunu kesinlikle yapmamak lazımdır.

Ben uzun yıllar boyunca Akademide bununla uğraştım. Bu ayırım başka bir olaydan ileri geliyordu. Fransa'daki bir davranıştan, yani iç mekânı bir bezeme olayı olarak görmekten ileri geliyordu. Süsleme mekân kurgusu değildi. Diyelim ki bir kalem işinin, iç mekâna katkısı yok mu? Var. Bütün camilerin içinde bazen boydan boya yazılar var, onun iç mekâna etkisi yok mu, yani payı yok mu? Muhakkak var. Ama mimarlık yapının meydana gelmesinde kitleyle mekân birbirinden ayrılmaz, ayrılmamalıdır.

Bu tabii benim düşüncem, size sunuyorum, olayı böyle görüyorum.

İşveren ile mimar ilişkisine gelince.

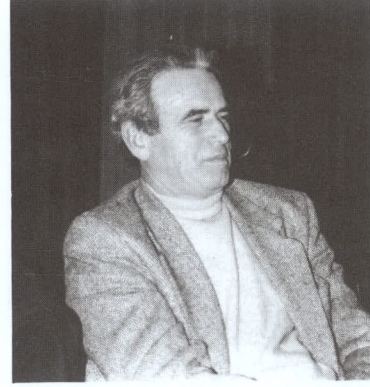
Bu toplantıya girmeden değerli meslektaşım Güngör'le çok konuştuk. Ersen ile de her fırsatta konuşuyoruz. Bu ilişki çok önemlidir. İşvereni tanımlamaya çalışalım; kimdir işveren, nasıl bir kimliği vardır? Yine bu işverenle ilişki kuracak olan mimarın da bu konu ve ilişkilerde görevi nedir? Hakikaten Ersen'in söylediği gibi "işveren mimardan ne bekliyor, nedir mimar, kimdir?" Eksenin iki ucu burada görünüyor, diyelim ki başlangıçta bir işverenin bir yeri olacak, arsası olacak ki mimara gitsin, yoksa gitmez, yani yapı eylemine girişecektir. Bu işveren böylesine bir eyleme girişirken gereksinmesi nedir; konut mu isteyecektir, konutun içinde yaşayacak mı? Bu bir kişi midir, bir aile bazında davranan bir kimliği mi vardır? Yoksa, bunu aşalım, mesela bir şehir bazında bir gereksinme mi, bir konser salonu mu söz konusudur? Bu konser salonunun meydana gelmesinde işverenin kimliği nedir? Ve bu kimlikteki bir işveren bu yapıyı yaptırırken, yapıyı yapacak olandan ne bekliyordur, nasıl bir işlev bekliyordur?

Öztürk Başarır

Güngör Kaftancı

Ersen Gürsel

Ülker Seymen

Pendik Villa 1964, Utarit Izgi, Asım Mutlu, Esat Sümer

Ayrıca, hepsi de söz konusu olsa, mimar bütün yaptığı işlerde emeğini harcarken sadece bu işverene mi bağlıdır?.. Başka bir yere karşı sorumluluğu yok mudur?.. Yani, bu işverenin dışında kalan, toplumun içinde yaşayan insanların o çevreden geçerken, o binayı kullanırken veyahut da kullanmаса dahi, o genel mekân düzeni içinde dolaşırken bunun etkisinde kalmayacaklar mıdır?

Biz mimar ile işveren ilişkilerini uca uca çekerek, böyle sadece bu ikisinin arasında bir ilişki olarak tanımlayamayız. Bu ilişki karmaşık bir ilişkidir, bütün toplumu ilgilendirir. Onun için, demin gösterdiğim şemamda hep işvereni koyuyorum, kimlikleri değişiyor, mimarı koyuyorum, ama bunların işbirliğinden meydana gelen olayın çevreyi ve toplumu etkilediğini de vurgulamaya çalışıyorum.

Şimdi iki ucu başka açıdan değerlendirecek şöyle olabilir: İsterseniz bir konuta irca edelim bunu; bir konutun sahibinin bir arsası vardır, o arsayı aktif duruma getirmek ister. Bu konutta olduğu gibi başka binalar içinde söz konusudur. Şehircilik bazında yapılmış bir planlama varsa (ki normalde bu), o arsa yine bir bölge içinde belirli işlevi karşılamak üzere düşünülmüşse, bunun sahibi -Konut için diyelim- tamam, programını; kendi yaşayacaktır. İki çocuğu vardır, bu çocukları yatırmak isteyecektir vesaire. Yani, kendine göre bir programı vardır. Böylesine bir programı kendi ihtiyaçlarına göre düşünebilir.

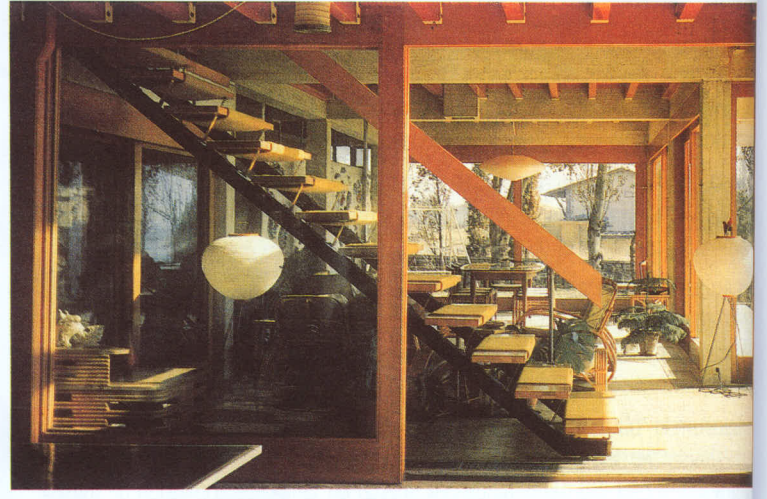
Bunu yaptırmak için de parası vardır, ondan sonra bunu kim yapacak?.. Birini bulacaktır. Ama, bu birini ararken şöyle düşünebilir: "Arsa benim, para benim, içinde ben yaşayacağım, mimara para da ödeyeceğim. Al mimar bey şu paraları, yahut mimar hanım al şu paraları, derhal benim istediğim şeyi yap. Bunun içinde işlev de var, zevk de var, çünkü yapı benim." Bu bir uç.

İkinci uç şu: Bir mimar böyle bir olayla karşılaştığı zaman şöyle davranabilir: "Tamam arsa onun, para onun, yapı onun, ama ben mimarım. Buraya ne nasıl yapılır ben bilirim. Bana kimsenin de karışmaya hakkı yok. Özellikle ve de bu bina yapılırken ben bu binayı şöyle istiyorum, böyle istiyorum; bunu tanımlamaya hakkı yoktur. Benim telif hakkım var, ben mimarım, sadece ben karar veririm bütün bunlara. İsterse bana yaptırmasınlar." Bu da ikinci uç.

Bunların ikisi de sakıncalı, yani ikisi de olmamalı. İşte onun için bir yapının meydana gelmesinde bir iletişim söz konusu olmalıdır.

Daha başlangıçta mimarını seçerken, seçen insan o mimarın özelliklerini, yaptığı binaları, davranışını, düşünce sistemini, ahlak koşullarını bilmelidir. Yani, nasıl bir insandır, sözünde durur mu durmaz mı? Aynı şey mimar için de geçerlidir. Ben bu işbirliğini yapacağım; bu küçük evlilik gibi bir şey. Bu evlilik en azından bir sene iki sene sürecek. İki sene zarfında benim başım ağrıyacak, onun başı ağrıyacak. Ben bir şeyi böyle yapalım diyeceğim, o başka türlü diyecek.

Bizim acaba birbirimize olan davranışımızda bunu çözebilecek miyiz?.. Esasında bunu iki taraf da böyle düşünmeli. Eğer bu gerçekten herhangi bir sebepten dolayı çok ters geliyorsa, o zaman işveren veya mimar bu işbirliğini yapmaya girişmemeli. Bunun için de, tekrar ediyorum, mesela 10 mimar aynı işi yapabilecek birikimdedir. Ama bu 10 tanesinin içinde belki sadece bir tanesi o işverene bu ilişkileri sağlıklı

yürütebilecek niteliklere sahiptir. Mekânsal kurguda teknik özellikler ve bilgiler dışında, insan ilişkileri de söz konusu. Mimarlığın kavram olarak insan ilişkilerini planda tuttuğunu söylediğimizde işte bunu kastediyoruz.

Ben kişisel olarak işverenle bu ilişkiyi kurmaya çalışırken anlatıyorum, onu b linçlendirmeye çalışıyorum, yazılarımı veriyorum; hatta demin söyledim, Cengiz yazılarını veriyorum, Cengiz'in mesela örneğini veriyorum. Bazen Abdurrahman Hancı'nın örneğini veriyorum, nasıl böyle yapmış diye Şevki'yi anlatıyorum. Bütün bunları, benim dışımda da meslektaşlarımın nasıl yaptığını anlatıyorum ve bilincine getirmeye çalışıyorum. Genelde, en azından bir süre sonra bu ilişki kurulabiliyor sağlıklı oluyor, ama zaman zaman sigorta atıyor, başka.

Evet ilişkilerin çok yoğun olacağı tasarım aşamasında bu ilişki nasıl sürecek? Çünkü, tasarım aşamasında çok önemli bir tuzak var. Bütün bu görüşmeler oluyor ilişkiler kuruluyor da. İletişim kurma aracınız mimarlık lisansı oluyor. Bu ne kadar gelişmiş bir teknikle olursa olsun binanın kendisi değil. İşbirliği yaptığımız bu mekân kurgusuna alışık olmayan, kurgunun şekline, ifadesine, yani proje dediğimiz olaya alışık olmayan bir insan var. Konuştuğunuz zaman, sizin sözünüzün ne kadarını anlatıyor, ne kadarını iletebiliyorsunuz? İşte onun için ben işverenin eğitilmesi, bilincendirilmesi konusunu da, yine bir defa daha tekrar ediyorum, çok önemli görüyorum. Çünkü, siz anlıyor zannediyorsunuz, anlamıyor. Ben plandan anlamıyor zaten. Plan anlaşılacak bir şey değil, plan bir izdüşümdür. Plana gelince kadar daha neler var mimaride. Onu biz plana irca ettiğimiz zaman bir izdüşüm, genelde üçüncü boyut yok. İşte bu nasıl olacaktır?..

Şimdi, benim karşılaştığım vakalardan bir kısmında işveren (birkaç örnek göstermeyeceğim) gerçekten programı yaptıktan sonra bana hiç karışmıyor. Ben doğrusu bunu çok olumlu görmüyorum. Çünkü, karışmıyor da, hiçbir şey de söylemiyor kendi yazışmasının detayını vermiyor. Ama, diyor ki; benim işte böyle bir arsam var, arsana verileri bu; "ihtiyacım bu" diyor, "bunu sen yap" diyor. Yap derken yani bina bitene kadar da karışmıyor hakikaten, böyle örnekler var.

Bunu mimar olarak demin çizdiğim iki ucun ortasında dahi görmüyorum. Benim işverenenden beklediğim, bilinçli bir insan olarak gerçekten benim daha önce yaptığım yapıları, hatta o yapıları yaparken ki davranışımı bilsin, mekân kurgularını, kullandığımız teknikleri, malzemeleri, binayı nasıl meydana getirdiğini bilsin.

Bir malzeme seçerken mesela niye o malzemeyi seçiyor da başka malzemeyi seçmiyorum, ona anlatıyorum. Bir odayı aydınlatırken niye odanın ucundan aydınlatıyorum da yanından aydınlatmıyorum, mesela onu anlatıyorum. Bu benim müşterimle ilişkilerimin ana hattı. Her şeyi anlatmayı tercih ediyorum. Bazen yapıya götürüyorum başka yapılara götürüyorum, aynı anda mesela başka yapılar, benzeri yapılar yapıyorsa, onlara götürüyorum. İşçiler önemli o ara işçiler bir şey soruyor, işçiler davranışımı da izliyorlar.

İlişkileri bence sağlıklı yolda yürütmenin kendi karakterime de uyan biçimi bu, örneğinden hoşlanmıyorum. Ama, bu sınırı aşan müşterim olursa onlarla savaşıyorum. Yani, ödün vermiyorum ve anlatıyorum niye ödün vermediğimi, bunun bir kaprisi

Burgaz Ada, İkiz Villa 1968, Utarit İzgi

layı olmadığını. Ama özellikle paraya dokunduğu zaman, hakikaten olanağı yoksa, illa ki hayır bu malzemeyi kullanacaksın da demiyorum.

Çok yakınlarımla binalarını yaptığım zaman bile, dostum, arkadaşım, onlarla bazen böyle çelişkilere düşüyoruz, tartışıyoruz. Sonra bazen ben peki diyorum, bazen onlara peki diyor.

Güngör Kaftancı mimarla işveren ilişkisi konuşulunca çok engin tecrüben var. gerçekten, 40 yıllık meslek insanısın. Bulduğun bölgenin koşullarıyla benim bu söylediklerimde farklı mı?... Yahut da kimlikler farklı mı?..

GÜNGÖR KAFTANCI- Tabii bildiklerimi ben de söylemeye çalışayım. sizin işveren ve mimar arasındaki ilişkiler için kendi deneyimlerinize, söylediklerinize ben de tamamen katılıyorum ve öyle düşünüyorum. Ancak, ülkemizde toplumsal düzey çok dalgalanan bir durumda. Bu diyalogu kurabilmek her zaman kolay olmuyor. Bu diyalogun kurulabilmesi için işverenin ve mimarın kültürel düzeyleri arasındaki en azından diyalog kurabilecek bir ortamın oluşması son derece önemli. Bu farklılık, sadece bir bölgedeki işverenlerin kültürel düzeyleri, ekonomik düzeylerinde değil, ülkenin farklı yerlerindeki toplumsal yapıda da farklılık gösterir. Ben önce onu işaret etmek istiyorum. İzmir örneği. İstanbul ve Ankara'dan oldukça farklı sanıyorum. Çünkü, ben hep İzmir'de mimarlık yaptım. İzmir'e ilk geldiğim yıllarda İzmir kent olarak çok eski sosyal yapısından kaynaklanan, levantenlerin çok bulunduğu, dolayısıyla mimar-ışveren ilişkilerini Batılı ölçüklere göre oldukça üst düzeye çıkarabilmiş bir kentimizdi diğer büyük kentlerimize nazaran.

Örneğin, konut yapılarını veya konut kompleksi olan apartmanları, konut birimlerini İstanbul'da ve Ankara'da mimar dışındaki -ki o zaman mimarlar çok azdı- kalfalar yürütürken, mimarın hemen hemen buna hiçbir katkısı olmazken İzmir'de farklı bir durum vardı. Mimar-ışveren ilişkisi, kanımca çok daha sağlıklıydı. Mimarların bu kültürel diyalogu kurabilmeleri daha olanaklıydı ve bu o zamanlar için, yani bundan 35-40 yıl önceler için İzmirli mimarlara bir ayrıcalık getiriyordu konut yapımında. Fakat, zaman büyük kentlerimizin süratle değişmesine neden oldu. İzmir'de bugün Ankara'dan ve İstanbul'dan artık farklı değil.

Buna mukabil mesela Ankara'daki mimarlık bürolarının çoğunun konut dışı işler yaptığının farkındayız, çoğunun, tabii hepsinin değil. Daha çok kamu yapılarına, nitelik olarak da değişik yapılara yöneliyor oradaki arkadaşlarımız. İzmir'deki arkadaşlarımızın bu şansı pek yok.

Dolayısıyla, Ankara'daki mimarlık bürolarının işveren ilişkisinde asıl önemli sorun; kamu yapılarının sahibi durumunda görülen devlet daireleri ve oradaki mimar arkadaşlarımız, teknik bürolar, fen büroları vesaire.; yani bir büyük yapının, bir kamu yapısının nasıl olması lazım geldiği, bu projelerin yapılması safhasında, tasarım safhasında, uygulamaya daha geçmeden bütün aşamalarında karşımızda işveren o-

arak yine meslektaşlarımızdan olan, ama ne yazık ki çoğu zaman çok farklı davranışlar içinde olan bir grupla karşılaşıyorsunuz. Özellikle genç arkadaşlarımıza bunun tehlikesini ben hatırlatmak istiyorum, katılırsanız eğer. Bunun mutlaka değişmesi lazım. Yani, mimarlıkta bir de mimarın geniş özgürlük hakkı vardır, tasarım hakkı vardır. Ama, ülkemizde özellikle kamu yapılarının tasarımlarında, devlet dairelerindeki meslektaşlarımızın büyük bir bölümünün dışardaki bir konut yaptıran işverenden daha fazla diyalogsuzluğa gittiğini ve olumsuzlaştırdığını, ne yazık ki ben deneyimlerimle edindim, hepiniz böyle değil mutlaka. Mutlaka birçok arkadaş bu diyalogu çok iyi sürdürmüştür, çok iyi yürütmüştür.

Ben şimdi bunu söyledikten sonra, böyle bir aksaklık var mı acaba, varsa bunun düzeltilmesi için ne yapmalıdır ve bunun optimum noktası nasıl bulunmalıdır; bu konuların tartışılmasının hem sadece mimarlık açısından değil, ülke yararı açısından da çok önemli olduğunu düşünüyorum. Bu konuyu da tartışsak iyi olur sanıyorum. Çünkü, benim deneyimlerim hep olumsuz oldu. Mutlaka böyle değildir, çok olumlu olanlar vardır. Çünkü, çok başarılı büyük kamu yapıları da yapılıyor. Ama bu diyalogda bir kötü yan olduğunu işaret ederek sadece sözümü bitirmek istiyorum.

Sağolun.

ÖZTÜRK BAŞARIR- Şimdi efendim, ben Güngör beyin paralelinde biraz daha genişleterek tartışmayı devam ettirmek istiyorum.

Şimdi ülkede, büyük kentlerde hızlı bir yığılma var; kentleşme diyemeyeceğim de yığılma var, nüfus yığılması var. Onların da barınma sorunlarının çözülmesi var; gecekondunun dışında imar sınırları içerisinde yasal olarak yapılan yapılarla ilgili. Bu sorunların çözümünde gayet tabii yasadan dolayı, mimara gitmek zorunluluğu var, mimara birtakım projeler çizdirmek zorunluluğu var. Odaya şu anda kayıtlı mimar sayısı 24 bin. Bu 24 bin mimarın içerisinde serbest olarak çalışan, proje üreten büro sayısı da Türkiye genelinde konuşuyorum- 8 bin, 10 bin civarında.

Sayın Hocamın anlattığı işveren-mimar ilişkisi içindeki, o tanım içerisindeki mimar sayısı bu rakam içerisinde acaba ne kadar?.. Daha önce böyle söyleşilerde birtakım şeyler konuşuluyordu, hep bunlar azınlıkta, çok çok azınlıkta kalıyorlar.

Şimdi, mutlaka bu az sayıdaki yapılaşmada herkes aynı mücadeleyi gösteremeyebilir, aynı direnci gösteremeyebilir ve bu hızlı yapılaşma içerisinde gidişata ayak uydurarak şu tartışmayı da yapıyorlar. Örneğin geçenlerde bir tartışma vardı bizim şubemizde. Bir arkadaşımız dedi ki; "En iyi mimar en hızlı çizen mimardır." Böyle bir yeni tanım getirdi. Şimdi, bu şekilde ele aldığınız zaman o zaman mimarla mimar bir defa anlaşamıyor; yani bırakın mimar-ışveren ilişkisindeki anlaşmayı, karşılıklı özveriyle veya anlayış içerisindeki bir proje elde etmeyi bir defa mimarla mimar aynı noktada birleşemiyor bile.

Böyle bir ortam içerisinde, piyasa mekanizmasına göre fiyat indirimleriyle aldığı para

karşılığında proje yapan mimarlar var. Türkiye'nin geleceği bakımından, Türkiye'deki mimarlığın, Türkiye'deki yapılaşma süreci içerisinde mimarın ağırlığının gerçekten olabilmesi için nasıl bir eğitim gerekli, nasıl bir ilişki gerekli ben daha çok o konu üzerinde Hocamızın görüşlerini istiyorum. Diğer görüşlerine tamamen katılıyorum. Hakikaten ilişki kurabileceğimiz, diyalog kurabileceğimiz kişilerle, mimar elinden gelen çabayı göstermelidir, yapabilir, fakat diyalog kuramıyorsunuz zaten, bunu nasıl aşabiliriz?..

ERSEN GÜRSEL- Şimdi efendim, yasal çerçeve içinde, eğer mesleğe yeni başlamışsak ve özel kişiyle bir iş yapıyorsak Maliyeye karşı, iş yaptığımız için sorumluluğumuz var, mükellef oluyoruz. Fakat, eğer bir kamu kurumundan bir iş almışsak, o zaman bizim serbest meslek olmamız hiçbir şey ifade etmiyor, yaptığımız iş bir ticari iş olarak tanımlanıyor, Ticaret Odasına kayıtlı olma zorunluluğu ortaya çıkıyor. O zaman bakıyoruz ki; bizim yaptığımız iş esasında ticari bir iştir. Şimdi, başlıyoruz kendi aramızda; bizim yaptığımız iş ticari bir iş değildir, başka tanımlı bir işdir diye. Fakat, yasal bir çerçeve içinde hakikaten ticari bir iş gözüküyor. Şimdi, o zaman bakıyoruz, mimarlar sadece proje üreten meslek mensupları mıdır?.. Hayır, öyle değil. Mimarlık mesleğinin genel tanımında, teknolojisi ne olursa olsun, toplumsal örgüt özelliği ne olursa olsun, bir yapı yapma sanatının bir elemanıdır mimar. Şimdi, olaya böyle baktığımız zaman, proje hizmetinin de mimarlar için o yapının yapıma süreci içinde bir araç olarak kullanılması gerekir. Onlar bizden proje istiyorlar; oysa biz gizli olarak içimizde, o projenin sonucu yapıyı düşünmeye başlıyoruz, saklı içimizde. Dolayısıyla, zaman zaman içimizdekileri onlara aktarmıyoruz, bekliyoruz, işin öbür aşamasını bekliyoruz.

Şimdi, peki, işverene bu durumu nasıl aktarabiliriz?..

İşverene biz bu durumu ancak şöyle aktarabiliriz: İşveren bizden çoğu kez, -Kamu yapıları için söylemiyorum tabii- eğer becerebiliyorsan al bu yapıyı da sen yap diyor. Esasında bir mimara düşebilecek en güzel ortamlardan bir tanesi, tasarladığı projeyi gerçekleştirme imkanı bulmuş olması. Ama, bu süreç içinde işverenle birtakım tartışmelere girebilir. Ama, kamu yapıları söz konusu olduğu zaman, o zaman iş farklı boyutlardadır.

Bu iş bir proje hizmetidir. Artık mimarın konumu, o projenin uygulanma sürecinde yapabilirse kontrollüğünü yapmasıdır. Başka yapacağı hiçbir şey yok.

Şimdi, mimari bürolarda çoğu kez bununla karşı karşıya bulunuyoruz: Ben kendi işlerimden anlatayım. Biz o projelerin süreci içinde arkadaşlar birbirimize kızıyoruz, kırıyoruz, ters şeyler söylüyoruz, kendi kafamızda bir şeyler oluyor; günün birinde geliyor işveren diyor ki, "Çok teşekkür ederim, ben bu işten vazgeçtim" diyor. Şimdi, böyle düşünüyorsunuz. "Yahu biz niye birbirimizi kırdık, niye bütün bunları yaptık, ne gereği vardı?.." Ama, işveren daima mimarlık hizmetini bir proje hizmeti olarak tanımlıyor. Biz farklı boyutlarda o proje hizmetini alıyoruz, toplumsal sorumluluğun çerçevesini değerlendirmeye çalışıyoruz.

Eğitim tek yönlü bir olay değil; toplumun da eğitilmesi bu konuda önemli. En büyük işveren devlet bugüne kadar. Fakat, devlet için mimarlık sadece proje üreten bir meslek kurumu olarak görülüyor. Bu durumda eğer bunları aşabilen meslektaşlarımız varsa, onlar hakikaten özeldirler. Fakat, mimarlık mesleğinin özünde proje hizmetini bir araç olarak görebildiğimiz sürece, ben sanıyorum daha sağlıklı ve doğru yapılar ve çevreye uyumlu yapı yapma fırsatını ve heyecanı her zaman taşıyabiliriz gibi geliyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?..

ÜLKER SEYMEN- Sayın Hocam, benim bu söyleşideki konumum sanıyorum biraz farklı diğer sayın meslektaşlardan ve sizlerden. Ben hayatımda hiçbir zaman için fiilen uygulama içinde bulunmadım. Sırf eğitim kapsamında çalışan bir mimarım ve yine eğitim içinde de bir mimar olarak, mimarlık eğitimi içinde değil, şehir planlama eğitimi içinde yer alan bir eğitimciyim.

Bu özellik açısından, sanıyorum tartışmayı doğal olarak bir başka boyuta çekeceğim. O konuda sizin engin deneyimlerinizden yararlanmak istiyoruz hepimiz.

Siz gerek mimarı, gerek mimarlığı, gerek mimarlığın eylem alanlarını çok geniş çerçevede ve oldukça esnek bir kapsamda ele aldınız kavram olarak ve bu geniş kavramsal çerçeve içinde yine mimarın çeşitli konumlarını eksiksiz olarak yerine oturtunuz. Mimarın kamu görevi var, mimarın işverenle karşılıklı mesleki ilişkileri var, ticaret ilişkileri içinde konumu var, hem işverene, hem topluma karşı etik sorumlulukları var. Dolayısıyla, mimar çeşitli konumlarda, çeşitli roller içinde yer alan

Nova Baran İş Merkezi, Şişli 1989, Utarit İzgi, Ataman Demir, Nihat Gök

ve içinde yer aldığı bu rollerde de kendisinden belirli davranış biçimleri beklenen bir kimse.

O zaman, böyle bir kişiliğin ve böyle bir kişinin eğitiminin nasıl olması gerektiğini ben size sormak istiyorum ve bu konuyu biraz daha açıklamanızı rica ediyorum bu ortamda.

Çünkü, yine dediğiniz gibi mimarlık eğitimi, tabii planlama eğitimi, endüstriyel tasarım ve benzeri bir takım şeyler, mekanın organizasyonu ile direkt ilişkili olan farklı ölçekli düzeylerde etkinlikte bulunan kişilerin eğitimi bir formasyon olgusudur dediniz. Eğitim süreci, belirli bilgilerin aktarıldığı, öğretildiği bir süreç değildir, onu talep edebilir, onu gerçekleştirebilir.

Bu anlamda, topluma karşı sorumluluğundan özel kişilere kadar sorumluluğa inen çeşitli örgütler içinde mimarın çağdaş eğitimi konusunda bizi bir miktar daha aydınlatır mısınız?..

UTARİT İZGİ - Şimdi, biraz toplamaya çalışayım...

Güngör'ün söylediği olayı ben de çok iyi hatırlıyorum. İzmir'de farklı bir davranış vardı. Bunun öncüsü Rıza, Alp, Faruk vesaire yanılmıyorsam, bu değerli meslektaşlarımız yapıyı kendileri gerçekleştiriyorlardı. Auguste Perret çok şöhretli bir mimar, ama asıl büyük şöhreti, yapıyı meydana getirmesinde. Kendi yapıyor yapıyı. Sistem biraz farklı bizde. Yine bir işveren var veyahut da işveren de yok; arsayı buluyor, satın alıyor herşeyi bitirip isteyene, beğenene satıyor.

Bazı ülkelerde, mesela Belçika'da bir mimar hem o yapının taahhüdünü, hem tasarımını yapamaz, yasal olarak yasak. İstersen tasarım yap, istersen tasarımı yaptırarak başka bir organizasyon kur. Ama, aynı kişi veyahut da kurumlaşma üstüne bir sistem

her zür olc kav lıyc rur dat tını yür am iş y öde hib Özt öyl yor aly koş bir Yar sağ bur zim Gür mes mir silc Bu tekl nok dah zuki yim mes olm baki Bu (şım Şim mar yor, tanı mış ama Bayı dedi dost şıyo Mim diyo yapı farklı koru göre Sadi zasy Şim için düşü yaptı davr

hem yapının tasarımını, kontrolünü, hem de gerçekleştirilmesini yapması zor. Ö-zünde tasarımcıyla gerçekleştirenin görev, yükümlülük ve sorumluluklarının farklı olduğundan kalkan bir düşünce içinde benim yaptığım sistem ise, yine mimarlık kavramı içinde emaneten yürütülen sistem. Yani, ben işçi buluyorum, malzemeyi alıyorum, ödemeleri yapıyorum mal sahibinin hesabına; bütün anlaşmaları yapıyorum, ama mal sahibinin hesabına. Kendim taahhüt yapmıyorum. Bununla ilgili tabii daha çok vakit ayırdığımda daha farklı bir ücret alıyorum. Hem emanet, hizmet ücretini alıyorum, hem proje ücretimi alıyorum, kontrol hizmetimi alıyorum, ayrıca iş yürütme, organize etme, malzeme alma, işçi bulma vesaire işleri de üstleniyorum, ama bunun karşılığında başka bir para alıyorum. Ama, bu yolda ben ticari kavramda iş yapmıyorum. Yasal yönü diyelim; mesela öyle işler var ki bende banka çeki var, ödemeleri onunla yapıyorum. Ben imza atıyorum, ama hesap benim değil, mal sahibinin. Bu farklı bir olay.

Öztürk beyin işaret ettiği nokta tabii var; var ama, bizim toplumumuzda her alanda öylesine sağlıksız durumlar var ki, gerçekten bizim meslektaşlarımız bu olayı yaratıyor. Yani, proje çizimi için bir kere yasal olarak belirlenen asgari ücretin altında para alıyor, ama hizmet olarak da o asgari ücretin dahi alınabilmesi için ortaya konan koşulları yerine getirmiyor; yapması gerekli olan mesaiyi yapmıyor, sadece şeklen bir imza sorumluluğu alıyor.

Yani, olay yok demiyorum, var ama, ne yapalım, bunu esas alamayız. Bizim esasında sağlıklı bir sistemi dikkate almamız lazım. Bununla savaşmamız lazım, Odanın mesela bununla savaşması lazım; Odanın hizmetlerinin içine giren bir şey. Eğitilmesi lazımsa eğitilsin.

Güngör'ün işaret ettiği çok önemli bir nokta var. Bizim bir kamu hizmeti yapan meslektaşımız o sistemin içine mimar olarak girdiği zaman, biz de tasarımcı olarak mimarlık hizmeti yapmak üzere bir görev üstlendiğimizde kendini o kurumun temsilcisi olarak değerlendiriyor. Yani, benim de temsilcim olarak değerlendirmiyor ki. Bu toplumsal bir bozukluk. Sadece projeyi yapan ve bu görevi üstlenen mimar desteklensin, böyle bir şey demiyoruz. Gerçek nasıl olması gerekiyorsa, kim hangi noktada ne yapması lazımsa onu sağlasın. Yani, bir genel müdürün, diyelim ki biraz daha gözüne girmek için, biraz daha yüksek para alabilmek için, meslek adına bozukluklara yol açmasın. Ben mesela kendi hesabıma kamu hizmeti yapmaya tövbeliyim. Çünkü, absürd hareketlerle karşılaşıyorum. Davranış o kadar sağlıksız ki; mesela bir pencere detayını tashih ediyorlar, böyle bir pencere olmaz diyorlar. Böyle olmaz diyen insan hayatında hiç pencere yapmamış. Sonra bir gün bir tanesine baktım niye bunu yaptı diye, siciline baktık, ince yapıdan başarısızmış...

Bu dert var. Ama tekrar ediyorum, bir mimarın yapıyı yapma esnasında ağırlığını taşımasını ben doğrusu çok tercih ediyorum.

Şimdi, Ersen'in işaret ettiği çok kritik bir nokta var. Yine kamu hizmeti yaptığınız zaman, sizi proje hizmetini ticaret olarak görmeyi bırakın, sizi müteahhit olarak görüyor, yüklenici diyor, sözleşmeyi de öyle yapmaya kalkıyor, sözleşmede tanımlamanızın karşılığında yüklenici diyor. Nasıl olur bu, bir de yarışma kazanmışsanız nasıl olur?.. Benim ne ticari sicilim var, ne statüm öyle, "Siz projeyi yapın, ama bizim formülümüz bu, bunu böyle yapıyoruz..." diyorlar.

Bayındırlık Bakanlığı böyle davranıyor. Bayındırlık Bakanlığının en azından o devre-deki bazı meslektaşlarımızda, hepsi demiyorum, bazı meslektaşlarımızda değerli dostum Güngör'ün söylediği gibi, bir işi yapmak için değil yaptırılmak için uğraşılıyor.

Mimarlığın bütün bu aşamalarda, çok farklı işlevler gören bir kimliği var. Tekrar ediyorum ki, ben yapı yapan mimarı ayıplamıyorum, müteahhitlik yapan mimarı ayıplamıyorum; aksine, gerçekten böyle olması lazım, keşke bunlar çoğalsa. Ama, farklı bir meslek bu, başka bir olay. Tasarım yapan ve o tasarımının yasal haklarını koruyan, telif hakkını koruyan bir mimarın dışında, o mimarın yapması gerekli olan görevin dışında bir işlev. O da kutsal, tamam. Nitekim böyle mimarlık kuruluşları var. Sadece yapı yapıyor, proje dahi yapmıyor. Bazen kendi içlerinde farklı bir organizasyon kuruyorlar, ona yaptırıyorlar.

Şimdi konumuza girmiyor ama, çok kısa değineceğim; mimarlığın eğitimi işte onun için esnek olmalı. Yani, mimarlık mesleği meslekten fazla bir yaşam biçimidir, bir düşünce sisteminin meydana gelmesidir. Mimar böylesine bir kimliktedir. Ama, yapı yaptığı anda, bu yapıyla yoğunlaşan davranışa girer, yazı yazdığı zaman başka bir davranışa girer. Yazı yazmanın, o formasyonla yazı yazmanın bir davranışı içine girer.

Beylerbeyi Yalı, Utarit Izgi

İç Görünüş

Cihat Burak gibi, Allah rahmet eylesin, resim yaptığı zaman da onun resminde mimar olduğunun izlerini görürsünüz. Onun için mimarlık bir yaşama biçimi, bir düşünme biçimi ve bir üretime katılma biçimidir ve mesleğin eğitiminde de bütün bu esnekliklerin yer alması lazımdır. Yani, "Bütün üniversiteler böyle olmalıdır, üniversitede dersler böyle olmalıdır, şu kadar saat olmalıdır, böyle oturmalıdır, böyle yatıp böyle kalkmalıdır, böyle yemek yemelidir" olmaz. Onun için, bunun esnek tutulması zorunludur.

Şimdi, hemen son bahse "uygulama"ya geçiyorum.

Uygulama, yani bir binanın gerçekleşme olayı. Mimar muhakkak bunda ders alacağından emin olmalıdır. Yapının yapılma koşullarını ayarlayarak, onu kontrol ederek, o koşulları sağlayarak bu yapının başında bulunmalıdır ve bunu gerçekleştirmelidir. Yapının şu anda birbirinden soyutlanmış olan proje hizmeti ve kontrollük hizmetinin birleştirilmesinin ana nedeni budur. Yani, bir anlaşma yaptığın zaman bu işin proje ile birlikte kontrolünü de tasarımcının yapacağı bir belgeyle, iki tarafın rızasıyla tescil ediliyor.

Mimar şantiyede bu binayı meydana getirdiği için, işverenden fazla başka konularda ilişkiler kurmak durumundadır. Yapının yapılmasını gerçekleştirmek üzere daha fazla emek ağırlıklı hizmet sunmaktadır, ama büyük çatışma bu aşamada oluyor. Yani bu aşamada kazara, işte demin tanımladığım, ben projeden anlamam diyen veyahut da tam anladı dediğiniz anda eğer o anlamamış, yapılacak şeyi görememiş; işveren yapıya girip de yapının mesela odasını küçük gördüğü zaman, "bunu büyütün" demek hakkını da kendinde gördüğü zaman çingir kopuyor. En büyük çatışma burada oluyor. İşvereni onun için bilinçlendirmek gerekli. Gerçekten ben bunu sağlamak için çok çaba gösteriyorum. Bir ölçüye gelince kendi içinde soyut bir ölçü olamaz. Yani, bir ölçü başka bir ölçüye bağlıdır. Tıpkı çok ışıklı bir yerden daha az ışıklı bir yere geçtiğiniz zaman, orayı gerçekten daha az ışıklı görürsünüz veyahut da aksine normal ışıklandırılması gereken dozda aydınlatılmış bir mekândan çok fazla aydınlatılmış bir mekâna girdiğiniz zaman şaşırırsınız.

İşvereni ne kadar şantiyeye sokmazsak o kadar iyi diyeceğim, o da çok iyi değil, çıkıyor çünkü.

Bu mimarların kaderi. Bazı meslektaşlarım bunu aşılıyor, inanıyorum da böyle olduğuna. Ama düşünün ki Le Corbusier'in yaptığı uygulamada, PHILIPPE BOUDON'un da belgelediği gibi "Pessac" da yaptığı evlerden bir tanesi bile onun yaptığı tasarım çizgisi içinde kalmamış, hepsini değiştirmişler ve PHILIPPE BOUDON bunu bir sosyal olgu olarak ele almış yayımlamış, bu kitap ibret verici bir kitaptır. Hepinize tavsiye ediyorum; ne yaparsanız yapın bulun, tercümesi de belki çıktı, lisan bilenler alsın okusun. İşveren ve o bölgenin çevresinde yaşayan insanların kendilerinde gördüğü haklarla ilgili öyle ilgi çekici örneklerle dolu ki ve mimarı da Le Corbusier.

Bir başka örnek işveren olarak Paris'deki Belediye Başkanı'nın sağlıklı yapı değil diye ruhsat vermediği "Armee du Salut" Le Corbusier çok kirli havası olan bölgede yapı yaparken, o bölgenin koşullarında pencerenin açılmayıp, havalandırmayı ancak insan sağlığına uygun olan koşullarda gerçekleştirdiği klima ile sağladığı bu yapıda Belediye Başkanı, (hiç sevmiyor Le Corbusier'yi) o sistemi işletmedi, bina da 45 derece mi, 50 derece mi olmuş; "insan sağlığına zararlıdır, elverişli değildir, bu binada insan oturamaz" demişler ve ruhsat vermemişler. Bu örnekleri bakın mimarın çilesi, dışarıda da sürüyor. Onun için bütün gücümüzle, gerek meslek adamı olarak, gerek örgüt gerek üniversiteler, üniversitelerin araştırma kurumları ve herkes bu savaşa girmeli, bu bilinçlendirmeye ulaşmalıyız.

Meslektaşlarımız da böyle saçma sapan boşa imza atmasınlar. Çünkü asgari ücret tarifesinden aldığınız zaman zaten zarardasınız. O ücretle binayı tanımlanan şekilde ne çizmenize ne o kadar kopya çektiyemize olanak var. Onun biraz üstünde almaya çalışıyoruz veyahut da emaneten yürütmeye çalışıyoruz. Mimarlar Odasının bu şartlarla yapı yapmayın diye meslektaşlarına bir nevi vize vermediği vakalarda, mimar belirli bir parayı almak için bu çizgiyi yırtarsa yapabilecek bir şey yok; o zaman çekeceğimiz bunu, düzelene kadar çekeceğiz.

Evet, şimdi en son konuya geçiyorum. En son konuda da yine çok önemli mesajlar olmalı.

Mimar olarak yaptığımız bir binayı bitirdiğimizde yasal iznini aldığımızda; proje koşullarına uyduğunuzu belgelediğinizde yükümlülüğünüz tamamlanmıştır. Yaptığınız yapı da "eyleme" geçecektir.

İşte mimarın asıl sınanması bu. Hem mimar kendi kendini sınayacaktır, hem de ona bu işi veren kendini sınayacaktır, hem de bir bakıma toplum sınanacaktır. Park Oteli örneğini düşünün; Toplumun bir kitlesi, nefes alamayan bir binayı, bütün o bölgenin havasını kesen, yaşanmaz hale getiren buraya karşı savaş açtı, savaş böyle mi yapılmalı, o başka. Binanın böyle kötü bir sonuç vereceğini o bina gerçekleştikten sonra anlamak kadar sakıncalı bir yol yok. Ama, toplumsal baskı şimdi bazı şeyleri elde ediyor. Bilinçlendirirseniz çevrenizi, görevinizi iyice kendi kendinize de tanımlarsanız, bu işte uzaktan gördüğünüz ışık parlayacaktır ve başarıya gideceksiniz.

Bu son aşamada mimar eğer gerçekten kendi kendini kritik edebiliyorsa, objektif olabiliyorsa ve yaptığı binayı her şeye rağmen, hatta işverenle yaptığı tartışmalarda bir noktada işverenin ne kadar haklı olduğunu görüyorsa; o zaman bu erdeme ulaşmıştır.

Şevki gelir misin buraya? Gel bir mikrofon verelim sana.

ŞEVKİ VANLI- Efendim, Utarit bey az farkla abimiz. Gerçekten dolu dolu bir mimarlık yaşamını geçirdiği için ve tabii çok şey verirken bir şeyler de aldığı için çok güzel konuşmalar yapıldı burada, çok memnunum. Fakat, o kadar geniş ki bu olay, bazı konularda tam mutabık değilim. Mesela, işvereni bilinçlendirmek, bu mümkün değil. Olsa olsa işvereni ikna etmek bir projede, inandırmaya çalışmak yahut o size güveniyorsa o güveni canlandırarak sonuç almak. Yani, düşünün bilinçlenmek öyle büyük bir olay ki; bir işvereni birkaç ayda mimarlık konusunda bilinçlendirmek mümkün değil. Zaten teker teker binlerce insanı bilinçlendirmek mümkün değil.

Nitekim, biz ne kadar bilinçliyiz, bizim gençlerimiz ne kadar bilinçli, okullarda ne kadar bilinçlendirebiliyoruz?... Hepsi ayrı ayrı sorun. Şimdi tek çare, kültürel bir düzeyin doğması bir ülkede. Kimisi buna burjuvalaşmak diyor, kimisi kültürel gelişme diyor. Tabii bunun yanında mali gelişme de çok yardımcı oluyor. Mimari, fakirlikle birlikte her zaman yürümüyor. Yani, Nijerya'da yürüyor belki ama, herkesin kendini evini yaptığı bir düzenin dışına çıkıldığı zaman mali imkanlar da etkileyici oluyor.

Şimdi efendim, mesela Türkiye'de Sayın Cumhurbaşkanı... Bülent Neydi?...

UTARİT İZGİ- Bana niye soruyorsun?.. (Gülüşmeler)

ŞEVKİ VANLI- Efendim, Bülent Ersoy ile fotoğraf çekilecek deniyor ve bütün gazeteler basıyor bunu. Ama, bir İsmet Paşa bir zamanlar mimarlarla çalışırken fotoğraf çektiymişti. Yani, biz tek parti zamanının özlemine burada dile getirmiyoruz, ama bu çoğulcu dünyanın bazı pespayeliklerini de görmezden gelemez. Mesela, Cumhurbaşkanı sanatçılara davet verdiği zaman, acaba Utarit bey siz davet edildiniz mi?..

UTARİT İZGİ - Hayır.

ŞEVKİ VANLI- Oldu, benim bir arkadaşım vardı, onun vasıtasıyla bir defa gittim orada da Behruz Çinici'yi gördüm, başka yok.

Mesela, Atatürk Safiye Ayla'nın sesinden hoşlanmış ama, onunla fotoğraf çekilmiyordu herhalde, yani sanatçı diye onu tebrik etmiyordu.

Bu çoğulcu durumda bizim mücadelemiz de çoğulcu düzene uygun şekilde olmalı.

Mesela, dergiler çok sayıda artıyor, bir patlama var. Kitaplar yayınlanmaya başladı. Bir gün insanlar da biraz okumaya başlayacaklardır herhalde. Bu şekilde, toplu bilinçlendirme olacaksa olacak, tek tek olamayacak.

UTARİT İZGİ- Esasında ben bu açıdan zaten bilinçlendirmeyi kastettim. Yani bilinçlendirme dediğim, teker teker adamların bilinçlendirilmesi yerine, bu görevin mimara bırakılması gerektiğini bir müşteriye anlatabilme çabasına giriyorum.

ŞEVKİ VANLI- Efendim, mimara bırakmak da o kadar kolay değil. Adam ayakkabı almıyor, kravat almıyor. Mesela, ayakkabı olsa bu sene moda magosenler diyecek herhalde satıcı, o da inanacak. Ama, öyle değil. Hayatında yaptığı en büyük yatırım belki yapıyor, bir defa yapacak, onunla mutlu olacak yahut mutsuz olacak. Yani, mimara da böyle pat diye bırakmak o kadar kolay bir şey değil. Çok bilinçli olması veya hakikaten kültürel bir tavır içinde olması lazım ki bırakabilsin.

Mesela, ben Bedri Baykam'a, doğrusu çok bozuluyorum o adama.

UTARİT İZGİ - O da sana bozuluyor. (Gülüşmeler)

ŞEVKİ VANLI- Son bir sözünü duydum, çok hoşuma gitti, her şeyi halletti o söz. Diyormuş ki; "Ben tablolarımı zamanla kaybolan boyayla yapıyorum" diyormuş ve

hallediyormuş böyle. (Gülüşmeler)

Ama binaları öyle yapmak mümkün değil tabii. (Alkışlar)

UTARİT İZGİ - Cengiz konuşacak mısın?

CENGİZ BEKTAŞ- Aslında Ülker hanım sordu, siz ona karşılık vermediniz. Ama beni çok fazla ilgilendiriyor. Bir iki soru olacak, bir de kendi tutumundan gelen tabii bir şey var.

Ben insanların tek tek bilinçlendirilmeleri konusunda Şevki bey gibi düşünüyorum. Ve o nedenle de bu işe toptan yöneldim ve de koydum başlığını. 1964'de dedim ki; "Biz mimarlık ortamı üzerine savaş vermezsek bu iş yürümeyecek." Oraya kadar geldik. Yani, artık yürütemez durumdayız aslında, çok az insan bunu becerebiliyor. İzmir'i bile bozduk, yani Güngör çok hafif söyledi. İzmir'de ben niye sivil mimari örnekleri daha iyi diye geldiğim zaman araştırdım, kendisi de biliyor ve şunu gördüm ki; mal sahibi parayı bankaya yatırıyor ve çekme yetkisini mimara veriyor. İşçi mirmardan para aldığı zaman ona beğendirecek kendisini, işverenden aldığı zaman ona beğendirecek. Bu çok önemli bir ayrıntı. Sonra F. Altay Caddesi başladığı zaman bu iş bitti. Yani, biraz daha açık ve net. O zaman olay tabii toplumsal boyutta. Toplumsal boyutta haklı çıkabilmek için, bir kere iyi silahlanmak gerek. İyi silahlanmak için, mesela sizin gibi bir hocası olması gerek desem söz rüşveti zannedecekler. Ben sizden dayak yemiş adamım. (Gülüşmeler)

Olay şöyle: Bir grup arkadaşımızı ayırdı Utarit bey ve onlara ayrı bazı şeyler gösterdi. Meğer bizlere daha çabuk bir şeyler öğretebilmesi içinmiş, ama ben onu bilmiyorum. Dedim, "Siz öğrenciler arasında ayırım yapıyorsunuz." Bana kızdı, "Senin numaran kaç" dedi. Ben de dosyayı yırttım yırttım artırım önüne ve çıktım gittim. Bana bütün abilerim dediler ki; "Sen artık terk et. Utarit bey bir dersin asistanı, bir dersin de hocası, bittin sen, buralarda bulunman... yani işte 1 yıl sürünürsün..." Hayır, en iyi notla geçtim. Ben o devrede, çok iyi anımsıyorum, çünkü eşşek gibi çalıştım.

UTARİT İZGİ - Estağfurullah.

CENGİZ BEKTAŞ- Gerçekten. Ayrıca, bir söylediği sözü çok sonra anladım. Türkiye liselerinden gelen insanlar bunun ne demek olduğunu, bağışlayın, halâ bilmiyorlar. "Burası üniversite" dedi. Bugün Türkiye'de üniversiter eğitim yok. Mimarlık formasyonu alabilmek için üniversiter eğitim gerekli, ama mimar olmak için değil. Olamazsınız, yani üniversiter eğitim almakla da bir insan mimar olamaz.

Şimdi, kendisi benim için her şeyden önce Sedat Hakkı'ya kişilik koyabilmiş, ona karşı ezilmeden durabilmiş bir insan; bu da çok önemli bir olay. Biz çünkü çok abimizi gördük onun karşısında ağlayan, yalvaran. Çok açık konuşuyorum galiba ama, bu da gerekiyor sanıyorum; Ersen bile bunu söylemeliydi, söylemedi.

UTARİT İZGİ- Ersen çok söyledi canım.

CENGİZ BEKTAŞ- Evet, şimdi bir mimarın mimar olabilmesi için eğitim yetiyor mu ve ne olması gerektiğini lütfen siz nasıl düşünüyorsanız söyleyin. Çünkü, biz savaşmak için meslektaşlarımızı günün birinde bulamayacağız. Mimarlar Odası mimarlık yapmaya başladı. Benim çalışma ortamımın düzenlenmesini, düzlemiminin düzenlenmesini sağlayacak, onun için kurduğum Oda, ben daha iyi mimarlık yapabileyim diye benim için çalışacak olan bir Oda yerine, birdenbire kendisi; mesela uzmanlık

konusunda fikir soruluyor, kendisi cevap verebiliyor kimi odalar. İzmir'i ayırıyorum, yine söz rüşveti olarak değil. Siz bunu pek bilemezsiniz; biz 40 ncı yılda Ankara'da toplandık, ben saydım, 40 ncı yılında Mimarlar Odası tam 19 kişiydik, 20 kişi bile olmadık. Yani, burada gelip ayakta 2 saat bir mimarı dinleme, mimar olsanız bile çok önemli bir göstergedir. İzmirli her zaman mimarlarıyla övünmüşlerdir. Adanali arabasıyla övünür, İzmirli aile mimarıyla övünür. Bu öyle rastgele bir olay değildir ve çok önemli bir şeydir. Gerçekten bunun üzerinde durmak gerek. Ama bu savaşımın verilebilmesi için eğitimin yetmediğini kabul etmek ve bir mimarın mimar olabilmek için nelere gereği var, onu ben sevgili Utarit İzgi hocamdan bilgisini almak istiyorum. (Alkışlar)

UTARİT İZGİ - Sağol.

Üniversitede yaptığım konuşmada, hatırlarsanız "Hiç kimse, hiçbir kurum sizi mimar yapamaz" dedim. Sadece insan kendi kendini mimar yapabilir dedim; ama, kurumlar ve öğretim üyeleri yardımcı olurlar. Tıpkı çevre gibi; çevrede yapılmış olan binalar, yaşayan binalar, işlev karşılayan binalar, sizin öğretim üyelerinizdir. O binalara girdiğiniz zaman, çıktığınız zaman, bakmasını öğrendiğinizde eğitiminizin başladığını kabul edebilirsiniz. Bunun sadece teorik olarak bilgilerin aktarılmasıyla veyahut edinilmesiyle mimar olunamayacağını bir defa daha vurgulayarak söylüyorum.

Ayrıca, bu olayın bir güdüm olayı olmadığını da tekrar vurguluyorum. Bana bu fırsatı verdiğin için de gerçekten teşekkür ederim; bir defa daha bunu söylemeye çalışayım.

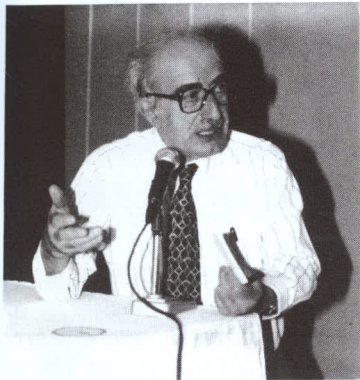
Kimse sizi mimar yapamaz. Mümkün değil, siz istemedikten sonra kimse sizi mimar yapamaz. Siz isteyeceksiniz, mimar olacaksınız; ama zaman dilimi içinde olacaksınız. Öğretim üyesi, kitaplar, çevreniz ve başka mimarlar... O mimarların eğer süreçlerini izlerseniz, bu yapıları nasıl meydana getiriyor ve bunun içine katılırsanız, onların, Cengiz'in tanımlamasıyla eşiklerinde çalışarak. O zaman işte bunun yolu budur, gerçek yolu budur mimar olmanın. Kendi kendinize bir eğitim vermenize bağlıdır, kendi kendinize dönebilmenize bağlıdır. Yoksa, kimse ne kadar iyi hoca olursa olsun... Zaten hocanın görevi bu değil; mimar yapmak filan değil bizim görevimiz; ama sorunlarınızı paylaşmak, konuşmak, tıpkı burada yaptığınız gibi; genel mimarlık sorunlarını konuşmak, paylaşmak ve çevrenizdeki örneklerle ilgili olarak -çünkü, onlar mekân konusudur; Bunu yaşayarak, o ortamın içinde yaşayarak mimar olursunuz, başka türlü olamazsınız. Düşüncem olarak öğrenmek istediğiniz şey bu. Böyle düşünüyorum. İnşallah çok ters düşmüyoruz.

Evet, başka soru...

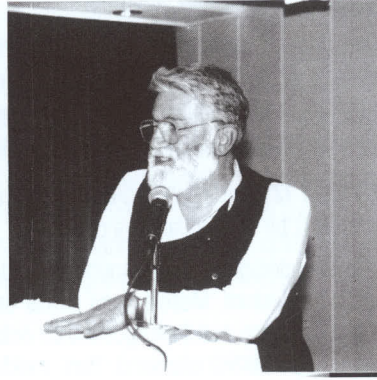
GÜRHAN TÜMER- Ben iki konuya değinmek istiyorum. Bir tanesi, Pessac örneği. Gerçekten de sizin de belirttiğiniz gibi, Pessac çok ilginç bir örnek, çok öğretici. Öğreticiliği de, hem geniş kapsamlı olması, hem değişikliklerin çok fazla olması, hem de işin içinde Le Corbusier'nin bulunması.

Gerçekten o kitabı okumak gerekir; ama bildiğim kadarıyla Türkçe'ye çevrilmedi.

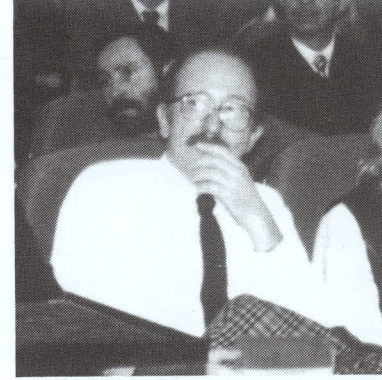
Yalnız, bu değerlendirmeden sonra, Sayın İzgi, yanlış anlamadıysam, "mimarın kaderi" dedi Le Corbusier için. Evet, bir bakıma öyle; ama bir de, -onlar işçiler için yapılmıştı- "işçinin kaderi" diye de düşünmek gerekir mi? Yani, burada işverenin yahut müşterinin bilinçlenmesi denildi, bir de mimarın bilinçlendirilmesi, doğrusu var. Bunu yadsınamamız gerekiyor, bu konuda Le Corbusier de dahil olmak üzere.

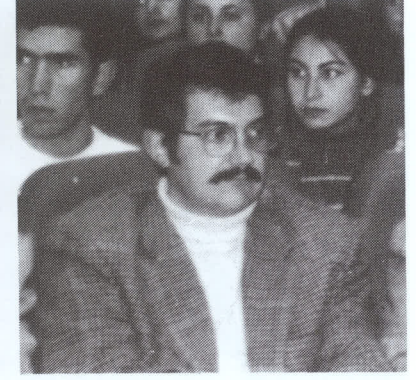
Şevki Varlı

Cengiz Bektaş

Gürhan Tümer

Hasan Özbay

Ularit Villa 1984, Ularit Izgi Dilek Akbeğ ile

Yani, mimarın işverenenden çektikleri çoktur, ama bir de işverenin mimardan çektiklerini düşünün. Ve bu, sadece söyle kasaba mimarlarından çektikleri değildir. İşte, Le Corbusier bunlardan bir tanesi. Arkitekt var, ondan sonra bir ara dönem var, şimdi başka bir tane Arkitekt var, ondan sonra bir ara dönem var, şimdi başka bir tane Arkitekt deniyor. Bu, ikincisinin bir -sayısında, Rahmi Koç'un Sedat Hakkı Eldem hakkındaki söyleşi var. Onu okursanız, orada adamın ne kadar yakındığını anlatıyor. Yani, "Benim Tarabya'daki evimde banyonun kapısı açılmaz, pervaza dayanır. Bir de banyoma salondan geçmek durumundayım. Çünkü, Sedat Hakkı bey çok iyi mimardı, ama bir karniyarik tutturmuştu. Onu oturtmak için de banyoya yer kalmadı" der.

Bu böyle. Dolayısıyla, biraz da o cepheden bakmamızda yarar var. Bu tabii çok uzun tartışılır, doğrusu bunun yanıtını da talep etmiyorum şu anda.

İkincisi, mimar-işveren ilişkileri konu; oraya gelindi. Önümüzdeki günlerde bu daha da tartışılacak mimarlık ortamında; yayın organlarında. Ama, siz bu konuşmaya oldukça şaşırtıcı bir giriş yaptınız, kuşlardan, mummyalardan... Ben onu, yukarıda mimarlıkta yapının meydana gelme süreci bağlamında anlıyorum, değil mi?

UTARİT İZGİ- Tabii tabii.

GÜRHAN TÜMER- Ve burada çok doğru şeyler söylediniz, Çok temel doğrular söylediniz. O kadar temel doğrular ki bunlar; biz bunları birinci sınıfta, gelenlere "Mimarlığa Giriş" dersinde anlatıyoruz. Ama ben şimdi diyorum ki, acaba zaman zaman da ben onu seviyorum, yapıyorum, ki burada da belki Descartes'ı örnek alabiliriz. Bu ünlü bir filozof; Yöntem Üzerine Söylev'inde der ki, "Ben doğruyu bulmak için, bana öğretilen bütün doğruları unuttum, bıraktım, tekrar kurmaya başladım."

Biz de böyle yapabilir miyiz diye düşündüm ve şuraya getirmek istiyorum; ondan bir yanıt Sayın Izgi'den dileyebilirim.

Bu da, mimar-işveren ilişkileri konusunda değil, sizin girişinizde, bir de sizin deneyiminizle araya sıkıştırdığınız bir konu vardı, bu iç mekân, dış mekân ya da mekânın oluşumu.

Biz, mimar olarak diyoruz ki, mimari mekânı mimar biçimler ve bu bize çok doğal geliyor; gerçekten de doğrudur. Bunu halâ daha söylüyoruz. Ama şimdi unutup mekâna baktığım zaman ben, şöyle bir tablo çizeceğim izin verirsiniz:

Mekân, çok çok kaçak, son derece kaypak, elle tutulması, biçimlenmesi, anlaşılması son derece zor bir kavram ve özellikle mimari mekân. Çünkü, mimari mekân, fiziksel mekân değil, mekân duygusu; öyle diyebilirim.

Şimdi bu duyguyu biçimleyenlerin içinde mimar var, tamam, Bunu mimar olarak anlıyoruz. Ama, diyorum ki ben, çok daha başka şeyler var. Örneğin, ne var: Şimdi size bu odada, baktınız güzel bir mekân, ışıklandırması, bilmem nesi diye. Ama bu odada, şu köşede can düşmanınızı görseniz, o da size şöyle bir elini sallasa, buradan çıkınca ben sana göstereceğim dese, bu mekân size dar gelir.

Veya bu mekân çok pis koksa, bu mekân çok gürültülü olsa, bütün bunlar bu mekânı değiştirecektir ve Hikmet Şimşek Ayasofya'da Yunus Emre Oratoryasını çaldığı zaman, orada büyük bir haz alıyorsanız, bu hazın ne kadarının Ayasofya'nın mekânından, ne kadarının o orkestradan geldiğini kestiremezsiniz diyorum.

Mesela bir sıvanın mekânı belirlediğini söylesek gülünç olur; ama, böyle bir kaba mekânda oturduğumuzda da sanıyorum çok fazla farklı etkiler alacağız.

Özetle şunu söylemek istiyorum:

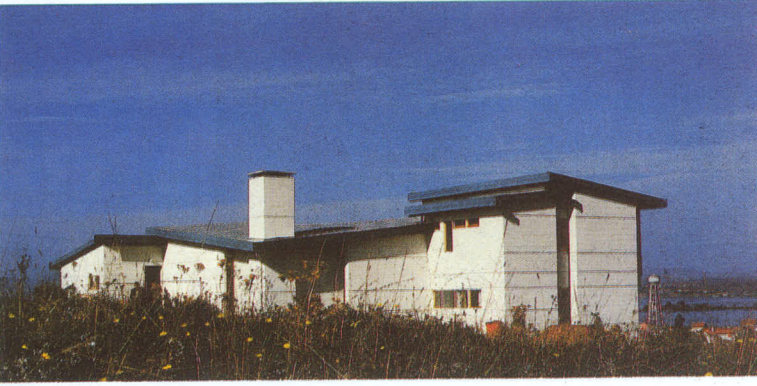
Ben, biraz da -paradoksal olmak için- mimari mekânın belirlenmesinde mimarın payı en fazla yüzde 50'dir diyorum. Ondan sonrası dekoratördür, iç mimardır, ışıktır, gürültüdür, orada bulunan insanlardır, hayvanlardır; ne varsa onlardır diyorum. Bu konuda acaba düşüncelerinizi alabilir miyim; özellikle bu yüzde konusunda.

UTARİT İZGİ- Ben tabii bunu yüzdeye vurmam, kolay değil. Ama kastettiğim olayı, isterseniz bir daha anlatmaya çalışayım.

Mimardır dediğimiz zaman, mühendistir demiyorum; mimari yapıtı yaratmaya girişen insandır diyorum. Mesela Nervi mimar değildir. Ama Nervi, yapısını yaptığı zaman, o günkü mimari mekân kurgusunu bir defada meydana getirmişti; Fressinet de öyle. Bunu çoğaltabiliriz isterseniz. Yani, mekân kurgusu bir bütündür diyorum. Tabii bu bütün içine giren başka şeyler de vardır, soyut değerler vardır. Bir renk kavramı tabii girer. Ama, eğer bu bir uzmanlık olayı derecesine gitmezse veyahut da bu tasarımları

Ulus Dupleks Daire 1990, Utarit İzgi Dilek Akbeğ ile, İç Mekan Düzenlemesi

Tuzla Villa 1970, Utarit İzgi Mustafa Demirkan, Ali Muslubaş ile

yapan mimar buraya katılmak istemezse, derse ki, ben bu mekânın genel kurgusunu meydana getirdim, bundan sonra başka bir insanın işidir derse, bu olay başka. Ama tasarlanmasında mekân, içiyle dışı ayrılmaz bütündür. Bunun, birbirine son derece bağlı olan bir kavramı vardır. Yalnız iç mekânın tasarlanması olanaksızdır bir binanın, yalnız dışının tasarlanması da olanaksızdır. Ben bu sabah, sanıyorum siz de vardınız; Yüksek lisans öğrencilerine Floransa'daki Santa Maria del Fiore katedralinin kubbe strüktüründe, başlangıç noktasının şehircilik açısından ele alındığını vurguladım. Ama, iç mekânında ise, o iç mekân ölçülerinin gerektirdiği bir ikinci sınırın bulunduğunu da söyledim, ama içteki kubbenin sınırını da belirleyen mimar; bunu anlatmaya çalışıyorum.

Uzmanlık dalları olabilir. Yani, müzik salonları v.b. Uygulamayı bırakın, yine örnek olarak Le Corbusier'yi veriyorum, Le Corbusier belirli bir müzik için onu besteleyen Varese ile birlikte mekân yaratan bir mimar, yani buna soyunan ve soyunduğu zaman da ses uzmanı Xenakis'ten katılım desteği sağlayan onlarla birlikte bu tasarımı yapan ve Philips'in bütün teknik heyetini de devreye sokan insan. Yani, böyle bir olay yok demiyorum. Öyle binalar var ki, tek başına bir mimarın birikimlerini aşan yönü var binaların. Ama genelde mekân kurgusu, kitleye bağlıdır, birbirinden soyutlanmamalıdır diye düşünüyorum.

Buyurun.

HASAN ÖZBAY- Teşekkürler.

Aslında çok enteresan bir toplantı yöntemi.

Sayın Hocam, İşte "Ersen, sen soruyu sor bakayım bana" diyor, Ersen abi soru soruyor. İzleyicilere, İşte "Şevki, sen galiba soru yönelteceksin" diyor, Şevki abi kalkıyor soru soruyor. İşte ben de, kurtarma sınavı isteyen öğrenciler gibi kalktım, sorumu sormak istiyorum.

Hocam konuşmasında şundan bahsetti: Sürecinden bahsetti, o arada "mimarlık eseri" kelimesini kullandı, bir; bir de telif haklarından bahsetti. Gerçi bunları açmadı. Bir de yapının yapıldıktan sonraki sürecine bir parça değindi. Yapı yapıldıktan sonraki süreci de belki bunun içine katabilirdik, hani yapı yapıldıktan sonra mimarın telif hakları nedir gibi bir konuya... Ben aslında bu konuda sorumu sormak istiyorum, o da şu: Bundan bir hafta önce Ankara'da bir toplantı vardı; "Avrupa Birliğinde Mimarların Konumu" diye.

Odanın düzenlediği bir toplantıydı. Toplantıda, özellikle Alman mimarlar kendi ülkelerindeki deneyimleri anlattılar. Bu arada da gündeme geldi: Bizim çok yeni çıkar-dığımız yeni Telif Hakları Yasamız var, bilmiyorum ilgilendiniz mi hiç; bize yeni haklar sağlıyor. Bu konuda sorduk. Bizi kurtaran bir Telif Hakları Yasamız var, sizde durum nasıl dedik. Alman mimar şunu dedi: "Bizde her yapının telif hakkı yoktur. Bir yapının telif hakkını mimarın alabilmesi için, o yapının mimarlık eseri olması gerekir." Yani her yapıyı mimarlık ürünü kabul etmiyorlar. Bizde ise, son yasaya göre, neredeyse baraka yaparsanız, onun artık kapısını bile değiştirtmiyorsunuz.

Sizce, ülkemizde yapılan her yapı bir mimarlık eseri midir?

UTARİT İZGİ- Hayır.

Yapıdır. Yani, mimarlık, yapı eyleminin özel bir türüdür. Her yapı, mimarlık yapısı değildir.

CUMHURAY METİNTÜRK- Hocam, şimdi "Mimar-İşveren İlişkileri" diye bir konu başlığı altında, burada işveren olarak iki konumdaki kimselerden bahsettik anladığım kadarıyla. Bir tanesi, bir vatandaş kendisine ev yaptırıyor, herhangi bir işyeri yaptırıyor vesaire. İkincisi, devlet yahut idare; diğer bir kurum. Halbuki, bir üçüncü olgu var şurada yaşadığımız, bilhassa İzmir'de, dolayısıyla Türkiye'de. Bir ticari şirket sahipleri diyeyim genel olarak; bunlar işveren durumunda. Bugün söylediğiniz, bir Hatay Caddesi ile İzmir'de başladı bu olgu. Ama, bu ticari kimselerin, işveren ile mimarın ilişkileri hakkında biraz bize açıklama yaparsanız -ki, bugün çok yüzdesi yüksek olan bir gruptur bu durum- onlar için bir açıklama yaparsanız, çok sevinirim.

Teşekkür ederim

UTARİT İZGİ- Deneyimimde, onlar daha umut verici. Çünkü, ticari ilişki açısından bir bina yaptıran, mesela bu bir iş binasıysa, rant getirecek bir binaysa; o, mimarın seçiminde ve bu yapının meydana gelmesinde çok önemli katılımlarda bulunuyor ve yardımcı oluyor. Ancak, orada çok net bir tutum var, benim bütçem bu noktadan sonraya gitmemeli diyor. Siz de, yapının tasarımında ekonomik açıdan size getirilen sınırlamayı dikkate almak zorunda oluyorsunuz.

Yine, -Mesela bankaları sayabiliriz bunların arasında; büroları sayabiliriz- eğer bunları yapan, yaptıktan sonra değerlendirmeyi, satmayı düşünüyorsa, gerçekten çok önemli etüdüler getiriyorlar; o bölgede, mesela bir binanın standardı ne kadar yükseltilmeli veyahut da standardın maksimum ve minimum çizgileri nelerdir; bunları ciddi şekilde etüd ediyorlar ve size bu verileri sunuyorlar. Dolayısıyla, hareket noktasında, mimara veri verme bakımından herhangi bir konut sahibinden çok daha fazla gerçekçi ve detaylı bilgileri aktarıyorlar. Yapıyı meydana getirirken bu verileri dikkate alıyorsanız.

Bir de daha az karışıyorlar. Ama mimar seçerken, bazen birden fazla mimardan iş teklifi alma yoluna gidiyorlar ve onu ödüyorlar aldıkları projeleri tartıyorlar, mimarları çağırıyorlar, konuşuyorlar; kısmî yarışmalar böyle, iş teklifi alma sistemleri böyle; Yani sizin düşüncenize baştan çok büyük özgürlük veriyor, sonra o projeyi bir işletmecisi olarak ele alıyor, sizinle konuşuyor.

Benim rastladığım vakalarda, bu çok bariz. Giderek de bu standart yükseliyor.

Evet, kapayalım mı efendim?..

Çok çok teşekkürler, sağ olun. (Alkışlar)

Narlidere Sahilevleri'nde Bir Ev

Fotoğraflar Hakan Akdemir

Proje : Tufan ARKAYIN
 İşveren : Özer YAPAN
 Yapımcı Firma : İzmir Turizm Tic. A.Ş.
 Yapım Tarihi : 1993

Sahilevleri'nin bitimi, bahçe arasına giren yolun başlangıcındaki bölgede yer alan sitedeki villaların yapımına yaklaşık 4 - 5 yıl öncesi başlandı. Başlangıcında başka bir proje şirketiyle beraber başlayan proje çalışmaları daha sonra tanıtımını yaptığım projeye birlikte kendi adıma ürettiğim ve projelendirdiğim 15 kadar villa ile sürmektedir.

Sitede başlangıcından itibaren projeler her parselde farklı mimari ve bina üretmek prensibiyle çalışılmıştır.

Bina ince uzun köşe parselde yer almakta ve 17x6.50 ölçüsünde kitle vermekte. Bu ince uzun kitleyi parçalayıp daha hareketli, görsel etki elde edebilmek için çekme balkonlardan projede yararlandım. Giriş kısmı daha masif olarak giriş vurgulamakta. Girişteki açılı geri çekme sağlı sollu çiçeklikleriyle çok davetkâr oldu ve rahat giriş sahanlığı elde ettim.

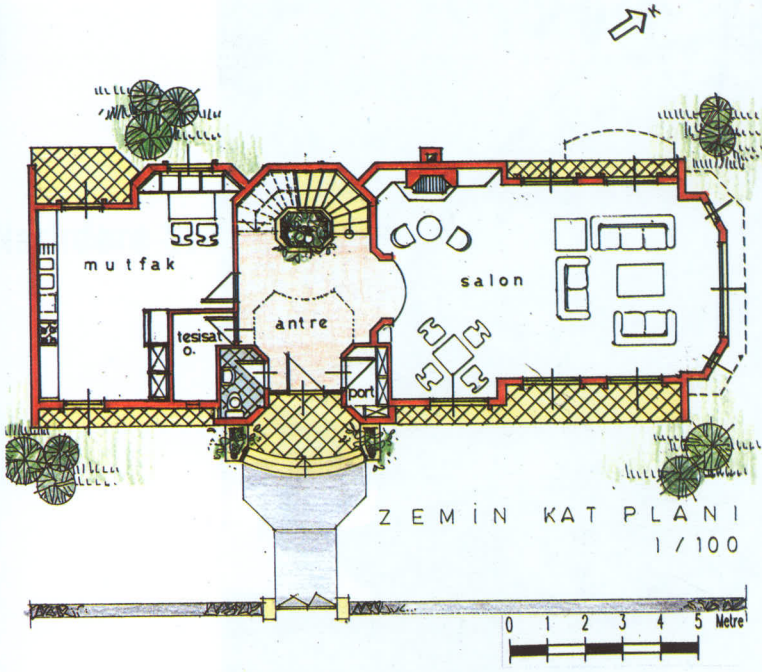
Proje üretimindeki binanın bitimine kadar her türlü detayı ile hatta mutfak dolaplarının tasarlanıp çizilmesiyle kontrolüm altında sonuçlanmıştı.

İşveren projenin yanı sıra sonuna kadar kontrollük hizmetini istemekte ve haftanın belli günleri kontrollük hizmeti şantiyede sürmekte.

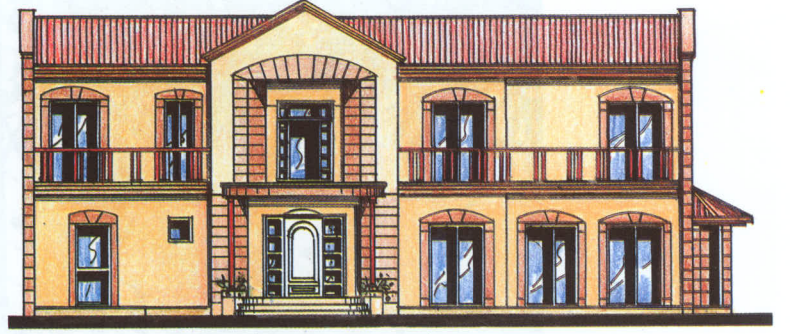
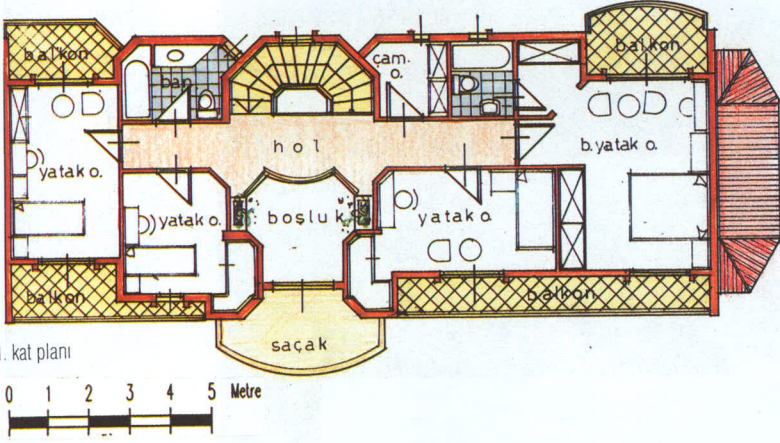
Sonuçta bir mimar olarak tasarladığım binayı sonuna kadar denetleyip düşündüğüm en iyi sonucu alma olanağını bulmaktayım. Bunda iyi örgütlenmiş bir şantiye düzeni iyi yetişmiş ekiplerle çalışabilmenin rolü de çok fazla olmaktadır.

Projede düşündüğüm köşe taşı ve söveleri derzli çıtalı kabartma şeklinde sıvacı ustasıyla beraber gerçekleştirdik. Derzli kısımlarda yeni çıkmış olan granit sıvayı kullanarak tabak mozaikle taş dokusuna en yakın dokuyu sağladık.

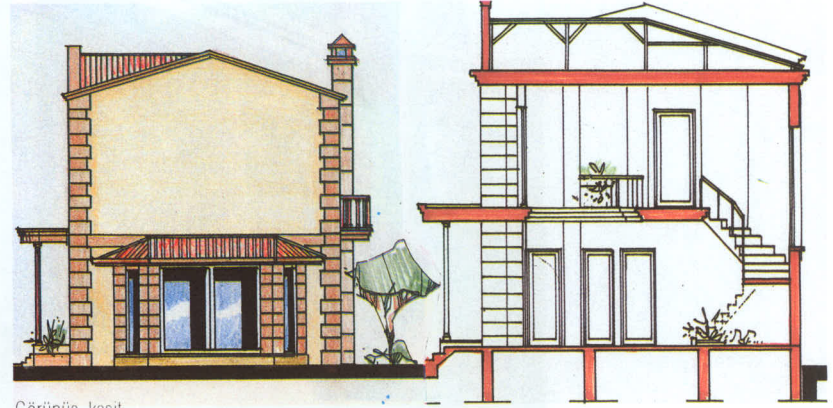
Cephedeki hareketlilik planlarada yansımış olup sonuçta kullanışlı rahat bir bina oldu.

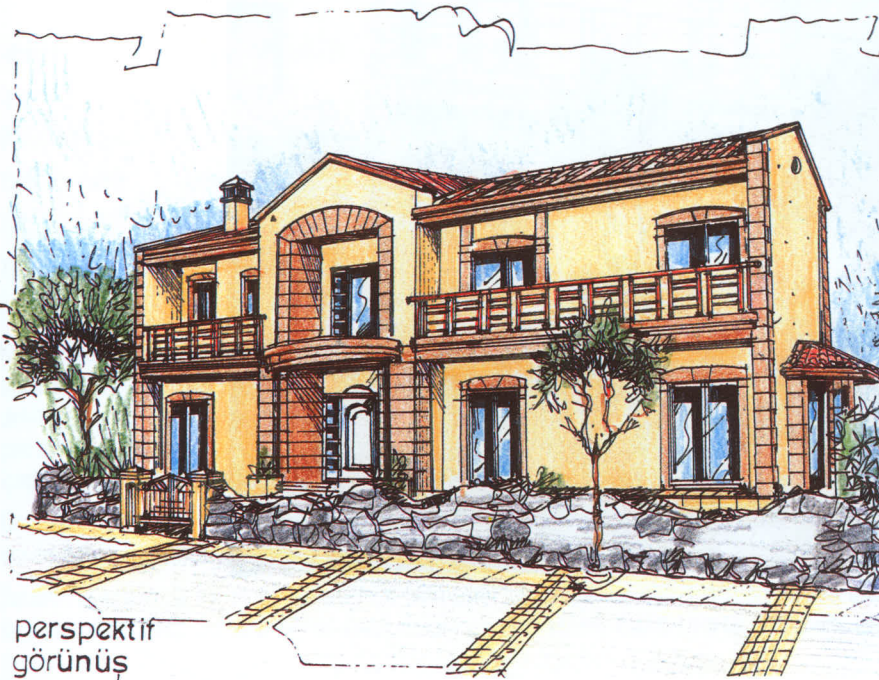
Zemin kat planı

Görünüş

Görünüş, kesit

Perspektif

Narlidere Sahilevleri'nde Bir Ev

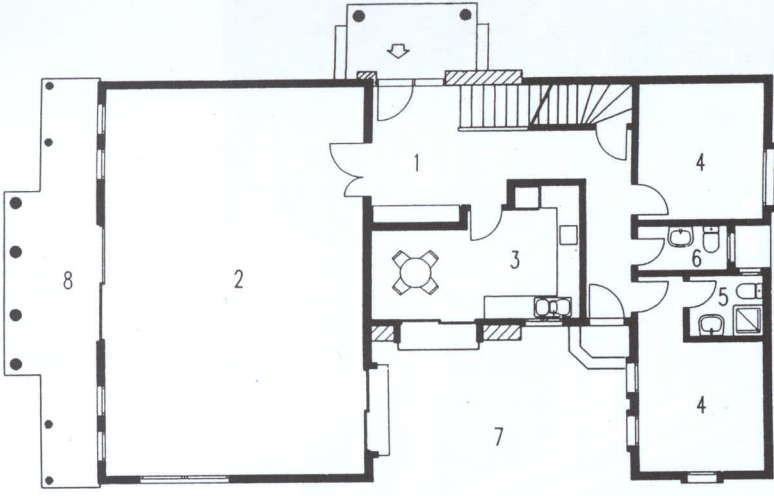

Mimari Proje : Yaşar Ata KURTEL
İşveren : Özer YAPAN
B. Arme Projesi : Avni DEMİR
Yapımcı Firma : İzmir Turizm Tic. A.Ş.
Yer : Narlıdere - Sahilevleri
Yapım Yılı : 1994 - 1995

Konum olarak İzmir'in gözde yerlerinden birinde bulunan bu evin projelendirmesine başlarken, yerleşim ve yönlendirme açısından elimde pek fazla olanak yoktu. Ayrık nizam olmasına karşın arsanın üç yanında bina mevcut olup, sadece yola cephesi bulunuyordu. Buna rağmen arsanın sağ arka çaprazından ve iki komşu evin arkasından, uygun bir deniz manzarası açısı vardı. Bu açıdan yararlanmak amacıyla, salon tek katlı düşünülüp yola yönlendirildikten sonra, manzarayı alabilecek olan birinci kattaki odalar, arkaya çekildi. Böylelikle yoldan bakıldığında da satır etkisinden kurtulunup, kademeli bir bina oluşturulmuş oldu. Temel olarak kademelenme üç ayrı kütle olarak ele alındı. En önde; içeriden de hissedilen çatısı ile salon, ortada; kule - ev formunda ve üst katta ebeveyn yatak odası olan kütle ile arkada; diğer odaların yer aldığı üçüncü kısım....

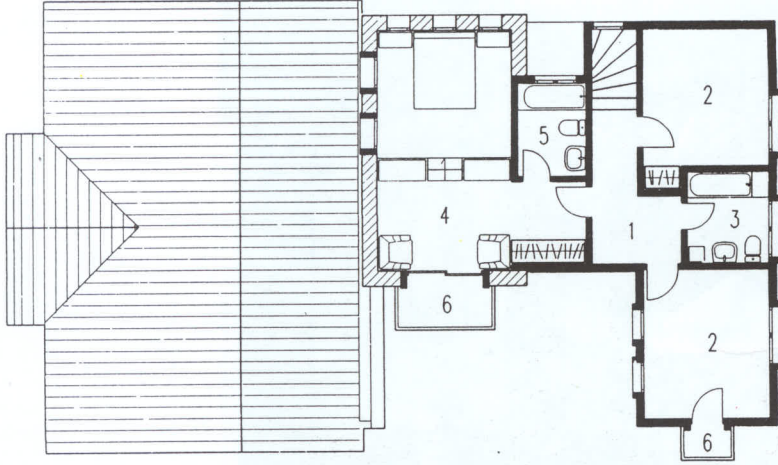
Ortadaki kütlelerin geri çekilmesiyle, kendi iç yaşamını oluşturacak bir avlu elde edildi. Mutfak, salon ve odaların bir kısmı bu avluya yönlendirildi. Ebeveyn yatak odasının döşemesinin, kademeli yapılmasıyla yatak kotundan deniz manzarası alındığı gibi, bu sayede antre hacmi ferahladı.

Tasarım aşamasında ev henüz kullanıcılarını bulmadığı için, mümkün olduğunca bir ailenin ortalama gereksinim ve konforu gözönüne alındı. Orta kütlelerin duvarları, altta kaplama olarak gelip üst katta yığma olarak devam edildi. Malzeme olarak Urla taşı kullanıldı, çatısı ise ahşap konstrüksiyon ile kapatıldı.

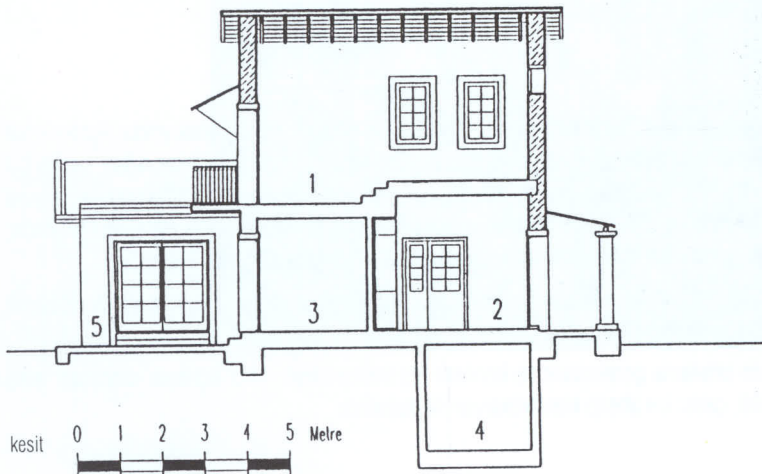
0 1 2 3 4 5 Metre

Zemin kat planı
1. Antre 2. Salon 3. Mutfak 4. Oda 5. Suit Banyo
6. WC 7. Avlu 8. Veranda

0 1 2 3 4 5 Metre

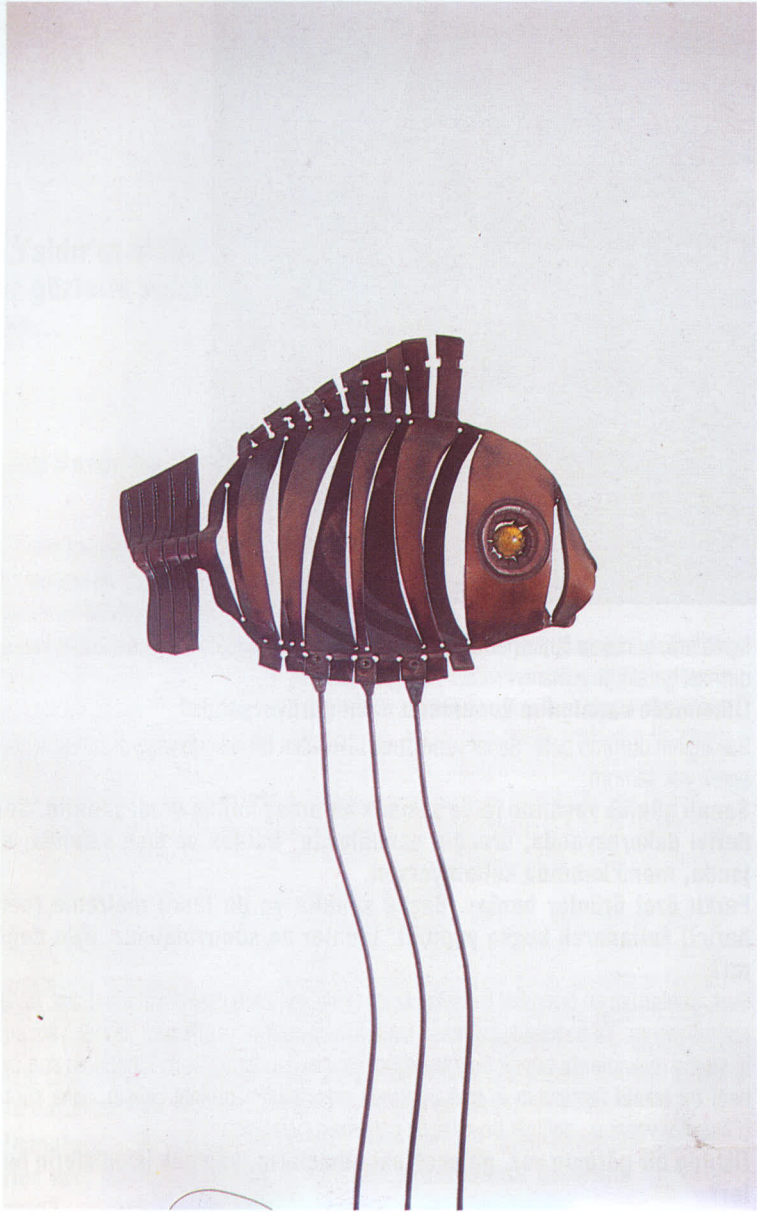
1. kat planı
1. Hol 2. Oda 3. Banyo 4. Ebeveyn Yatak Odası
5. Suit Banyo 6. Balkon

kesit 0 1 2 3 4 5 Metre

Esin Önder Evi

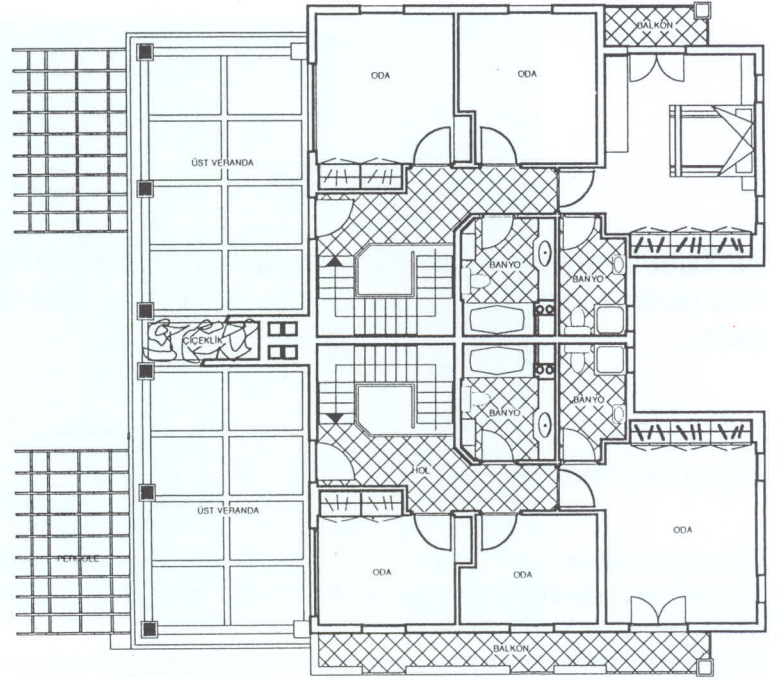
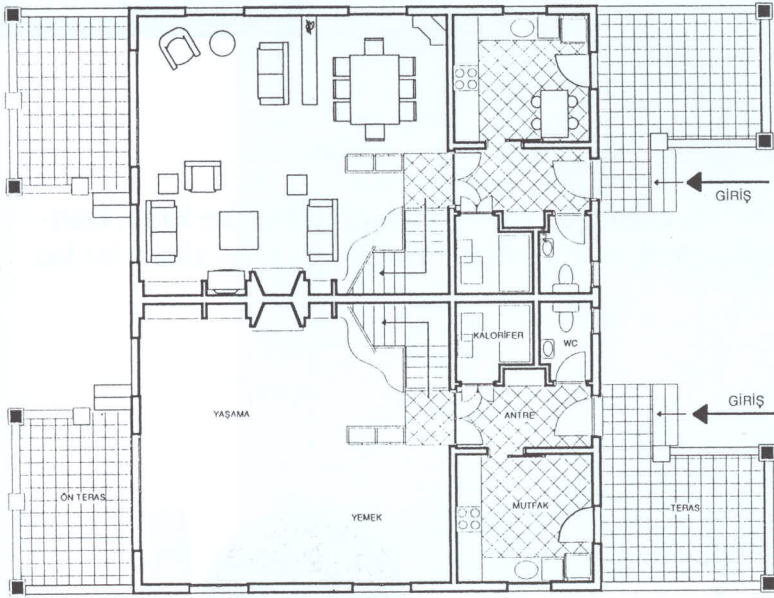
Mimari : Özen OTAĞ Y.Mim.
İşveren : Özer YAPAN İnş. Y. Müh.
Yapımcı Firma : İzmir Turizm A.Ş.
YapımYılı : 1992 - 1993

Esin Önder'e ait bu ev, İzmir'in Narlıdere ilçesinin sahil şeridinde yapılan ve şu anda şehrimizin en revaçta olan sitesi içinde kalmaktadır. Site Narlıdere Sahil Villaları olarak anılmaktadır.

Sitenin yapımcısı İzmir Turizm A.Ş. olup genel koordinatörü İnş. Y.Müh. Özer Yapan'dır.

Evin planlanmasında sahiplerinin yaşantısı olan deniz görme unsuru öne alınmış bundan dolayı, misafirlerin de rahatça ağırlandığı üst kat verandasına geniş bir yer verilmiştir. Üst veranda tamamen denize hakim bir kotta bulunmaktadır.

Dış cephe sade tutulmuş, yalnız pencere ve kapı söveleri ile hareket verilmeğe çalışılmıştır.

Ali Yıldır'ın atölyesine girdiğim zaman düşer ülkesinde bir yolculuğa çıktım. Bu büyümlü ortamda uzun süre kalıp, inanmaz gözlerle yaratılan eserleri izledim. Sanatçının yaratma gücünün malzeme sınırlarını zorlayışına tanık oldum bir kez daha...

Söyleşi Sevgi MOLVA

Sizin malzemeniz "Deri". Maddeyi şekle dönüştürme işleminde en uygun malzeme olarak deriyi seçmişsiniz. Bu seçim nasıl oluştu? Eğitiminin bu seçime katkısı ne oldu?

Bunu anlatabilmem için çocukluk yıllarına dönmem gerekiyor. Deri gibi doğal bir malzeme ile tanışmam çok küçük yaşlarda başladı. Babamın sarac olması onunla birlikte çalıştığımız ilk, orta, lise dönemlerinde; somut ve canlı bir eski zaman zanaatkarlığı içinde ürettiğimiz koşum takımlarının, hangi deri hangi malzeme ile en iyi şekilde bütünleşir. Hangisi uzun dayanıklılığı sağlar. hangisi istediğimiz forma girer. Senelerin birikimi ve zanaatkarlığı ile yapılan işten, keyif alma sabırlılığını öğretti. Şunu hatırlatmadan geçemeyeceğim; her ürettiğim ürünü karşıma alıp da seyretmeye koyduğumda babamın bir sözü gelir aklıma; "Ne olursan ol ama bileğinde bir altın bileziğin olsun" sözüyle başladı deri ile dans etmem.

1976-77 yılında doğduğum şehir Samsun/Bafra'dan yetenek sınavlarına girip de kazandığım İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim Bölümü'ne girmemle, zanaatkarlıkla başlayan serüven, aldığım sanat eğitimiyle farklı boyutlara taşındı. Resim eğitimi almama rağmen biçimleri oluştururken ona dokunma, üçüncü boyutu hissetme dürtüsü en iyi tanıdığım malzeme deriyi asla zanaatla karışmayacak bir şekilde biçimlendirme, daha doğrusu deriyle tam anlamıyla plastik formlar yaratma düşüncesi, eski dostla yeniden karşı karşıya gelmemizi sağladı

Çalışmaların çok hassas ve renkli, konularında aynı zamanda ikili figürler var, ifadeler çok derin. Üretim aşamasında nelerden etkileniyorsun?

Bahsettiğim gibi resim eğitimi aldım. Bu dönemde birçok ülke ve sanatçılarının (Klasik ve günümüz) eserlerini inceledim. Bir dönem Güney Amerika resmi, bir dönem Afrika heykel ve maskaları... Çok renkli ve primitif olması beni etkiledi. Daha sonraları Osmanlı minyatürleri ile içiçe oldum. Bir müddet, ürettiğim çalışmalarda etkisini gösterdi. Formlar üzerinde uyum sağlayacak ve onun bir parçası haline getirdiğim renkli bir yaklaşımım oldu.

Ana tema olarak hep insandan etkilendim, maskarımda erkek ve kadın formlarını klasik bir düşünce içinde çalıştım. Heykel ve rölyef çalışmalarımda kadın hep ön planda idi.

Özellikle günümüz kadınının antik yorumlarını, -dışarıdan rahat bir pozda gibi görünseler de- içlerinde akan enerjiiyi, bir yay gibi gergin olduklarını hissetmemek mümkün değildir. Bu enerji denetimleri altındadır. Ama çok yoğundur. Bakışları arkasındaki gizemi, süslenmesi, kendini aşırı ya da en az güzel gösterme çabası; beni etkileyen ve yapıtlarımın altındaki gizem ve çekiciliği sağlayan unsurlardır.

Hem çağdaş günümüz heykel sanatıyla diyalog içinde, hem de ilk bakışta gözle görülebileceği gibi tarih ve malzeme kültürüne derinden bağlı bir sanatsal yaratıcılığı mümkün kılmak, biçimsel sentezler içinde renk ya da farklı bir malzeme ile bütünlüğü sağlamak, parçaları bütününe hizmetine sunmaktı kaygılarım.

Bir Çin özdeyişi var: "Dinleyince unutturum, görürsem hatırlarım, yaparsam öğrenirim." Deriyi nasıl işlediğini anlattırsan teknik olarak, belki bir gün yapmayı denerim.

Birşeyler ortaya çıkartabilmen için bir süre benimle çalışmak zorundasın sanırım. Çin özdeyişi gibi, anlattığımda unutursun. Ellerinde hissetmen lazım. Ama ben yine de anlatayım:

Yapmak istediğin formun desenlerini hazırladıktan sonra, ona en uygun malzemeyi seçmek gerekiyor.

Ali Yıldır Atölyesinde

Fotoğraflar Hakan Akdemir

Eğer bir kösele ise, sert bir malzemedir. Onu yumuşatmak ve istediğimiz forma sokmak için iki gün suyun içinde kalması gerekiyor. Daha sonra üzerindeki fazla suyu alıp, kesmemiz gereken yerleri kesip form vermeye başlarız. Malzeme ne kadar ölü gibi dursa da, içten içe çalışır. İlk halini almaya kalkar. O halde malzemeyi, form verdiğimiz alanı, sonsuza dek öldürmemiz gerekiyor. İşte burada ateş gündeme geliyor. Su nasıl hayat veriyorsa, ateş de öldürüyor.

Form verdiğimiz alanları hümmüz ya da farklı bir malzemeyle yakarak, formun geri dönüşüne izin vermemek lazım. Bu işlem aralıklarla gündeme gelerek, malzeme bizi yönlendirmeden bizim onu istediğimiz yöne zorlamamız, istediğimiz biçimleri ortaya çıkarmamızı sağlar. Malzemenin içindeki tüm nemi dışarı atması için beklemeye alınır. Daha sonra malzemenin rengi ya da üzerinde biçime hizmet eden onun bir parçası haline ya da üzerine giydireceğiniz malzemelere gelir.

Montajı, ritmik bir sıra ile dizilişleri ya da boyanması; bittiğine inandığımız, fazlası ya da eksikliği bulunmayan biçimi son olarak laklayarak kaidesine oturtmak, ya da yalın biçimde izleyiciye sunmak kalır.

İşçimizi ve ruhunuzu yansıttığınız sanat eserinin varlık kazanması, sergilerle mümkün. Sizin bu alanda açtığınız sergilerden bahsedebilir misiniz?

Bu zamana kadar kişisel ve birçok karma sergiler yaptım. Benim için en önemlilerinden birisi hocalarımla birlikte yaptığımız (Cemal Reşit Rey Fuayeleri 93 Eylül) "1 Malzeme 6 Yorum". Bu sergide Saim Bugay, Koray Arış, Bihret Mavitan benim okuldan hocalarımdı. Birlikte bir sergi hazırlığı ve keyfi müthiş bir olaydı. Bir de Büyükşehir Çetin Emeç Sanat Galerisi'nde Uğur Mumcu anısına hazırlanan sergiden büyük keyif aldım. Nedeni de Uğur Mumcu'ya olan saygım ve ona saygı duyan duyarlı bir çok sanatçının yapıtlarıyla birlikte olmak ve kendileriyle aynı duyguları paylaşmaktı.

Şimdi yeni bir karma sergiye hazırlıyorum. 25 Ekim 1995 Büyükşehir Çetin Emeç Sanat Galerisi'nde, birkaç heykeltıraş arkadaşla farklı malzemelerden oluşan bir sergi. Tüm sanat severleri, sizi ve Ege Mimarlık Dergisi'nin ulaştığı herkesi bundan sonraki sergilerime davet ediyorum.

Yaratma bir biçim sorunudur. Özgür biçim bulma sorunu. Sizde bu sorun, nasıl çözüme kavuşuyor?

İnsanın bildiği işi yapması kadar güzel bir şey yok sanırım. Eğer yaptığı işten zevk ve keyif alıyorsa çıkardığı ürün en güzeli ve mükemmeli olmuştur. Bu her alan için geçerli sanırım. Benim için de öyle. Özümü biliyorum. Yaşadığım ülkenin geçmişini, kültürünü, örf ve adetlerini biliyorum. Tasarladığım ve ortaya koyduğum her ürünün alt yapısında bunlar var. O kadar zengin ki, tasarlayıp tasarladığınız biçim ya da formu gözünüzün önüne bitmiş haliyle getirip ona dokunabiliyorsanız, geriye sadece onu üretmek kalıyor.

Zengin iç dünyanızı estetik boyuta taşıma gücünüz var. Bir sanatçıda olması gerekenler başka neler sizde?

Sanatçıda var olan şeyleri yinelemek istiyorum. Bir sanatçının; yaşadığı ya da geldiği topraklardan getirdiği çeyizi yitirmeden yaşadığı deneyimlerle; ürettiği ürünlere (ça-

ışmalara) çocuksu fantazilerle beraber bir sevinç ve görsel uyarıcı sistemler kazandırması gerektiğine inanıyorum.

Ülkemizde sanatçının konumunu nasıl görüyorsunuz?

Sanatçının durumu belli. Sanat yapıtlarına tükürülen bir ülkede yaşıyoruz. Fazla söze gerek yok sanırım.

Sanatı günlük yaşamın içine sokmak bir amaç haline geldi sanırım. Sen deriyi dekorasyonda; örneğin sandalyede, bardak ve şişe kabında, ajanda, menü kabında kullanıyorsun.

Farklı özel ürünler bunlar. Başka sanatla ya da farklı malzeme (deri harici) kullanarak başka yapıtlar; ürünler de sunuyorsunuz, öyle değil mi?

Evet, bunlardan en önemlisi iç mekanlarda (villa, ev, otel) özel boyalarla duvar, tavan resimliyorum. Ya da klasik, çağdaş ustaların kopyalarını yapıyorum. Bunun yanı sıra iç ve dış mekanlarda büyük boyutlu rölyef çalışmaları yapıyorum. Bunun en son örneği bir tekstil firmasının iç mekanlarında önce kilden orijinal çalışıp, daha sonra dökümler yaparak, değişik boyutlarda çalışmalar yaptım.

Okulda bir görevin var, gelecekteki amaçların, yapmak istediklerin neler?

Dokuz Eylül Güzel Sanatlar Akademisi Tekstil Ana Dalı Deri Takı Aksesuar Bölümü Öğretim Görevliliğini sürdürüyorum. Çeyizlerimi, deneyimlerimi ve bilgilerimi genç arkadaşlara aktarmaktan mutluyum. Onlarla birlikte teorik ve pratik uygulamalar, bana büyük keyif veriyor. Sanırım genç arkadaşlarım da bundan mutludurlar. Önümüzdeki karma sergiden sonra kişisel bir sergi düşünüyorum. Gelecek, daha güzel ürünlere ve yapıtlara gebe diyorum.

Başka insanlardan farklı şeyler yaratabilen, yaşantımıza değişik bakış açıları kazandırabilen insanlar tanımak, sanırım hepimize dünyanın yaşanmaya değer olduğunu bir kez daha hatırlatıyor. □

